

LUONNOS 13.6.2018

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja laki virtuaalivaluutan tarjoajista. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, Finanssivalvonnan valvontamaksusta annettua lakia, kaupparekisterilakia ja rahanpesun selvitykeskuksesta annettua lakia. Pääosin ehdotetuilla uudistuksilla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EY muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu tiedonhakujärjestelmästä ja rekisteristä. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. Rekisteriä ylläpitäisi Tulli.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että virtuaalivaluutan tarjoajien olisi rekisteröidyttävä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Laissa säädettäisiin myös rekisteristä poistamisesta ja muista virtuaalivaluutan toiminnalle asetettavista edellytyksistä, kuten asiakasvarojen suojaamisesta. Virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat Finanssivalvonnassa annetussa laissa tarkoitettuja muita finanssimarkkinoilla toimivia. Niiltä perittäisiin valvontamaksu.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan muun muassa virtuaalivaluutan tarjoajat. Asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi erityisesti sähköisen rahan poikkeuksen ja Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioon liittyvän tehostetun asiakkaan tuntemismenettelyn osalta.

Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee rekisteröidyssä tosiasiallista edunsaajaa koskevissa tiedoissa puutteita tai epä johdonmukaisuuksia, sen olisi ilmoitettava asiasta rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää ja rekisteröintivaatimuksia koskisivat tietyt siirtymäsäännökset.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 JOHDANTO	4
2 NYKYTILA	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta.....	5
2.1.2 Laki maksulaitoksista.....	6
2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	7
2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	8
2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta	8
2.1.6 Laki verotusmenettelystä	10
2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta	12
2.1.8 Tullilaki.....	13
2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa	14
2.1.10 Poliisilaki	14
2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	14
2.1.12 Ulosottokaari	15
2.1.13 Laki aluehallintovirastoista	17
2.1.14 Laki asianajajista.....	18
2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	18
2.1.16 Henkilötietolaki.....	19
2.1.17 Rikoslaki	21
2.1.18 Tilintarkastuslaki.....	23
2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus	23
2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta.....	24
2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa	25
2.1.22 Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntö	25
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	26
2.2.1 Viides rahanpesudirektiivi	26
2.2.2 EU:n yleinen tietosuoja-asetus.....	37
2.2.4 Euroopan valvontaviranomaisten tekniset sääntelystandardit.....	38
2.2.5 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa	38
2.3 Nykytilan arviointi	40
2.3.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	40
2.3.2 Virtuaalivaluuttojen tarjoaminen	40
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	42
3.1 Tavoitteet	42
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	42
3.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	42
3.2.2 Virtuaalivaluutan tarjoajat.....	43
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	44
3.4 Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön	46
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	50
4.1 Taloudelliset vaikutukset	50
4.1.1 Vaikutukset yrityksiin	50

4.1.2	Vaikutukset kotitalouksiin	52
4.1.3	Vaikutukset julkiseen talouteen	52
4.1.4	Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista	53
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	53
4.3	Ympäristövaikutukset	56
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset	56
5	ASIAN VALMISTELU	57
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	57
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	57
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	57
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	58
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	58
1.1	Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä	58
1.2	Laki virtuaalivaluutan tarjoajista	63
1.3	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	69
1 luku	Yleiset säännökset	69
2 luku	Riskiarvio.....	70
3 luku	Asiakkaan tunteminen	71
6 luku	Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot	74
7 luku	Valvonta.....	74
9 luku	Erinäiset säännökset.....	75
1.4	Laki Finanssivalvonnasta.....	76
1.5	Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta.....	76
1.6	Kaupparekisterilaki	76
1.7	Kaupparekisterilaki	76
1.8	Laki yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta.....	77
1.9	Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta	79
1.10	Rahankeräyslaki.....	81
2	VOIMAANTULO.....	82
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	82
3.1	Yksityisyyden suoja	82
3.2	Elinkeinonharjoittamisen vapaus	84
3.3	Oikeusturva	85
3.4	Määräyksenantovaltuus.....	86
3.5	Valvontamaksu	86
	LAKIEHDOTUKSET	88
1.	Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä	88
2.	Laki virtuaalivaluutan tarjoajista.....	92
3.	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	98
4.	Laki Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta	106
5.	Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta ...	106
6.	Laki kaupparekisterilain 9 §:n 7 momentin kumoamisesta.....	108
7.	Laki kaupparekisterilain 9 ja 21 §:n muuttamisesta.....	108
8.	Laki yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	109
9.	Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	110
10.	Laki rahankeräyslain 25 ja 29 §:n muuttamisesta	112
	LIITTEET	113

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

YK, Interpol ja Europol ovat raportoineet järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin yhä läheisemmästä yhteydestä. Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin välinen kytkös sekä rikollis- ja terroristiryhmien väliset yhteydet ovat unionille kasvava turvallisuusuhka. Sen estäminen, että rahoitusjärjestelmää käytettäisiin rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, kuuluu kiinteänä osana tämän uhkan torjuntastrategiaan.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta (EU) 2015/849, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*, on tullut saatua jäsenvaltioissa kansallisesti voimaan viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017.

Euroopan parlamentille ja neuvostolle annetussa Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, tiedonannossa ”*Toimintasuunnitelma terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi*” (COM(2016) 50 final) korostetaan tarvetta mukautua uusiin uhkiin ja muuttaa neljättä rahanpesudirektiiviä vastaavasti.

Neljänteen rahanpesudirektiivin tehtävät muutokset ovat yhdenmukaisia niiden toimien kanssa, joita unionissa parhaillaan toteutetaan terrorismin ja sen rahoituksen torjumiseksi. Muutoksissa on otettu huomioon henkilötietojen suoja koskeva perusoikeus sekä noudatettava ja sovellettava suhteellisuusperiaatetta. Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle annetussa komission tiedonannossa ”*Euroopan turvallisuusagenda*” (COM(2015) 185 final) todetaan, että tarvitaan toimia, joilla terrorismin rahoitukseen puututaan tuloksellisemmalla ja kattavammalla tavalla, ja korostetaan, että soluttautumalla rahoitusmarkkinoille on mahdollista rahoittaa terrorismia. Myös Eurooppa-neuvosto korosti 17 ja 18 päivänä joulukuuta 2015 antamissaan päätelmissä tarvetta toteuttaa kaikilla aloilla nopeasti lisätoimia terrorismin rahoittamisen torjumiseksi.

Komissio antoi 5 päivänä heinäkuuta 2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivin 2009/101/EY muuttamiseksi (COM(2016) 450 final). Ehdotuksen taustalla on erityisesti Eurooppaan suuntautuneet terrori-iskut. Terrori-iskujen yhteydessä on noussut esiin uusia suuntauksia, jotka liittyvät erityisesti siihen, miten terroristiryhmät rahoittavat ja toteuttavat operaatioitaan. Eräiden nykyaikaista teknologiaa hyödyntävien palvelujen suosio vaihtoehtoisina rahoitusjärjestelminä kasvaa jatkuvasti, ja ne jäävät unionin lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle ja hyötyvät oikeudellisia vaatimuksia koskevista poikkeuksista, joita ei enää olisi sovellettava. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EY muuttamisesta (/), jäljempänä *viides rahanpesudirektiivi* tai *direktiivi*, annettiin päivänä kesäkuuta 2018.

Viidennessä rahanpesudirektiivissä asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen

tiliin tai tallelokeroon. Valtiovarainministeriö julkaisi arviomuistion pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistamisesta VM008:00/2017, jäljempänä *arviomuistio*, 22 päivänä toukokuuta 2017. Esityksessä ei ole kaikilta osin toistettu arviomuistiossa esiin nostettuja seikkoja.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (EU:n yleinen tietosuoja-asetus) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättöksen 2008/977/YOS kumoamisesta, jäljempänä *tietosuojadirektiivi*, annettiin 27 päivänä huhtikuuta 2016. EU:n yleistä tietosuoja-asetusta sovelletaan 25 päivänä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaittava tietosuojadirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 6 päivänä toukokuuta 2018. Niiden on viipymättä ilmoitettava komissiolle kirjallisina nämä säännökset. Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 6 päivästä toukokuuta 2018.

Esitys tukee hallitusohjelman mukaisia tavoitteita julkisen hallinnon tuottavuuden parantamiseksi, julkisten tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja yhteen toimivuuden edistämiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta

Pankkisalaisuudella tarkoitetaan sellaisen tiedon suojaamista, jonka perusteella luottolaitoksen asiakas voidaan yksilöidä. Pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja ovat ennen asiakassuhdetta ja sen aikana syntyneet tiedot, jotka luottolaitos on saanut. Asiakas voi itse antaa suostumuksensa suullisesti tai kirjallisesti pankkisalaisuuden piiriin kuuluvan tiedon luovuttamiseen, tai voi valtuuttaa valtakirjalla toisen henkilön saamaan tietoa pankkiasioistaan. Viranomaisten oikeudesta saada tietoa pankkisalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista säädetään erikseen.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 15 luvun 14 §:ssä säädetään pankkisalaisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, luottolaitosten yhteenliittymän taikka luottolaitoksen asiamiehen tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimitilijäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilön kohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, isäntien kokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle taikka hypoteekkiyhdistyksen kokoukselle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on velvollisuus antaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Luvun 15 § koskee tietojen luovuttamista samaan konsolidointiryhmään, rahoitus- ja vakuutusryhmittymään tai yhteenliittymään kuuluvalla yritykselle. Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on oikeus antaa 14 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Luottolaitos ja luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu luottolaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Oikeus luovuttaa tietoja ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Luvun 15 §:n 3 momentin mukaan luottolaitoksella on oikeus luovuttaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettulle luottolaitosten yhteenliittymälle, jonka jäsen luottolaitos on, yhteenliittymän toiminnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Lain 21 luvun 4 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.2 Laki maksulaitoksista

Maksulaitoksen toiminnasta säädetään maksulaitoslaissa (297/2010) ja maksupalvelulaissa (290/2010). Maksulaitoslain 37 §:ssä säädetään tietojen salassapitovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen, maksulaitoksen asiamiehen tai muun maksulaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, ellei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan ryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään, velvollisuus antaa 37 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Maksulaitoslain 38 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle. Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tai sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitettuun

konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään, oikeus antaa tämän lain 37 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Maksulaitos ja maksulaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat myös luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu maksulaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi 50 §:ssä. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), jäljempänä *rahanpesulaki*, tuli voimaan 3 päivänä heinäkuuta 2017. Lain 4 luvun 1 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen on täytettävä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Säännöksen 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

Lain 4 luvun 3 §:ssä säädetään epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttämisestä. Säännöksen 2 momentin mukaan rekisteröidyllä ei ole oikeutta tarkastaa epäilyttäviä liiketoimia koskevia tietoja eikä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja ja asiakirjoja. Tietosuoja-valtuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Lain 4 luvun 4 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen epäilyttäviä liiketoimia koskevasta salassapitovelvollisuudesta ja salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja mainitun säännöksen nojalla.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, ja tiedot ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Tieto voidaan luovuttaa myös samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvo-

taan näiden velvollisuuksien noudattamisessa. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä jos tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolakia vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet.

2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

Rahanpesulain yhteydessä säädettiin myös uusi laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017). Lain 4 §:n mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on 4 §:n 2 momentin nojalla oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toiminnantarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä. Tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle tietojoukkona tai sähköisesti.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki sisältää viittauksen sekä henkilötietolakiin että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettuun lakiin (761/2003). Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta yleisesti sovellettava henkilötietojen käsittelyä koskeva säädös olisi tilanteesta riippuen joko EU:n yleinen tietosuojasetus tai lakiehdotus henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE 31/2018 vp) sen mukaisesti, missä tietojärjestelmässä henkilötietoja käsiteltäisiin tai minkä viranomaisen kanssa rahanpesun selvittelykeskus tekisi yhteistyötä.

2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta

Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 18 §:n 1 momentin nojalla valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan on salassapitosäännösten estämättä toimitettava ilman aiheutonta viivytystä Finanssivalvonnalle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Vastaava velvollisuus on sillä, jolla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta valvottavassa tai muussa finanssimarkkinoilla toimivassa tai joka on valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoa myös muulta henkilöltä. Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 19 §:n mukaan seuraavilta henkilöiltä kaikki niiden hallussa olevat valvottavaa tai muuta finanssimarkkinoilla toimivaa koskevat sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi:

- 1) valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan tilintarkastajalta;
- 2) valvottavassa tai muussa finanssimarkkinoilla toimivassa kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttävän tilintarkastajalta;
- 3) valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa olevan tilintarkastajalta.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksilöityä valvontatoimintaa varten valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja muulta kuin edellä tarkoitettulta, jolla voidaan perustellusta syystä olettaa olevan valvontatoimen kannalta tarpeellista tietoa.

Finanssivalvonnalla on lain 21 §:n nojalla markkinoiden väärinkäyttöön liittyvä erityinen tietojensaantioikeus. Säännöksen mukaan Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta ja muulta finanssimarkkinoilla toimivalta sekä näiden hallituksen jäseneltä, toimitusjohtajalta ja palveluksessa olevalta tiedot, jotka ovat tarpeen markkinoiden väärinkäyttöä, säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin arvoon vaikuttavien tietojen julkistamista tai säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä tapahtuvaa kaupankäyntiä koskevien markkinoiden väärinkäyttöasetuksen, arvopaperimarkkinalain tai kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain säännösten taikka näiden nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi, jos tiedot liittyvät:

- 1) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevaan arvopaperiin;
- 2) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteeksi haettuun arvopaperiin;
- 3) arvopaperiin, jonka arvo määräytyy säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin perusteella;
- 4) 1—3 kohdassa tarkoitettun arvopaperin liikkeeseenlaskijaan;
- 5) 1—3 kohdassa tarkoitettulla arvopaperilla tehtyihin liiketoimiin tai toimeksiantoihin.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada yksilöityä liiketoimintaa koskevia valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja myös siltä:

- 1) joka toimii valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan lukuun tai puolesta;
- 2) joka on osallinen sellaiseen liiketoimeen tai toimeksiantoon, joka koskee edellä tarkoitettua arvopaperia;
- 3) jolla muuten voidaan perustellusta syystä olettaa olevan 1 momentissa tarkoitettua tietoa.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada myös markkinoiden väärinkäyttöasetuksen ja viitearvoasetuksen valvonnan kannalta tarpeellisia vakimuotoisia tietoja hyödyke johdannaisiin liittyvillä spot-markkinoilla toimivilta markkinaosapuolilta, raportteja liiketoimista sekä päästä suoraan kaupankävijöiden järjestelmiin.

Finanssivalvonnasta annetun lain 23 §:n nojalla Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoja myös muusta yrityksestä kuin valvottavasta. Luvun valvottavaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen muuhun suomalaiseen yritykseen, joka kuuluu valvottavan kanssa samaan ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa taikka joka on valvottavan osakkuusyritys tai, jos valvottava on eläkesäätiö tai eläkekassa, eläkesäätiön tai eläkekassan perustanut työnantaja. Finanssivalvonnalla on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta tämän kanssa samaan ryhmittymään kuuluvaa ulkomaista yritystä ja valvottavan ulkomaista osakkuusyritystä koskevat vastaavat tiedot siinä laajuudessa kuin on tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi.

Lain 63 §:n mukaan Finanssivalvonta voi ulkomaisen ETA-valvontaviranomaisen pyynnöstä suorittaa tarkastuksen sellaisessa Suomessa olevassa yrityksessä, joka kuuluu ulkomaiseen ETA-ryhmittymään. Finanssivalvonnan tietojensaanti- ja tarkastusoikeuteen sovelletaan, mitä 18 ja 24 §:ssä säädetään. Finanssivalvonta voi antaa pyynnön esittäneelle valvontaviranomaiselle luvan osallistua tarkastukseen.

Jos Finanssivalvonta aikoo tarkastaa toisessa ETA-valtiossa sijaitsevaa yritystä, joka kuuluu sellaiseen ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa, sen on pyydettävä 64 §:n nojalla kyseisen valtion valvontaviranomaista tekemään tarkastus. Finanssivalvonnalla on oikeus itse tehdä tarkastus tai osallistua tarkastukseen, jos pyynnön vastaanottanut viranomainen sen sallii.

2.1.6 Laki verotusmenettelystä

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 2 luvussa säädetään verovelvollisen ilmoittamisvelvollisuudesta ja 3 luvussa sivullisen ilmoittamisvelvollisuudesta. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksamistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuksista, saajista ja suoritusten perusteista. Rahanarvoisella suorituksella tarkoitetaan muun muassa palkkaa, luontoisetua ja palkkiota sekä työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettua korvausta sekä palkintoa, apurahaa, stipendiä, tunnustuspalkintoa, opintotukea, kustannusten korvausta, eläkettä, pitkäaikais-säästämissopimukseen perustuvaa suoritusta ja veronalaista tuloa, sosiaalietuutta, osinkoa, osakaslainaa, rahasto-osuuden tuottoa, korkoa, vuokraa ja vakuutuskorvausta sekä tekijänoikeudesta, patentista, kaivosoikeudesta tai muusta sen kaltaisesta oikeudesta maksettua korvausta. Tiedot on toimitettava Verohallinnolle, vaikka suoritus olisi maksettu ennakonpidätystä toimittamatta taikka suoritus olisi maksettu tai välitetty rajoitetusti verovelvolliselle, taikka kyseinen tulo olisi saajalleen verosta vapaa.

Lain 15 §:n 4 momentissa säädetään rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten ilmoitusvelvollisuudesta. Sijoituspalvelulaissa tarkoitetun sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sanotussa laissa tarkoitetun sijoituspalvelun tarjoajan, vakuutusyhtiölaissa (521/2008) tarkoitetun vakuutusyhtiön, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitetun vakuutusyhtiöliikkeen ja pääasiamiehen sekä vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitetun vakuutusyhdistyksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tekemistään ja välittämistään arvopaperikaupoista, kauppojen osapuolista ja maksetuista kauppahinnoista sekä tekemistään ja välittämistään yhteissijoitusyritysten osuuksien merkinnoista ja lunastuksista siltä osin kuin tietoja ei ole toimitettu tämän lain 17 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 4 momentissa tarkoitetun tiedonantovelvollisen on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot myös johdannaisopimuksesta, jolla käydään kauppaa kaupankäynnistä rahoit-

tusvälineillä annetussa laissa (1070/2017) tarkoitetulla säännellyllä markkinalla tai muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla, ja sijoituspalvelulain 1 luvun 14 §:n 3—9 kohdassa tarkoitetusta ja muusta johdannaissopimuksesta sekä sopimuksen osapuolista.

Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (348/2017) tarkoitetun selvitysyhteisön on toimitettava 15 §:n 6 momentin mukaisesti Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainaussopimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitettut tiedot asiakkaisensa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainaussopimuksista.

Lain 17 §:ssä säädetään muita tietoja koskeva sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen omistamista sekä verovelvolliselta lunastetuista sijoitusrahaston rahasto-osuuksista sekä yhteissijoitusyrityksen osuuksista. Lisäksi on annettava tarvittavat tiedot lunastettujen rahasto-osuuksien ja yhteissijoitusyritysten osuuksien hankintahinnasta ja hankinta-ajankohdasta sekä merkinnän ja lunastuksen yhteydessä perityistä kuluista siltä osin kuin nämä tiedot ovat tiedonantovelvollisella.

Säännöksen 2 momentin nojalla arvopaperikeskuksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista arvo-osuuksista, arvo-osuusrekisterin tietojen mukaisista omistajista sekä tuoton saajista. Pörssiyhtiön, jonka osakkeet eivät ole arvo-osuusjärjestelmässä, on ilmoitettava osakeluettelosta vastaavat tiedot Verohallinnolle. Jos arvo-osuuden haltijaksi on arvo-osuusrekisteriin merkitty hallintarekisteröinnin hoitaja, tiedonantovelvollisuutta ei ole.

Lain 17 a §:ssä säädetään sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus FATCA-sopimuksen (SopS 25/2015) täytäntöönpanon johdosta ja 17 b §:ssä sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin 2011/16/EU johdosta. Lain 17 c § koskee finanssilaitosten yleistä tiedonantovelvollisuutta finanssitileistä. Säännöksen mukaan 17 b §:ssä tarkoitetun raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on annettava Verohallinnolle mainitussa pykälässä tarkoitettut tiedot myös raportoitavaa tiliä vastaavista finanssitileistä tai tieto siitä, että sellaisia tilejä ei ole, niiden henkilöiden osalta, joiden asuinpaikka verotuksessa on Euroopan unionin ulkopuolella. Raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on finanssitilien tutkimisessa ja tunnistamisessa noudatettava mainitussa pykälässä raportoiville finanssilaitoksille asetettuja velvoitteita ja mainitussa pykälässä tarkoitettua huolellisuusmenettelyä.

Sivullisen erityisestä tiedonantovelvollisuudesta säädetään 19 §:ssä. Jokaisen on annettava Verohallinnon kehotuksesta nimen, pankkitilin numeron, tilitapahtuman tai muun vastaavan yksilöinnin perusteella tietoja, jotka saattavat olla tarpeen muun verovelvollisen verotusta tai muutoksenhakua koskevan asian käsittelyä varten ja jotka selviävät hänen hallussaan olevista asiakirjoista tai muutoin ovat hänen tiedossaan, jollei hänellä lain mukaan ole oikeutta kieltäytyä todistamasta asiasta. Verotukseen vaikuttavia, taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

Tiedonantovelvollisen on yksilöitävä 22 §:n 1 momentin mukaan tiedon kohteena oleva nimen lisäksi henkilötunnuksella tai yritys- ja yhteisötunnuksella tai, jos näitä tietoja ei ole, tiedonantovelvollisen hallussa olevilla muilla tunnistetun ja yhteystiedoilla.

2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Lain verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999) 10 §:n mukaan Verohallinto saa käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasia varten saamiaan ja laatimiaan verotustietoja muidenkin Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi henkilötietojen suojaa ja asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten estämättä.

Lain 12 §:ssä säädetään, että mainitun lain nojalla annettuja, salassa pidettäviä verotustietoja saa käyttää ja käsitellä ainoastaan siinä tarkoituksessa, johon ne on annettu, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tietoja voidaan tämän lain nojalla antaa teknisen käyttöyhteyden avulla vain, jos tietojen saaja on esittänyt hyväksyttävän selvityksen siitä, että tietojen käyttö ja suojaus on järjestetty asianmukaisesti.

Lain 18 §:n mukaan Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

1) rikoslain (39/1889) 29 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettulle valtion tai kunnan viranomaiselle, muulle julkisyhteisölle taikka muulle yhteisölle tai säätiölle, jos on syytä epäillä jonkun syyllistyneen rikoslain 29 luvun 5—8 §:ssä tarkoitettuun rikolliseen tekoon, jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen;

2) valtion tai kunnan viranomaiselle tai julkisia tehtäviä hoitaville yhteisöille niiden laissa tai asetuksessa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi, jos on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta ja jonka selvittämiseksi tietojen antaminen saattaa olla tarpeen;

3) lakisääteisen eläke- tai tapaturmaturvan toimeenpanosta huolehtivalle viranomaiselle, eläke- tai tapaturmavakuutuslaitokselle tai vastaavalle yhteisölle tai säätiölle niiden laissa tai asetuksessa säädettyyn tehtävään liittyvän valvontavelvollisuuden täyttämiseksi, jos on syytä epäillä, että laissa tai asetuksessa maksuvelvolliseksi säädetty työnantaja tai muu maksuvelvollinen ei ole täyttänyt lakiin tai asetukseen perustuvaa maksuvelvollisuuttaan;

4) työsuojeluviranomaiselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja, joilla saattaa olla merkitystä työsuojeluviranomaiselle sen valvoessa tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain noudattamisesta (1233/2006);

5) poliisille verovalvonnassa havaituista liiketoimintakieltoon määrättyyn liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä liiketoimintakiellon noudattamisen valvonnan kannalta;

6) rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttäviksi liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen;

7) Finanssivalvonnalle ulkomaisen rahastoyhtiön tiedonantovelvollisuuden täyttämiseen sekä verojen perimisvelvollisuuteen liittyviä rahastoyhtiön ja verovelvollisen verotustietoja, joilla saattaa olla merkitystä arvioitaessa, onko ulkomaisen rahastoyhtiön Suomeen perustamaa sijoitusrahastoa hallinnoitaessa olennaisesti rikottu Suomessa yleisen edun turvaamiseksi voimassa olevaa lainsäädäntöä sijoitusrahastolain (48/1999) 18 j §:ssä tarkoitettulla tavalla;

8) Finanssivalvonnalle väliaikaisesta pankkiverosta annetun lain (986/2012) 26 §:n 3 momentissa tarkoitettua pankkiveron suorittamisvelvollisuutta ja perusteita koskevan lausunnon antamista varten tarpeelliset verotustiedot;

9) Patentti- ja rekisterihallitukselle säätiöistä sekä säätiölain (487/2015) 1 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista lähipiiriin kuuluvista henkilöistä, yhteisöistä ja säätiöistä sellaisia tietoja, joilla saattaa olla merkitystä säätiölain 14 luvun 1 §:ssä tarkoitettua säätiövalvontaa varten;

10) Patentti- ja rekisterihallituksen Tilintarkastusvalvonnalle verovalvonnassa tai muutoin havaituista tilintarkastajaan, tilintarkastajan toimintaan ja muuhun verovelvolliseen liittyvistä seikoista, joilla saattaa olla merkitystä tilintarkastajan valvonnan kannalta;

11) Tullille arvonlisäverolain 100 a §:n mukaisen erityismenettelyn soveltamisessa tarpeellisia, sellaista verovelvollista koskevia tietoja, jonka maahantuonteihin sovelletaan kyseistä erityismenettelyä, sekä arvonlisäverolain 160 §:n 3 momentin nojalla Tullilta saatujen valvontatietojen perusteella tehtyä verotusta koskevia tietoja momentin mukaisen valvontatehtävän hoitamista varten;

12) Finanssivalvonnalle ja Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja, joilla saattaa olla merkitystä niiden valvoessa rahanpesulain 3 luvussa säädettyjä velvoitteita asiakkaan tuntemisesta;

13) esitutkintaviranomaiselle verovalvonnan yhteydessä havaituista seikoista, joiden voidaan epäillä liittyvän rikoslain 14 luvun 2 §:ssä, 16 luvun 13, 14, 14 a tai 14 b §:ssä, 30 luvun 7, 7 a, 8 tai 8 a §:ssä tai 40 luvun 1—5 tai 7—10 §:ssä tarkoitettuun virka- tai lahjusrikokseen taikka 36 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun luottamusaseman väärinkäyttöön.

Verohallinto voi 18 §:n 2 momentin mukaisesti salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille Verohallinnosta annetun lain 18 §:ssä mainittujen rikosten esitutkintaa, syytteenpantoa ja tuomioistuinkäsittelyä varten tarvittavat verotustiedot.

Säännöksen nojalla saatuja salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa edelleen rikosten selvittämistä ja syytteenpantoa varten. Tiedot tulee hävittää heti, kun niitä ei tarvita, jos niitä tehtävän erityisen luonteen vuoksi ei tarvitse säilyttää pysyvästi.

Lain 19 §:ssä säädetään tietojen antamisesta syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille. Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, selvittämistä sekä syytteenpantoa varten;

2) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon määrittämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;

3) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä tuomioistuimille rikoslain 2 a luvun 2 §:ssä säädetyn päiväsakon suuruuden määrittämistä varten; tiedot voidaan antaa asianomaisen suostumuksetta myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

2.1.8 Tullilaki

Tullilain (304/2016) 102 § koskee tiedonantovelvollisuutta Tullille. Henkilön, jota tullitoimenpide koskee suoraan tai välillisesti, on annettava Tullille sen pyynnöstä ja asetetussa määräajassa kaikki tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarvittavat tuojaa, viejää, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilön, jolla on hallussaan toisen tulliverotusta tai siitä johtuvaa muutoksenhakua koskevaa asiaa varten tarpeellisia tietoja, on annettava ne Tullille sen kehoituksesta määräajassa. Tiedonantovelvollisuus ei koske tietoja, jotka koskevat asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta. Taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa

Tullin tehtävänä oleviin toimiin tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja tullirikoksista epäiltyjen syytteeseen saattamiseksi sovelletaan lakia rikostorjunnasta Tullissa (623/2015). Lain 2 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määrittämisen edellytysten selvittämiseksi.

2.1.10 Poliisilaki

Poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:ssä säädetään tietojen saannista viranomaiselta. Pykälän 1 momentin mukaan poliisilla on päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.

Luvun 3 § koskee tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että poliisilla on päälylystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sovelletaan poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, siltä osin kuin mainitussa laissa tai muussa laissa ei toisin säädetä.

Lain 44 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Säännöksen mukaan tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolain 26 ja 28 §:ää. Rekisterinpitäjä antaa tiedot tarkastamista varten. Rekisterinpitäjän määräämä muukin poliisiyksikkö voi antaa tiedot tarkastamista varten poliisin valtakunnalliseen käyttöön perustetusta henkilörekisteristä. Poliisiyksikön on nimettävä riittävä määrä henkilöitä, jotka päättävät tarkastusoikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä tietojen antamisesta.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohdaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle edellä tarkoitettulle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä.

Tarkastusoikeuden rajoittamisesta säädetään lain 45 §:ssä. Tarkastusoikeutta ei ole lainkaan:

- 1) epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin;
- 2) suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoihin;
- 3) Schengenin tietojärjestelmän salaista tarkkailua ja erityistarkastuksia koskeviin tietoihin;
- 4) poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkkailu- tai tietolähdetietoihin taikka rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin;
- 5) tietoihin, jotka on saatu poliisilain 5 luvun, pakkokeinolain 10 luvun sekä sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen;
- 6) 2 §:n 3 momentin 11 kohdassa tarkoitettuihin havaintotietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 45 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tarkastusoikeuden rajoituksiin sovelletaan lisäksi henkilötietolain 27 §:ää.

2.1.12 Ulosottokaari

Ulosottokaaren 1 luvun 24 §:ssä säädetään ulosoton tietojärjestelmästä ja ulosottorekisteristä. Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Valtakunnanvoudinvirasto huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei ulosottolaissa toisin säädetä. Jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin 1 luvun 28 §:n 1 momentin nojalla lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun. Tarkastusoikeutta voidaan lykätä kuitenkin enintään kuusi kuukautta tarkastusoikeutta koskevan pyynnön esittämisestä. Jos tarkastusoikeutta on lykätty, tietosuojavaltuutettu voi sen lisäksi, mitä muualla säädetään, rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ulosottokaaren 1 luvun 34 § koskee asianosaiselle annettavaa tulostetta. Säännöksen mukaan henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävien neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, on vastaava oikeus kyseisen saatavan osalta. Mitä tässä säädetään, ei vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoa julkisuuslain nojalla.

Ulosottokaaren 3 luvun 64 § on yleinen säännös sivullisen ja viranomaisen tiedonantovelvollisuudesta. Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada jäljempänä säädettyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos ne ovat yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Välttämättömyyden arvioi ulosottomies. Tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Valtion varoista voidaan maksaa korvausta käyttöyhteyden perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista.

Valtakunnanvoudinvirastolla on oikeus saada 3 luvun 64 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja siinä mainituin ehdoin ja luovuttaa niitä ulosottomiehille käytettäväksi yksittäisissä ulosottoasioissa, jos tällainen keskitetty tietojen hankkiminen on tarkoituksenmukaista.

Arkaluontoisista henkilötiedoista säädetään 3 luvun 65 §:ssä. Säännöksen mukaan sivulliselta tietoja hankittaessa on vältettävä sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuulumattomia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista. Ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

Lain 3 luvun 66 §:n 1 momentissa säädetään sivullisen tietojenantovelvollisuudesta. Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle:

- 1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;
- 2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet;
- 3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö;
- 4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaikaa koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana;
- 5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele- tai postitoiminnan harjoittajana.

Mainitun säännöksen 3 momentin nojalla sivullinen on velvollinen ulosottomiehen kehotuksesta esittämään 1 momentissa tarkoitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitettua tiedustelun.

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta on säädetty erikseen 3 luvun 69 §:ssä. Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäynnösten estämättä luovuttaa tietoja niin kuin 3 luvun 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle ja Valtakunnanvoudinvirastolle hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään ulosottokaaren 1 luvussa.

Ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n 1 momentin nojalla ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

- 1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten;

- 2) rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 3) syyttävviranomaiselle sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten;
- 4) suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuusselvitysten laatimiseksi turvallisuusselvityslaissa (726/2014) säädetyllä tavalla;
- 5) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;
- 6) Tullille tullilaissa säädetyt tehtävien hoitamista varten;
- 7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 8) Maahanmuuttovirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) säädetyt tehtävien hoitamista varten.

Ulosottoviranomainen voi antaa tietoja veroviranomaisille ja julkisia tukia myöntäville ulosotokaaren 3 luvun 71 §:n mukaisesti. Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen:

- 1) veroviranomaiselle verotusta koskevan asian käsittelyä varten; taikka
- 2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle taikka julkisyhteisölle tai muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyä kulunut yli neljä vuotta. Tiedot tulee luovuttaa ensisijaisesti 1 luvussa säädetyllä tavalla ulosotorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

Ulosottoviranomainen voi antaa tiedot myös oma-aloitteisesti. Tietojen oma-aloitteisen antamisen edellytyksistä säädetään 3 luvun 72 §:ssä.

Ulosotokaaren 3 luvun 73 §:ssä säädetään kiellosta luovuttaa eräitä tietoja. Ulosottomies ei saa luovuttaa tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

- 1) henkilöltä, joka on siinä menettelyssä todistajana velvollinen tai oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei kieltäytymään oikeutettu anna luovuttamiseen suostumustaan;
- 2) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettu seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet siinä menettelyssä syytteen vaaraan; tai
- 3) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

2.1.13 Laki aluehallintovirastoista

Laissa aluehallintovirastoista (896/2009) säädetään aluehallintovirastojen toimialoista ja tehtävistä. Laissa ei erikseen säädetä aluehallintovirastojen tietojensaantioikeudesta tai asiakkaan tietojen käsittelystä ja tietojen luovuttamisesta. Esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston

tietojensaantioikeus rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan valvontatehtävässä määräytyy rahanpesulain ja hallintolain (434/2003) nojalla.

2.1.14 Laki asianajajista

Asianajajista annetun lain (496/1958) 5 c §:n mukaan asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvottomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajajayhdistyksen hallitus tekee aluehallintovirastolle esityksen rahanpesulain 8 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, jos hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Pykälän 3 momentin nojalla asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten.

2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten asiakirjat ovat julkisuuslain 1 §:n nojalla julkisia, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on laissa säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoa, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat lain 24 §:n nojalla muun muassa:

1) poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehty ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan;

2) poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset samoin kuin henkilöllisyyden tai matkustus oikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkkitiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet;

3) poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä;

4) rahoitusmarkkinoita ja vakuutustoimintaa valvovien sekä rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusjärjestelmien toimivuudesta vastaavien viranomaisten laissa säädettyjä tehtäviä varten laaditut selvitykset, joista ilmenee tietoja markkinoiden toimivuudesta tai rahoitus-, vakuutus- tai eläkelaitoksista tai niiden asiakkaista, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa rahoitus- tai vakuutusjärjestelmän luotettavuudelle ja toimivuudelle;

5) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;

6) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista; ja

7) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys.

Lain 29 §:n 3 momentin mukaan viranomainen voi avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossa huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaisesti säädetä toisin.

2.1.16 Henkilötietolaki

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp). Ehdotettu tietosuojalaki olisi yleislaki. Lailla täydennettäisiin EU:n yleistä tietosuojasetusta ja sitä olisi sovellettava yleisen tietosuojasetuksen kanssa rinnakkain. Henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn aineellinen sisältö seuraa pääosin suoraan EU:n yleisestä tietosuojasetuksesta. Tietosuojalailla täsmennettäisiin henkilötietojen käsittelyn oikeudellista perustaa, annettaisiin yleistä tietosuojasetusta täydentävät valvontaviranomaista koskevat säännökset ja säädettäisiin eräistä tietojen käsittelyyn liittyvistä erityistilanteista. Hallituksen esityksen käsittely on eduskunnassa kesken. Siitä syystä tässä viitataan voimassa olevaan henkilötietolakiin.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

Henkilötietolain 11 §:ssä säädetään arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykiellosta ja määritellään arkaluonteisina pidettävät tiedot. Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi todetaan, että 11 §:n kaltaisesta arkaluonteisten henkilötietojen käsittelykiellosta säädetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa. Tietojen välillä on kuitenkin joitain eroja.

Henkilötietolakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Laissa määritellään erikseen henkilötieto, henkilötietojen käsittely ja henkilörekisteri.

Lain 13 §:n 1 momentissa säädetään henkilötunnuksen käsittelystä. Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi ja rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi. Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi pysytettäisiin nykyinen sääntely.

Tarkastusoikeudesta säädetään lain 26 §:ssä, jonka nojalla jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja. Rekisterinpitäjän on samalla ilmoitettava rekisteröidylle rekisterin säännönmukaiset tietolähteet sekä, mihin rekisterin tietoja käytetään ja säännönmukaisesti luovutetaan. Silloin kun on kysymys 31 §:ssä tarkoitetusta automatisoidusta päätöksestä, rekisteröidyllä on oikeus saada tieto myös tietojen automaattiseen käsittelyyn liittyvistä toimintaperiaatteista.

Tarkastusoikeutta rajoitetaan 27 §:ssä. Säännöksen 1 momentin 1 kohdan mukaan tarkastusoikeutta ei ole, jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa valtion turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä.

Jos henkilö haluaa tarkistaa, mitä tietoja hänestä on rekisteriin tallennettu, hänen on esitettävä tätä tarkoittava pyyntö rekisterinpitäjälle omakätisesti allekirjoitetussa tai sitä vastaavalla tavalla varmennetussa asiakirjassa tai henkilökohtaisesti rekisterinpitäjän luona (28 §). Lisäksi rekisterinpitäjän on ilman aiheutonta viivytystä varattava rekisteröidylle tilaisuus tutustua 26 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin tai annettava tiedot pyydettyäessä kirjallisesti. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa. Jos rekisterinpitäjä kieltäytyy antamasta tietoja, hänen on annettava tästä kirjallinen todistus ja mainittava myös ne syyt, joiden vuoksi tarkastusoikeus on eväetty. Tarkastusoikeuden epäämisen veroisena pidetään sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle. Rekisteröity voi saattaa asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Lain 31 §:n mukaan rekisteröidyn tiettyjen ominaisuuksien arviointiin tarkoitetun päätöksen tekeminen, joka tapahtuu ainoastaan automatisoidun tietojenkäsittelyn perusteella ja josta aiheutuu rekisteröidylle oikeudellisia vaikutuksia tai joka muuten vaikuttaa häneen merkittäväällä tavalla, on sallittu vain, jos siitä on laissa säädetty tai päätös tehdään sopimuksen tekemisen tai

täytäntöönpanon yhteydessä edellytyksellä, että rekisteröidyn oikeuksien suojaaminen varmistetaan tai että päätöksellä täytetään rekisteröidyn sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa koskeva pyyntö. Tällaisia henkilöön liittyviä ominaisuuksia ovat lain esitöiden (HE 96/1998 vp) mukaan esimerkiksi ammatillinen suorituskyyky, luottokelpoisuus, luotettavuus ja käyttäytymisen arviointi.

Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi ehdotetaan poikkeusta EU:n yleisen tietosuojasetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevan III luvun 12—22 artiklaan. Henkilötietolain 2 §:n 5 momentin mukaan rekisteröidyn oikeuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta toimituksellisia tarkoituksia taikka taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietolaissa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia ovat lain 24 §:n oikeus saada informaatioita henkilötietojen käsittelystä, lain 26 ja 28 §:ssä säädetty tarkastusoikeus, lain 29 §:n mukainen oikeus saada virheellinen tieto korjatuksi, automatisoidun päätöksenteon rajoittamista koskeva 31 § ja oikeus kieltää henkilötietojen käsittely suoramarkkinoinnissa ja muissa vastaavissa tarkoituksissa lain 30 §:n mukaisesti. Näitä oikeuksia vastaavat säännökset sisältyvät EU:n yleisen tietosuojasetuksen 13—17, 19 ja 21—22 artiklaan. EU:n yleisen tietosuojasetuksen säännökset ovat henkilötietolain säännöksiä yksityiskohtaisempia kuitenkin myös tältä osin. Näillä poikkeuksilla säilytettäisiin nykytilaa vastaava tila.

2.1.17 Rikoslaki

Nykyinen henkilörekisteririkosta koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi uudella tietosuojarikosta koskevalla säännöksellä hallituksen esityksessä eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp). Rikoslain 38 luvun 9 §:n kaltainen hyvin laaja henkilötietojen käsittelyä koskeva kriminalisointi ei enää ole perusteltu. Yleisen tietosuojasetuksen sisältämien hallinnollisten seuraamusmaksujen myötä tietosuojalainsäädäntöä koskeva seuraamusjärjestelmä muuttuu perustavanlaatuisesti. Rikosoikeudellinen vastuu tulisi kyseeseen vain tilanteissa, joissa lainvastainen henkilötietojen käsittely ei olisi asetuksen nojalla hallinnollisten seuraamusmaksujen piirissä.

Voimassa olevan rikoslain 38 luvun 1 §:ssä on säädetty salassapitorikoksesta: joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimestaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Luvun 2 § koskee salassapitorikkomusta. Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

Lain 38 luvun 9 §:ssä säädetään henkilörekisteririkoksesta. Henkilörekisteririkoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi on tuomittava henkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) käsittelee henkilötietoja vastoin henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä,

2) antamalla rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa tarkastusoikeutta tai

3) siirtää henkilötietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin henkilötietolain 5 luvun vastaisesti

ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa.

Virkarikoksista säädetään rikoslain 40 luvussa ja sen 5 §:ssä virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka julkisuuslain tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 40 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virka-aseman väärinkäyttäminen on säädetty rangaistavaksi 40 luvun 7 §:ssä. Jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka

2) käyttää väärin asemaansa käskyvallassaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin 40 luvussa tai 11 luvun 9 a §:ssä säädettyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (40 luvun 9 §).

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syyllistynyt 40 luvun 9 §:n 1 momentissa mainittuun rikokseen rikkomalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta säädetään 40 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamies on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon, jos hän virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

2.1.18 Tilintarkastuslaki

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4 luvun 8 §:ssä säädetään tilintarkastajan salassapitovelvollisuudesta. Tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista ulkopuoliselle tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, ellei pykälän 2 tai 3 momentissa toisin säädetä.

Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan koske 2 momentin mukaan seikkaa:

- 1) josta tilintarkastajan on ilmoitettava tai lausuttava lain tai Euroopan unionin tilintarkastusasetuksen nojalla;
- 2) jonka ilmaisemiseen se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa;
- 3) jonka viranomaisen, tuomioistuimen tai muun henkilön on lain perusteella oikeutettu saamaan tietoonsa; tai
- 4) joka on tullut yleiseen tietoon.

Salassapitovelvollisuus ei estä tilintarkastajaa tai tilintarkastusyhteisöä toimittamasta toiselle tilintarkastajalle tämän tilintarkastusta varten tarvitsemia tietoja (8 §:n 3 momentti).

2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus

Lain toimeentulotuesta (1412/1997) 6 §:n mukaan toimeentulotuen määrä on mainitun lain mukaan määriteltujen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Tulot ja varat otetaan huomioon 7 §:ssä tarkoitettua perustoimeentulotukea myönnettäessä. Lain 7 §:n mukaan perustoimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot (perusosa) sekä muut perusmenot.

Lain 17 §:n mukaan toimeentulotuen hakijan, hänen perheenjäsenensä ja elatusvelvollisensa sekä tarvittaessa heidän huoltajansa ja edunvalvojansa on annettava perustoimeentulotuen myöntämiseksi Kansaneläkelaitokselle ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseksi kunnan toimielimelle kaikki tiedossaan olevat toimeentulotukeen vaikuttavat välttämättömät tiedot.

Tarkkaa määritelmää edellä mainituista välttämättömistä tiedoista ei ole lain tasolla säädetty eikä hallituksen esityksen perusteluissa kerrota, mitä esimerkiksi olisivat kyseiset välttämättömät tiedot. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2001 oppaan toimentulotukilain soveltajille (*Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:7*). Oppaan 9.4 kappaleessa käsitellään lain 17 §:n asiakkaan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuutta. Kappaleessa määritellään, että tällaisia välttämättömiä tietoja voivat olla muun muassa kuitit ja tositteet suoritetuista tai suoritettavista maksuista, tulo- ja pankkitilitositteet, vuokrasopimus ja vastaavat tukea myönnettäessä tarvittavat asiakirjat. Kansaneläkelaitoksen 4 päivänä huhtikuuta 2017 päivitettyjen sisäisten ohjeiden 1.6.4.1 kappaleessa tarkennetaan, että perustoimeentulohakemukseen tuloseselvityksiksi tarvitaan:

- hakijan ja puolison tiliotteet ensimmäisessä hakemuksessa kahdelta viimeiseltä kuukaudelta;
- kopiot palkkalaskelmista kahdelta viimeiseltä kuukaudelta tai jatkohakemuksessa edeltävältä kuukaudelta;
- yrittäjän tuloseselvitys siinä mainittuine liitteineen ja
- vero- tai ulosottoviranomaisen tosite veronpalautuksen ulosmittauksesta.

2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta

Lain eläkkeensaajan asumistuesta (571/2007) 12 §:n 1 momentin mukaan asumistukea laskettaessa vuositulona otetaan huomioon hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamat bruttotulot lukuun ottamatta joitakin lain 14 §:ssä tarkoitettuja etuoikeutettuja tuloja. Lisäksi 12 §:n 5 momentin mukaan vuositulona otetaan lisäksi huomioon kahdeksan prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 13 205 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 21 128 euroa.

Lain 13 §:n mukaan vuosituloa laskettaessa omaisuutena otetaan huomioon asumistuen hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa omistamat kiinteistöt, elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtymien varoista, metsäomaisuus, julkisesti noteeratut osakkeet ja sijoitusrahasto-osuudet, vakuutusliiketoimittajien osuudet, obligaatit, joukkovelkakirjat ja muut vastaavat.

Lain 22 §:n 1 momentin mukaan asumistukihakemuksessa on ilmoitettava hakijan ja tämän avio- tai avopuolison henkilöllisyystiedot, tiedot muista asunnossa asuvista henkilöistä, asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot, tiedot hakijan ja tämän avio- tai avopuolison 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista ja 13 §:ssä tarkoitettusta omaisuudesta sekä tieto hakijan ja tämän avio- tai avopuolison 7 §:n 2 momentin mukaisen jatkuvan laitoshoidon alkamisesta ja päättymisestä. Lisäksi 22 §:n 3 momentin mukaan asumistuen hakijan ja saajan on annettava Kansaneläkelaitokselle myös muut hakemuksen ratkaisemiseksi ja asumistuen maksamiseksi välttämättömät tiedot.

2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

Lain henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) 18 §:n mukaan rajavartiolaitoksella on oikeus saada pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen pyynnöstä rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä.

2.1.22 Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntö

Rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan muun muassa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön ja Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen. Rahanpesulaissa säädetään lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä velvoitteista, niiden toimintaa valvovien viranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimivaltuuksista sekä valvontaviranomaisten toimivaltuuksista määrätä hallinnollisia seuraamuksia.

Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnon (Nr 15/16, 13.7.2016) mukaan rahanpesulainsäädännön mukaisesta valvonnasta vastuu on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 30 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa valtakunnan viranomaisilla. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa taikka muuta rikoksentorjuntaa ei nimenomaisesti mainita itsehallintolain säännöksissä, jotka koskevat valtakunnan ja maakunnan lainsäädäntövaltaa. Rahanpesulaki liittyy useisiin oikeudenaloihin, jotka kuuluvat itsehallintolain mukaan lähinnä valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Lain 27 ja 29 §:n mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa valuuttaa, setelinantoa, pankki- ja luottolaitosta, rikosoikeutta sekä lainkäyttöä. Rahanpesulaki sisältää myös säännöksiä, jotka koskevat yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä, joita koskeva lainsäädäntövalta kuuluu valtakunnalle itsehallintolain 27 §:n 8 kohdan mukaan.

Itsehallintolain 18 §:n 6 ja 22 kohdan mukaan maakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat arpajaisia sekä elinkeinoelämää lukuun ottamatta eräitä itsehallintolaissa tästä säädettyjä poikkeuksia. Lain 18 §:n 9 kohdan mukaan maakunnalla on myös lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat huoneenvuokraa ja vuokrasäännöstelyä sekä maanvuokraa. Itsehallintolain 18 §:n 25 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta teon rangaistavaksi säätämisestä ja rangaistuksen määräämisestä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Lisäksi 18 §:n 26 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat uhkasakon asettamista ja tuomitsemista sekä muiden pakkokeinojen käyttöä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta.

Rahanpesulain 7 luvun 1 §:ää on muutettu 1 päivänä kesäkuuta 2018 voimaan tulleella lailla siten, että siinä mainittujen valtakunnan viranomaisten rahanpesulain mukainen valvonta kattaa myös Ahvenanmaalla toimivat rahapeliyhteisöt sekä kiinteistönvälittäjät ja vuokrahuoneistojen välitysliikkeet. Valvontavastuu ei koskisi muuta kuin rahanpesulain mukaisten velvoitteiden noudattamisen valvontaa. Hallituksen esitykseen liittyy Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:n mukainen sopimusasetus.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 Viides rahanpesudirektiivi

Soveltamisala ja määritelmät

Rahanpesudirektiivin soveltamisalaa koskevan 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a luetelmakohtaan lisätään kaikki muut henkilöt, jotka antavat joko suoraan tai muiden henkilöiden, joihin nämä ovat etuyhteydessä, välityksellä aineellista apua, tukea tai neuvontaa veroasioissa pääasiallisena elinkeino- tai ammattitoimintana. Alakohdan d luetelmakohtaan on lisätty kiinteistönvälittäjät myös silloin, kun ne toimivat välittäjinä kiinteän omaisuuden vuokrauksessa, mutta ainoastaan liiketoimissa, joiden osalta kuukausivuokra on vähintään 10 000 euroa.

Soveltamisalaan kuuluvat palveluntarjoajat, jotka tarjoavat virtuaalivaluuttojen ja laillisten maksuvälineiden välisiä vaihtopalveluja (g luetelmakohta), lompakkopalvelujen tarjoajat (h luetelmakohta), taideteosten kauppaa käyvät tai siinä välittäjinä toimivat henkilöt, myös silloin, kun tätä tekevät taidegalleriat ja huutokauppakamarit, kun liiketoimen ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien sarjan arvo on vähintään 10 000 euroa (i luetelmakohta) ja taideteoksia säilyttävät taikka taideteosten kauppaa käyvät tai siinä välittäjinä toimivat henkilöt silloin, kun tätä tekevät vapaasatamat, kun liiketoimen ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien sarjan arvo on vähintään 10 000 euroa (j luetelmakohta).

Määritelmiä koskevaa 3 artiklaa täsmennetään rikollisen toiminnan osalta viittauksella Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäättökseen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta (EU) 2017/541 ja neuvoston puitepäättökseen 2008/841/YOS, tehty 24 päivänä lokakuuta 2008, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Trustien osalta 6 alakohdan b luetelmakohtaa on muutettu siten, että se kattaa kaikki luetellut tahot.

Artiklassa viittausta sähkörahaan on kavennettu siten, että se ei kata direktiivin 2009/110/EY 1 artiklan 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua rahallista arvoa. Artiklaan on lisätty uusi 18 ja 18 a kohta, jossa määritellään virtuaalivaluutta ja lompakkopalvelun tarjoaja. Virtuaalivaluutoilla tarkoitetaan digitaalisia arvokantajia, jotka eivät ole keskuspankin tai viranomaisen liikkeeseen laske-mia tai takaamia, joita ei välttämättä ole kytketty lailliseksi maksuvälineeksi vahvistettuun valuuttaan ja joilla ei ole samaa oikeudellista asemaa kuin valuutalla tai rahalla mutta jotka luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt hyväksyvät vaihdantavälineenä ja joita voi siirtää, varastoida ja myydä sähköisesti. Lompakkopalvelun tarjoaja on määritelty yhteisöksi, joka tarjoaa palveluja yksityisten salausavaimien turvaamiseksi asiakkaidensa puolesta virtuaalivaluuttojen säilyttämiseksi, varastoimiseksi ja siirtämiseksi.

Riskiarvio

Komission riskiarviota koskevaa 6 artiklaa on täsmennetty siten, että komission kertomuksen tulee kattaa alakohtaiset riskit mukaan luettuna Eurostatin antamat arviot, jos niitä on saatavilla, rahanpesun rahallisista määristä kullakin näistä aloista. Lisäksi kertomuksen tulee pitää sisäl-lään rikollisten eniten käyttämät keinot laittomasti saadun hyödyn pesemiseen, myös erityisesti jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisissä liiketoimissa käytetyt keinot, jos niitä on saatavilla, riippumatta kolmansien maiden yksilöimisestä suuririskisiksi kolmansiksi maiksi.

Artiklan 3 kohtaan tehdyn muutoksen seurauksena komission laatimat kertomukset on julkis-tettava viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on asetettu jäsenvaltioiden saataville, lukuun ottamatta niitä kertomusten osia, jotka sisältävät luottamuksellisia tietoja.

Jäsenvaltioiden riskiarviota koskevaan 7 artiklan 4 kohtaan on lisätty edellytykset, joiden nojalla jäsenvaltioiden on riskiarvion osalta selvittettävä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntajärjestelmänsä institutionaalista rakennetta ja pääasiallisia menettelyjä, myös muun muassa rahanpesun selvittelykeskuksen, verovirastojen ja syyttäväviranomaisten osalta, sekä niille osoitettuja henkilöresursseja ja taloudellisia resursseja, siltä osin kuin tällaisia tietoja on saatavilla. Lisäksi jäsenvaltioiden on selvittettävä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan liittyviä kansallisia toimia ja niihin osoitettuja resursseja (työvoima ja talousarvio). Artiklan muutetun 5 kohdan mukaan muut jäsenvaltiot voivat tarvittaessa toimittaa asiaa koskevia lisätietoja riskiarvion suorittavalle jäsenvaltiolle. Yhteenveto arviosta on asetettava julkisesti saataville eikä se saa sisältää luottamuksellisia tietoja.

Kolmansia maita koskevat periaatteet

Komission valtuutta hyväksyä delegoituja säädöksiä, joissa yksilöidään suuririskiset kolmannet maat ottaen huomioon strategiset puutteet, täsmennetään. Valtuus kattaa myös oikeushenkilöiden ja oikeudellisten järjestelyjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tarkkojen ja oikea-aikaisten tietojen saatavuus toimivaltaisille viranomaisille (v luetelmakohta) ja asianmukaisesti varoittavat, oikeasuhteiset ja tehokkaat seuraamukset, sekä kolmannen maan yhteistyötä ja tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa koskevat käytännöt (b alakohdan muutos).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan kielto luotto- ja finanssilaitoksille ylläpitää anonymiä tilejä ja haltijavastakirjoja laajennettaisiin koskemaan myös anonymiä tallelokeroita.

Sähköistä rahaa koskevaa poikkeusta kavennetaan 12 artiklan 1 kohdassa siten, että euromääräisiä rajoja lasketaan 250 eurosta 150 euroon. Poikkeusta ei sovelleta lunastettaessa tai nostettaessa käteistä sähköisen rahan raha-arvosta, jos lunastettava määrä ylittää 50 euroa, eikä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta (EU) 2015/2366, jäljempänä *toinen maksupalveludirektiivi*, 4 artiklan 6 alakohdassa määritellyissä etämaksutapahtumissa, jos maksettu määrä ylittää 50 euroa liiketoimea kohden.

Artiklan uuden 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että maksutapahtumien vastaanottajina toimivat luotto- ja finanssilaitokset hyväksyvät kolmansissa maissa myönnettyillä anonymiä ennalta maksetuilla korteilla suoritettavat maksut ainoastaan siinä tapauksessa, että kortit täyttävät 1 ja 2 kohdassa vahvistettuja vaatimuksia vastaavat vaatimukset. Jäsenvaltiot voivat päättää olla hyväksymättä alueellaan anonymiä ennalta maksetuilla korteilla suoritettavia maksuja.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdan a alakohtaan on lisätty viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta (EU) N:o 910/2014, jäljempänä *eIDAS-asetus*, ja siinä säädettyihin sähköisen tunnistamisen menetelmiin, luottamuspalveluihin ja tunnistusprosesseihin. Kohdan b alakohtaan on lisätty ilmoitusvelvolliselle velvollisuus toteuttaa tarvittavat kohtuulliset toimenpiteet sen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi, joka kuuluu ylempään johtoon, ja pidettävä kirjaa toteutetuista toimista sekä mahdollisista todentamisen menettelyn aikana kohdatuista esiin tulleista vaikeuksista, kun tunnistettu tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja on 3 artiklan 6 alakohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu ylempään johtoon kuuluva henkilö.

Direktiivin 14 artiklan 1 kohdan muutoksen mukaan ilmoitusvelvollisten on hankittava todiste rekisteröinnistä tai rekisteriote aloittaessaan uuden liikesuhteen sellaisen yhteisön tai muun oikeushenkilön taikka sellaisen trustin tai oikeudellisen järjestelyn, jolla on vastaavanlainen rakenne tai vastaavanlaiset tehtävät kuin trusteilla vastaavan oikeudellisen järjestelyn kanssa, jonka tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevat tiedot on rekisteröitävä 30 tai 31 artiklan nojalla.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty ilmoitusvelvolliselle velvollisuus soveltaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, kun asiakkaan merkitykselliset olosuhteet muuttuvat tai kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kyseisen kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus neuvoston direktiivin hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta 2011/16/EU nojalla.

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevassa luvussa muutetaan 18 artiklan 1 kohdan viittausta siten, että se kattaa myös uuden 18 a artiklan. Lisäksi 2 kohdassa edellytetään, että ilmoitusvelvolliset tutkivat niin pitkälle kuin se on kohtuullisesti mahdollista kaikkien sellaisten liiketoimien taustan ja tarkoituksen, jotka täyttävät vähintään yhden luetelluista edellytyksistä. Aiemmin luetteloa ei ole rajattu yhteen edellytykseen.

Direktiiviin lisätään uusi 18 a artikla, jonka 1 kohdassa luetellaan tehostettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, joita ilmoitusvelvollisten on sovellettava, kun liikesuhteissa tai liiketoimissa on mukana 9 artiklan 2 kohdan nojalla yksilöityjä suuririskisiä kolmansia maita. Kohtaan sisältyy jäsenvaltio-optio, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat edellyttää, että ilmoitusvelvolliset varmistavat soveltuvin osin, että ensimmäinen maksu suoritetaan sellaisessa luottolaitoksessa asiakkaan nimissä olevan tilin kautta, johon sovelletaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, jotka eivät ole vähemmän tehokkaita kuin tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset soveltavat soveltuvin osin lisäksi yhtä tai useampaa riskinvähentämistoimenpidettä luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin, jotka suorittavat liiketoimia, joissa on mukana 9 artiklan 2 kohdan nojalla yksilöityjä suuririskisiä kolmansia maita.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on sovellettava soveltuvin osin yhtä tai useampaa toimenpidettä 9 artiklan 2 kohdan nojalla suuririskisiksi yksilöityjen kolmansien maiden osalta unionin kansainvälisiä velvoitteita noudattaen.

Jäsenvaltioiden on artiklan 4 kohdan mukaan saattaessaan voimaan tai soveltaessaan 2 ja 3 kohdassa säädettyjä toimenpiteitä tapauksen mukaan otettava huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan alan kansainvälisten järjestöjen ja arvovaltaisten normeja hyväksyvien tahojen laatimat asiaankuuluvat arvioinnit tai raportit yksittäisiin kolmansiin maihin liittyvistä riskeistä.

Direktiivin 19 artiklan johdantokappaleeseen on tehty lisäys, jossa viitataan rajat ylittäviin kirjeenvaihtajasuhteisiin, joihin liittyy maksujen suorittaminen vastapuolena toimivan kolmannen maan laitoksen kanssa. Tällöin jäsenvaltioiden on 13 artiklassa säädettyjen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden lisäksi edellytettävä, että niiden luotto- ja finanssilaitokset liikesuhteen aloittaessaan artiklassa säädettyjä toimia.

Direktiiviin on lisätty uusi 20 a artikla, joka liittyy poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin. Artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on laadittava ja pidettävä ajan tasalla luettelo nimenomaisista tehtävistä, joita kansallisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan pidetään 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuina merkittävänä julkisina tehtävinä. Asianomaisten jäsenvaltioiden on pyydettävä niihin akkreditoituja kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja pitämään ajan tasalla luettelo 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisessä kansainvälisessä järjestössä. Kyseiset luettelot on lähetettävä komissiolle, ja ne voidaan julkistaa.

Artiklan 2 kohdassa säädetään komission velvollisuudesta laatia ja pitää ajan tasalla luetteloa nimenomaisista tehtävistä, joita pidetään merkittävänä julkisina tehtävinä unionin toimielinten ja elinten tasolla. Kyseiseen luetteloon on sisällyttävä myös tehtävät, joissa kolmansien maiden ja unionin tasolla akkreditoitujen kansainvälisten elinten edustajat voivat toimia. Komissio koostuu jäsenvaltioiden ja oman luettelonsa perusteella yhden ainoan luettelon kaikista 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä. Kyseinen luettelo on julkistettava.

Kolmansien osapuolten suorittamat toimenpiteet

Direktiivin 27 artiklan 2 kohtaan on lisätty viittaus eIDAS-asetuksessa säädettyihin sähköisen tunnistamisen menetelmiin ja niihin liittyviin luottamuspalveluihin tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemiin, tunnustamiin tai hyväksymiin muihin etäältä suojattuihin tai sähköisesti toteutettaviin tunnistusprosesseihin.

Tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot

Yhteisöjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeva 30 artikla on muutettu kokonaisuudessaan. Artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että tämän artiklan rikkomisiin sovelletaan tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia toimenpiteitä tai seuraamuksia. Lisäksi kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että yhteisöjen tai muiden oikeushenkilöiden tosiasialliset omistajat ja edunsaajat, myös silloin kun tämä tapahtuu osakkeiden, äänioikeuksien ja omistusoikeuksien kautta, haltijaosakkeiden kautta tai määräysvaltaa muilla keinoin käyttäen, antavat kyseisille yhteisöille tai oikeushenkilöille kaikki tiedot, joita nämä tarvitsevat noudattaakseen ensimmäisen alakohdan vaatimuksia.

Artiklan 4 kohtaa on muutettu siten, että jäsenvaltioiden on otettava käyttöön mekanismeja riittävien, tarkkojen ja ajantasaisten tietojen turvaamiseksi. Tällaisiin mekanismeihin on sisällyttävä se, että ilmoitusvelvolliset velvoitetaan ilmoittamaan kaikista eroavuuksista, joita ne havaitsevat keskitetyissä rekistereissä saatavilla olevien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen ja saatavillaan olevien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen välillä. Vaatimus voidaan ulottaa myös toimivaltaisiin viranomaisiin, jos se on tarkoituksenmukaista ja siltä osin kuin tällä vaatimuksella ei tarpeettomasti puututa niiden tehtäviin. Jäsenvaltioiden on ilmoitettujen eroavuuksien tapauksessa varmistettava, että eroavuuksien ratkaisemiseksi toteutetaan ajallaan asianmukaisia toimia ja että tarvittaessa sitä ennen keskitettyyn rekisteriin sisällytetään maininta asiasta.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty edellytys, että tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot ovat kaikissa tapauksissa myös suuren yleisön saatavilla. Suuren yleisön saataville on asetettava vähintään tiedot tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan nimestä, syntymäkuukaudesta ja -vuodesta sekä asuinmaasta ja kansalaisuudesta sekä hallussa olevan omistusosuuden luonteesta ja laajuudesta.

Jäsenvaltiot voivat kansallisessa lainsäädännössä määritettävien edellytyksin säätää suuren yleisön pääsystä lisätietoihin, joiden avulla voidaan tunnistaa tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja. Näihin lisätietoihin on sisällyttävä vähintään tiedot syntymäajasta koskeviin tietoihin tai yhteystiedot tietosuojasääntöjen mukaisesti.

Artiklan uuden 5 a kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan asettaa 3 kohdassa tarkoitetuissa kansallisissa rekistereissä olevat tiedot saataville siten, että ehtona on sähköinen kirjautuminen ja sellaisen maksun suorittaminen, joka ei saa ylittää tietojen saataville asettamisesta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia, mukaan luettuina rekisterin ylläpidosta ja kehittämisestä kustannukset.

Artiklan 6 kohta on muutettu kokonaan. Kohdan mukaan keskitetyssä rekisterissä on varmistettava toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskusten pääsy ajallaan ja esteettä kaikkiin keskitetyssä rekisterissä oleviin tietoihin rajoituksitta ja asianomaista yhteisöä varoitamatta. Siinä on sallittava myös ilmoitusvelvollisten pääsy tietoihin ajallaan niiden toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä II luvun mukaisesti. Toimivaltaisista viranomaisista, joille myönnetään pääsy 3 kohdassa tarkoitettuun keskitettyyn rekisteriin, ovat ne viranomaiset, joille on osoitettu rahanpesun tai terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevia velvollisuuksia, sekä veroviranomaiset, ilmoitusvelvollisten valvontaviranomaiset ja viranomaiset, joiden tehtäviin kuuluu rahanpesun ja siihen liittyvien esirikosten ja terrorismin rahoituksen tutkinta ja syytteen esittäminen sekä rikoksen tuottaman hyödyn jäljittäminen ja takavarikointi tai jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen.

Artiklan 7 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että toimivaltaiset viranomaiset ja rahanpesun selvittelykeskukset voivat antaa tiedot myös maksutta muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja rahanpesun selvittelykeskuksille.

Artiklan 9 kohdan asiasisällön muutos liittyy edellytyksiin kansallisesta poikkeuksesta, jonka mukaan pääsy kaikkiin tosiasiallisiin omistajaa ja edunsaajaa koskeviin tietoihin tai osaan niistä voidaan tapauskohtaisesti evätä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiset poikkeukset myönnetään ainoastaan tapauksen poikkeuksellisen luonteen yksityiskohtaisen arvioinnin perusteella.

Artiklan muutetun 10 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen keskitettyjen rekisterien liitetään yhteen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/1132, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, tietyistä yhtiöoikeuden osa-alueista 22 artiklan 1 kohdalla perustetun eurooppalaisen keskusjärjestelmän kautta.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen ovat saatavilla direktiivin (EU) 2017/1132 22 artiklan 1 kohdalla perustetun rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän kautta tämän artiklan 5, 5 a ja 6 kohdan täytäntöönpanemiseksi annettujen jäsenvaltioiden kansallisten lakien mukaisesti. Tietojen on oltava saatavilla kansallisten rekistereiden ja rekistereiden yhteenliittämisyjärjestelmän kautta vähintään viiden ja enintään kymmenen vuoden ajan siitä, kun yhteisö tai muu oikeushenkilö on poistettu rekisteristä. Jäsenvaltioiden on tehtävä yhteistyötä keskenään ja komission kanssa erilaisten pääsyoikeuksien toteuttamiseksi tämän artiklan mukaisesti.

Trustien ja vastaavanlaisien oikeudellisten järjestelyiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeva 31 artikla on muutettu kokonaisuudessaan. Muutokset vastaavat pitkälti 30 artiklaan tehtyjä muutoksia. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että artiklaa sovelletaan trusteihin ja vastaavanlaisiin oikeudellisiin järjestelyihin, kuten muiden muassa fiducie, tietyntyyppiset Treuhand-järjestelyt tai fideicomiso. Jäsenvaltioiden on yksilöitävä

ominaisuudet, joiden avulla voidaan määrittää, milloin oikeudellisilla järjestelyillä on vastaavanlainen rakenne tai vastaavanlaiset tehtävät kuin trusteilla niiden lainsäädännön alaisten tällaisten oikeudellisten järjestelyjen osalta. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että artiklan rikkomisiin sovelletaan tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia toimenpiteitä tai seuraamuksia.

Artiklan 2 kohtaa sovelletaan trustien omaisuudenhoitajien lisäksi henkilöihin, jotka ovat vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa 31 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuissa vastaavanlaisissa oikeudellisissa järjestelyissä.

Artiklaan on lisätty uusi 3 a kohta. Sen nojalla jäsenvaltioiden on edellytettävä, että tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot varsinaisista trusteista ja vastaavanlaisista oikeudellisista järjestelyistä on säilytettävä sen jäsenvaltion perustamassa tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävässä keskitetyssä rekisterissä, johon trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, omaisuudenhoitaja on sijoittautunut tai jossa tämä asuu.

Jos trustin omaisuudenhoitajan tai henkilön, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, sijoittautumis- tai asuinpaikka on unionin ulkopuolella, 1 kohdassa tarkoitetut tiedot on säilytettävä sen jäsenvaltion perustamassa keskitetyssä rekisterissä, jossa trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, aloittaa liikesuhteen tai hankkii kiinteää omaisuutta trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn nimissä.

Jos trustin omaisuudenhoitajat tai henkilöt, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, ovat sijoittautuneet eri jäsenvaltioihin tai asuvat eri jäsenvaltioissa tai jos trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, aloittaa useita liikesuhteita trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn nimissä eri jäsenvaltioissa, todistuksen rekisteröinnistä tai rekisteriotteen yhden jäsenvaltion rekisterissä olevista tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevista tiedoista voidaan katsoa riittävän osoitukseksi rekisteröintivelvoitteen täyttämisestä.

Artiklan 4 kohta on korvattu siten, että trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevat tiedot ovat kaikissa tapauksissa seuraavien saatavilla:

- a) toimivaltaiset viranomaiset ja rahanpesun selvittelykeskukset rajoituksitta;
- b) ilmoitusvelvolliset asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevissa puitteissa II luvun mukaisesti;
- c) luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka voi osoittaa oikeutetun edun asiassa;
- d) henkilö, joka esittää sellaiseen trustiin tai vastaavanlaiseen oikeudelliseen järjestelyyn liittyvän kirjallisen pyynnön, jolla on määräysvallan tuottava omistusosuus missä tahansa muussa kuin 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa yhteisössä tai muussa oikeushenkilössä siten, että sillä on suoraa tai välillistä omistusta, haltijaosakkeet mukaan luettuina, tai se käyttää määräysvaltaa muilla keinoilla.

Tämän kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden saataville asetettaviin tietoihin on sisällyttävä tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan nimi, syntymäkuukausi ja -vuosi sekä asuinmaa ja kansalaisuus sekä hallussa olevan omistusosuuden luonne ja laajuus. Kuten 30 artiklassa,

myös tämän artiklan osalta jäsenvaltiot voivat kansallisessa lainsäädännössä oikeudessa määrittävin edellytyksin säätää pääsystä lisätietoihin, joiden avulla voidaan tunnistaa tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja. Toimivaltaisia viranomaisia, joille myönnetään pääsy 3 a kohdassa tarkoitettuun keskitettyyn rekisteriin, ovat ne viranomaiset, joille on osoitettu rahanpesun tai terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevia velvollisuuksia, sekä veroviranomaiset, ilmoitusvelvollisten valvontaviranomaiset ja viranomaiset, joiden tehtäviin kuuluu rahanpesun ja siihen liittyvien esirikosten ja terrorismin rahoituksen tutkinta ja syytteenpano sekä rikoksen tuottaman hyödyn takavarikointi tai jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen.

Artiklan 5 kohtaa on muutettu 30 artiklan 4 kohtaa vastaavasti. Artiklan 7 kohtaa on muutettu 30 artiklan 9 kohtaa vastaavasti. Artiklan 9 ja 10 kohdan muutokset vastaavat 30 artiklan 9 ja 10 kohtien muutoksia.

Uudessa 31 a artiklassa säädetään komission täytäntöönpanosäädöksistä 30 artiklan 10 kohdassa ja 31 artiklan 9 kohdassa tarkoitetuista jäsenvaltioiden keskitettyjen rekistereiden yhteenliittämiseksi tarvittavista teknisistä eritelmistä ja menettelyistä.

Ilmoitusvelvollisuus

Direktiivin 32 artiklaan on lisätty uusi 9 kohta, jonka mukaan kunkin rahanpesun selvittelykeskuksen on tehtäviään hoitaessaan voitava pyytää, saada ja käyttää miltä tahansa ilmoitusvelvolliselta peräisin olevia tietoja tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä tarkoitusta varten, vaikka aiempaa ilmoitusta ei tehdä 33 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 34 artiklan 1 kohdan nojalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 34 artiklan 2 kohdan soveltamista.

Uudessa 32 a artiklan 1 kohdassa säädetään jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen tiliin tai tallelokeroon. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle näiden kansallisten mekanismien ominaisuudet. Tietojen tulee olla suoraan rahanpesun selvittelykeskusten saatavilla välittömästi ja suodattamattomina sekä toimivaltaisten viranomaisten saatavilla niiden tämän direktiivin mukaisen velvoitteiden täyttämiseksi. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että mikä tahansa rahanpesun selvittelykeskus voi antaa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa keskitetyissä mekanismeissa olevat tiedot mille tahansa toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle ajallaan 53 artiklan mukaisesti.

Saatavilla olevista tiedoista säädetään artiklan 3 kohdassa. Näitä ovat:

- asiakkaan/tilinhaltijan ja kaikkien sellaisten henkilöiden osalta, jotka oletettavasti toimivat asiakkaan puolesta: nimi ja joko 13 artiklan 1 kohdan a alakohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero;
- asiakkaan/tilinhaltijan tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan osalta: nimi ja joko 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero;
- pankki- tai maksutilin osalta: IBAN-numero ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä;

- tallelokeron osalta: vuokraajan nimi ja 13 artiklan 1 kohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero sekä vuokra-ajan pituus.

Artiklan 4 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää muiden olennaisten tietojen saamista keskitettyjen mekanismien kautta.

Artiklan 5 kohdan nojalla komissio antaa viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2020 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan edellytykset sekä tekniset eritelvät ja menettelyt keskitettyjen automatisoitujen mekanismien turvalliselle ja tehokkaalle yhteenliittämiseksi. Kertomukseen liitetään tarvittaessa säädösehdotus.

Direktiiviin on lisätty uusi 32 b artikla. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava rahanpesun selvittelykeskuksille ja toimivaltaisille viranomaisille pääsy tietoihin, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa kiinteää omaisuutta omistava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, myös rekistereiden tai sähköisten tietojenhakujärjestelmien kautta, jos tällaisia rekistereitä tai järjestelmiä on saatavilla.

Artiklan 2 kohdan nojalla komissio antaa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2020 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan rekistereihin sisältyvien tietojen yhdenmukaistamisen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus sekä arvioidaan tarve kyseisten rekistereiden yhteenliittämiseksi. Kertomukseen liitetään tarvittaessa säädösehdotus.

Direktiivin 33 artiklan 1 kohdan b alakohta on muutettu siten, että rahanpesun selvittelykeskuksen pyynnöstä on toimitettava kaikki sen tarvitsemat tiedot.

Direktiivin 34 artiklaan on lisätty uusi 2 a kohta jäsenvaltioiden nimeämien itsesääntelyelinten velvollisuudesta julkaista vuosikertomus ja sen sisältämät vähimmäistiedot.

Direktiivin 38 artiklaan on lisätty uusi 2 kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöt, jotka ovat joutuneet alttiiksi uhkailulle, vihamielisille teoille tai kielteisille tai syrjiville toimille työpaikalla siksi, että he ovat ilmoittaneet rahanpesua tai terrorismin ra-
hoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, voivat tehdä turvallisesti valituksen asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaisilla yksityishenkilöillä on oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tämän kohdan mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi.

Tietojen salassapito

Direktiivin 39 artiklan 3 kohta on muutettu siten, että salassapitovaatimus ei estä tietojen ilmaisemista jäsenvaltioiden luotto- ja finanssilaitosten välillä, jos ne kuuluvat samaan konserniin.

Direktiivin 40 artiklan 1 kohdan a alakohtaan on lisätty viittaus eIDAS-asetuksessa säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmiin ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saatuihin tietoihin. Kohtaan on lisätty uusi alakohta, jossa säädetään säilyttämisaajan jatkamisesta enintään viidellä vuodella ja sitä sovelletaan myös tietoihin, jotka ovat saatavilla 32 a artiklassa tarkoitettujen keskitettyjen mekanismien kautta.

Direktiivin 43 artikla on korvattu uudella artiklalla, jonka mukaan tämän direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana.

Direktiivin 44 artiklassa säädetään tilastojen ylläpitämisestä rahanpesun tai terrorismin rahoituksen torjuntajärjestelmien tehokkuuteen vaikuttavista seikoista. Artiklan 2 kohdassa on lueteltu tietoja, joita tilastoihin on sisällyttävä. Jäsenvaltioiden on 3 kohdan mukaan varmistettava, että niiden tilastoista julkaistaan vuosittain yhteenveto ja toimitettava ne 4 kohdan nojalla vuosittain komissiolle.

Sisäiset menettelyt, koulutus ja palaute

Direktiivin 45 artiklan 4 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille ja Euroopan valvontaviranomaille velvollisuus ottaa huomioon mahdolliset oikeudelliset rajoitukset arvioidessaan, mitkä kolmannet maat eivät salli 1 kohdassa edellytettyjen toimintaperiaatteiden ja menettelyjen täytäntöönpanoa. Tällaisia ovat salassapitovelvollisuus, tietosuoja ja muut rajoitukset, jotka rajoittavat sellaisten tietojen vaihtoa, jotka saattavat olla tätä varten merkityksellisiä.

Valvonta

Direktiivin 47 artiklan 1 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että palveluntarjoajat, jotka tarjoavat vaihtopalveluja virtuaalivaluuttojen ja laillisten maksuvälineiden välillä, sekä lompakkopalvelujen tarjoajat ovat rekisteröityjä.

Direktiivin 48 artiklaan on lisätty uusi 1 a kohta. Sen mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle luettelo 2 artiklan 1 kohdassa mainittujen ilmoitusvelvollisten toimivaltaisista viranomaisista, mukaan luettuina niiden yhteystiedot. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että komissiolle toimitettavat tiedot pidetään ajan tasalla. Komissio julkaisee rekisterin kyseisistä viranomaisista ja niiden yhteystiedoista verkkosivustollaan. Rekisterissä olevien viranomaisten on valtuuksiensa puitteissa toimittava yhteyspisteenä vastapuolina oleville muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden finanssivalvontaviranomaisten on myös toimittava yhteyspisteenä Euroopan valvontaviranomaisille.

Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että kaikkiin ilmoitusvelvollisiin sovelletaan riittävää valvontaa, mukaan luettuina valtuudet toteuttaa valvontaa toimitiloissa ja niiden ulkopuolella, ja toteutettava asianmukaisia ja oikeasuhteisia hallinnollisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi rikkomistapauksissa.

Artiklan 2 kohtaan on lisätty viittaus eturistiriitojen ratkaisemista koskeviin vaatimuksiin.

Artiklan 4 kohtaa on muutettu siten, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon emoyritys on sijoittautunut, toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä niiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa, joihin konserniin kuuluvat toimipaikat ovat sijoittautuneet.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon emoyritys on sijoittautunut, toimivaltaiset viranomaiset valvovat 45 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen koko konsernia koskevien toimintaperiaatteiden ja menettelyjen tosiasiallista täytäntöönpanoa, kun luotto- ja finanssilaitokset ovat osa konsernia. Tätä varten jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon konserniin kuuluvat luotto- ja finanssilaitokset ovat sijoittautuneet, toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä sen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kanssa, johon emoyritys on sijoittautunut.

Direktiivin 49 artiklaan on lisätty mainittujen viranomaisten joukkoon veroviranomaiset ja lainvalvontaviranomaiset.

Yhteistyö jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä

Uudessa 50 a artiklassa säädetään, etteivät jäsenvaltiot saa kieltää toimivaltaisten viranomaisten välistä tietojenvaihtoa tai avunantoa tai asettaa sille kohtuuttomia tai suhteettoman rajoittavia ehtoja tätä direktiiviä sovellettaessa. Jäsenvaltioiden on erityisesti varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset eivät kieltäydy noudattamasta avunantopyyntöä sillä perusteella, että

- a) pyynnön katsotaan koskevan myös verokysymyksiä;
- b) kansallinen lainsäädäntö edellyttää ilmoitusvelvollisia noudattamaan salassapitovelvollisuutta, paitsi niissä tapauksissa, joissa pyynnön kohteena olevia tietoja säilytetään olosuhteissa, joissa niitä suojaa 34 artiklan 2 kohdassa kuvattu lakisääteinen tai ammatillinen salassapitovelvollisuus;
- c) pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa on vireillä selvitys, tutkinta tai menettely, paitsi jos avunannosta aiheutuisi haittaa kyseiselle selvitykselle, tutkinnalle tai menettelylle;
- d) pyynnön esittävän vastapuolena olevan toimivaltaisen viranomaisen luonne tai asema on erilainen kuin pyynnön vastaanottavan toimivaltaisen viranomaisen.

Yhteistyö rahanpesun selvittelykeskusten välillä ja komission kanssa

Direktiivin 53 artiklan 1 kohtaan on lisätty, että rahanpesun selvittelykeskukset vaihtavat omasta aloitteestaan tai pyynnöstä kohdassa tarkoitettuja tietoja riippumatta siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia siihen liittyy.

Artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan on lisätty edellytys, jonka nojalla rahanpesun selvittelykeskuksen on välitettävä vastaukset viipymättä.

Direktiivin 54 artiklaan on lisätty uusi 1 a alakohta, jonka nojalla jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahanpesun selvittelykeskukset nimeävät vähintään yhden yhteyshenkilön tai -pisteen, joka vastaa muiden jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskuksilta saatujen tietopyyntöjen vastaanottamisesta.

Direktiivin 55 artiklan 2 kohtaa on muutettu siten, että edellytys rahanpesun selvittelykeskuksen ennakkosuostumuksen toimittamisesta viipymättömästi ja laajuudeltaan kattavasti ei riipu siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia asiaan liittyy. Poikkeukset tietojen luovuttamisesta on täsmennettävä siten, että estetään toimivaltaisille viranomaisille tapahtuvan tietojen luovuttamisen väärinkäyttö sekä siihen kohdistuvat aiheettomat rajoitukset.

Direktiivin 57 artiklan mukaan kansallisten lainsäädäntöjen väliset erot esirikosten määrittelyssä eivät saa estää rahanpesun selvittelykeskuksia antamasta apua toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle eivätkä rajoittaa tietojen vaihtoa, luovuttamista ja käyttöä 53, 54 ja 55 artiklan nojalla.

Yhteistyö luotto- ja finanssilaitoksia valvovien toimivaltaisten viranomaisten ja sellaisten muiden viranomaisten välillä, joita koskee salassapitovelvollisuus

Uudessa III a alajaksossa säädetään kaksi uutta artiklaa yhteistyöstä luotto- ja finanssilaitoksia valvovien toimivaltaisten viranomaisten ja sellaisten muiden viranomaisten välillä, joita koskee salassapitovelvollisuus.

Direktiivin uusi 57 a artiklan 1 kohdan mukaan salassapitovelvollisia ovat kaikki, jotka ovat tai ovat olleet niiden toimivaltaisten viranomaisten palveluksessa, jotka valvovat, että luotto- ja finanssilaitokset noudattavat tätä direktiiviä, ja tilintarkastajina tai asiantuntijoina tällaisten toimivaltaisten viranomaisten lukuun. Henkilöt voivat luovuttaa tämän direktiivin nojalla saatuja luottamuksellisia tietoja ainoastaan tiivistetysti tai kootusti siten, ettei niistä voida tunnistaa yksittäisiä luotto- tai finanssilaitoksia, sanotun kuitenkin vaikuttamatta rikostutkintaan ja rikosoikeudellisiin menettelyihin.

Artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Toimivaltaiset viranomaiset ja EKP tekevät Euroopan valvontaviranomaisten tuella sopimuksen tietojenvaihtoa koskevista käytännön järjestelyistä.

Artiklan 3 kohdassa säädetään milloin luotto- ja finanssilaitoksia valvovat toimivaltaiset viranomaiset, jotka saavat luottamuksellisia tietoja, voivat käyttää kyseisiä tietoja.

Jäsenvaltioille asetetaan artiklan 4 kohdassa velvollisuus varmistaa, että luotto- ja finanssilaitoksia valvovat toimivaltaiset viranomaiset tekevät tätä direktiiviä sovellettaessa mahdollisimman laajaa keskinäistä yhteistyötä luonteestaan tai asemastaan riippumatta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka nojalla kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat tehdä yhteistyösopimuksia ja niissä noudatettavista menettelytavoista.

Direktiivin 57 b artiklassa säädetään jäsenvaltio-optiosta tietojenvaihdon sallimiseksi toimivaltaisten viranomaisten välillä samassa jäsenvaltiossa tai eri jäsenvaltioissa. Jäsenvaltiot voivat sallia myös luottolaitoksia koskevien tietojen luovuttamisen kansallisille parlamentaarisille tutkintavaliokunnille asianomaisessa jäsenvaltiossa, kansallisille tilintarkastustuomioistuimille asianomaisessa jäsenvaltiossa ja muille kansallisille asianomaisessa jäsenvaltiossa selvityksistä vastaaville elimille artiklan 3 kohdassa säädetyin edellytyksin.

Seuraamukset

Direktiivin 58 artiklan 2 kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun niiden toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat rikkomisia, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia, ne ilmoittavat tästä ajallaan lainvalvontaviranomaisille.

Direktiivin 61 artiklan 1 kohtaan on lisätty viittauksia itsesääntelyelmiin. Jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus varmistaa, että yksityishenkilöitä, jotka ilmoittavat rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, suojellaan lain nojalla uhkailulle, kostotoimenpiteille tai vihamielisille teoille alttiiksi joutumiselta ja erityisesti kielteisiltä tai syrjiviltä toimilta työpaikalla.

Direktiivin uudessa 64 a artiklassa säädetään komiteamenettelystä ja 65 artiklassa komission velvollisuudesta laatia kertomus direktiivin täytäntöönpanosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta 2013/36/EU, jäljempänä *CRD IV direktiivi*, 56 artiklan 1 kohtaan on lisätty uusi g alakohta. Vastaavasti Euroopan

parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2009/138/EY vakuutus- ja jälleenvakuutustoiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta, jäljempänä *Solvenssi II direktiivi*, 68 artiklan 1 kohdan b alakohtaan on lisätty uusi iv luetelmakohta. Kohdissa viitataan viranomaisiin, jotka vastaavat tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 1 ja 2 alakohdassa mainittujen ilmoitusvelvollisten valvonasta.

Direktiivin voimaantulosäännöksen mukaan jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään ... päivänä ...kuuta ... [18 kuukauden kuluttua voimaantulosta]. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Jäsenvaltioiden on perustettava 30 artiklassa tarkoitetut tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävät keskitetyt rekisterit viimeistään 18 kuukauden kuluttua ja 31 artiklassa tarkoitetut tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävät keskitetyt rekisterit viimeistään 20 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta sekä 32 a artiklassa tarkoitetut rekisterit viimeistään 26 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta.

2.2.2 EU:n yleinen tietosuoja-asetus

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määritellään rekisterinpitäjä. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 8 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään (*"tietojen minimointi"*). Tarpeettomia henkilötietoja ei saa kerätä, tallettaa, luovuttaa tai muulla tavoin käsitellä. Kohdan d alakohdassa säädetään, että henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä (*"täsmällisyys"*).

Kohdan e alakohdan mukaan ne on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten; henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että tässä asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi (*"säilytyksen rajoittaminen"*).

Asetuksen 6 artiklassa säädetään käsittelyn lainmukaisuudesta. Sen 1 kohdan e alakohdan mukaan käsittelyä voidaan pitää lainmukaisena, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Artiklan 3 kohdassa säädetään, että 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e

alakohdassa tarkoitettussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

2.2.3 Pankki- ja maksutilijärjestelmän muutos

Komissio antoi 17 päivänä huhtikuuta 2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta (COM(2018) 213 final). Direktiivissä vahvistettaisiin toimenpiteet, jotka helpottavat toimivaltaisten viranomaisten pääsyä rahoitus- ja tilitietoihin vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, tutkimiseksi ja niihin liittyviä syytetoimia varten. Lisäksi siinä säädetään toimenpiteistä, jotka helpottavat rahanpesun selvittelykeskusten pääsyä lainvalvontaan liittyviin tietoihin ja rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä. Direktiivissä säädettäisiin muun muassa toimivaltaisten viranomaisten pääsystä tilitietoihin ja mahdollisuudesta tehdä niitä koskevia hakuja sekä näiden toimien valvonnasta.

2.2.4 Euroopan valvontaviranomaisten tekniset sääntelystandardit

Euroopan valvontaviranomaiset ovat antaneet neljännen rahanpesudirektiivin nojalla ohjeita finanssimarkkinoilla toimiville ja komissiolle luonnoksia teknisiksi sääntelystandardeiksi. Nämä alemman asteiset säädökset ja ohjeet on valmisteltu samanaikaisesti rahanpesulain muutosten kanssa eikä niitä ole voitu ottaa aikaisemmassa valmistelussa täysimääräisesti huomioon. Esimerkiksi neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää, että sähköisen rahan liikkeeseenlaskijat ja maksupalvelujen tarjoajat, jotka ovat sijoittautuneet niiden alueelle muussa muodossa kuin sivuliikkeenä ja joiden kotipaikka sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, nimeävät keskitetyn yhteyspisteen jäsenvaltion alueelle varmistamaan nimeävän laitoksen puolesta, että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevia sääntöjä noudatetaan, ja helpottamaan toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa valvontaa muun muassa siten, että näille toimitetaan pyynnöstä asiakirjoja ja tietoja. Mainitun artiklan 10 kohdassa säädetään, että Euroopan valvontaviranomaiset laativat teknisten sääntelystandardien luonnokset perusteista, joilla määritetään olosuhteet, joissa 9 kohdan mukaisen keskitetyn yhteyspisteen perustaminen on asianmukaista, sekä tällaisen yhteyspisteen tehtävistä.

2.2.5 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa

Arviomuistiossa on kuvattu pankki- ja maksutilijärjestelmiä eri jäsenvaltioissa. Ranskan pankki- ja maksutilirekisteri sisältää muun muassa pankki-, posti- ja säästötilejä koskevat tiedot. Rekisteri on ollut sähköinen vuodesta 1995 alkaen. Rekisteri sisältää kaikki tilit, jotka sijaitsevat Ranskassa. Luonnollisesta henkilöstä rekisteriin on kirjattu sukunimi, etunimi, syntymäaika ja -paikka ja osoite. Oikeushenkilöstä rekisteriin on kirjattu yhtiön tai yrityksen nimi, oikeudellinen muoto, yksilöintinumero ja osoite. Itse tilistä rekisteriin merkitään tilin nimi, tilinumero, luonne, onko tili yhden vai useamman henkilön käytettävissä, tilin avaus- ja sulkemispäivät

sekä viimeinen päivä, jolloin tilillä on tapahtunut jotain. Lisäksi rekisteriin merkitään tilin tarjoajan yritysnimi ja osoite. Rekisteri ei sisällä tietoja tilitapahtumista tai sen saldosta.

Saksassa on ollut käytössä sähköinen tiedonhakujärjestelmä huhtikuusta 2003 lähtien. Tiedonhakujärjestelmän kautta saadaan haettua pankki- ja maksutilinumero, arvo-osuustilinumero, tilin avaus- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja syntymäaika, tilin käyttöön oikeutetun oikeushenkilön nimi tai tosiasiallisen edunsaajan nimi ja osoite. Pankki- ja maksutilien tietojen lisäksi järjestelmä sisältää talletustilejä ja arvo-osuustilejä koskevia tietoja.

Belgiassa on keskitetty pankki- ja maksutilirekisteri, jonka tiedot päivittyvät vuosittain. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä rekisterin yhteyteen tulisi linkki rekisteriin, joka sisältäisi belgialaisten yritysten tosiasialliset edunsaajat. Belgian pankki- ja maksutilirekisteri sisältää belgialaisten ja ulkomaisten yksityishenkilöiden, yritysten ja yhdistysten IBAN-muotoisten tilien tilinumerot ja niiden haltijat sekä jotkin lainsäädännössä määritellyt rahoitus sopimukset (*financial contracts*), esimerkiksi osan lainasopimuksista, leasing-sopimukset, sijoitus sopimukset ja rahansiirrot. Vuonna 2018 päivitettyyn rekisteriin merkitään myös henkilöiden tiedot, joilla on valtakirjalla myönnetty käyttöoikeus tiliin. Tiedot rekisteriin kerätään kerran vuodessa Belgiassa sijaitsevilta luottolaitoksilta, valuutanvaihtotoimistoilta (*exchange offices*) ja joiltakin muilta ammattimaisilta luottotajilta Alankomaiden keskuspankin (*National Bank of Belgium*) toimesta. Rekisteri sisältää myös tiedot alle vuoden pituisista tilisopimuksista. Vuodesta 2014 alkaen Belgiassa asuvien yksityishenkilöiden on pitänyt ilmoittaa rekisteriin myös ulkomailla sijaitsevien pankki- ja maksutiliensä numerot.

Espanjassa on keskitetty pankkitilirekisteri luottolaitosten käyttö-, säästö-, määräaika- ja arvo-osuustileistä. Rekisteri ei tällä hetkellä sisällä maksulaitoksissa olevia tilejä. Rekisteri sisältää seuraavat tiedot edellä mainituista tileistä: tilinhaltijaan liittyvä verolaki, tilin tyyppi, tilinumeron tyyppi, tilinumero, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja sen käyttöön oikeutetut henkilöt, tilin tosiasiallinen edunsaaja, tilinhaltijan veronumero, henkilöllisyysasiakirjan tyyppi, henkilöllisyysasiakirjan numero, syntymäaika tai yrityksen perustamisaika sekä tilinhaltijan asuinvaltio.

Liettuaassa on ollut pankki- ja maksutilirekisteri vuodesta 2002 alkaen. Rekisteritieto sisältää tilin tilinumeron, tilin tyyppin, avaus- ja sulkemispäivät, tilin tarjoajan, tilinhaltijan nimen, haltijan kansallisen henkilötunnuksen tai oikeushenkilön rekisteritunnuksen, haltijan asuinvaltion sekä haltijan osoitteen.

Sloveniassa on rekisteri pankki- ja maksutileistä ja niiden haltijoista. Rekisteri sisältää seuraavat tiedot: tilinumero, tilipalveluita tarjoavan toimijan nimi ja rekisterinumero, tilin tyyppi, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, ja tieto siitä, jos tilillä ei ole tarpeeksi varoja perintään tai vakuutukseen. Näiden tietojen lisäksi rekisteriin merkitään tilinhaltijan etunimi, sukunimi ja osoite, jos kyseessä on luonnollinen henkilö. Jos kyseessä on oikeushenkilön tili, rekisteriin merkitään sen pääkonttori ja sen osoite. Jos kyseessä on yksityinen elinkeinonharjoittaja, rekisteriin merkitään sen toimipaikka sekä henkilön etunimi ja sukunimi. Lisäksi liittyen verotietoihin merkitään rekisteriin veronumero ja siihen liittyvä tunnistamistunnus (*identification number*). Jos niitä ei ole, rekisteriin merkitään tilinhaltijan asuinvaltio.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Arviomuistiossa esitetyn selvityksen perusteella viranomaisten oikeudet saada tietoja pankki- ja maksutileistä sekä muusta varallisuudesta ovat Suomessa riittävällä tasolla. Sen sijaan käytännöt tietojen kyselyyn ovat manuaalisia ja tehottomia. Viranomaisten toiminnan digitalisointi ja tehostaminen puoltavat sähköisen järjestelmän luomista tietojensiirtoon. Myös toimialalle ennakoitua syntyvän kustannussäästöjä kyselyiden vastausten automatisoinnista.

Yksittäiset viranomaiset ovat perustaneet sähköisiä rajapintoja joidenkin luottolaitosten kanssa. Järjestely perustuu osapuolten keskinäiseen sopimukseen. Viranomaisille aiheutuneet kustannukset ovat olleet ilman henkilökuluja noin 300 000 euroa ja luottolaitoksille henkilökuluineen noin 400 000—500 000 euroa. Kun järjestelmä on luotu, sen kopioiminen muiden toimijoiden kanssa perustettaviin sähköisiin yhteyksiin on huomattavasti edullisempaa. Valtiolle viranomaisten järjestelmien perustamisesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan joitakin kymmeniä miljoonia euroja ja toimialan kustannusten arvioidaan olevan miljoonista euroista kymmeniin miljooniin euroihin.

Selvityksen perusteella kaikilla viranomaisilla ei ole tarvetta erillisen sähköisen rajapinnan luomiseen, koska ne tekevät vähän kyselyitä. Tällaisia viranomaisia ovat Patentti- ja rekisterihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Finanssivalvonta. Näiden viranomaisten toimintaa tehostaisi mahdollisuus hyödyntää toisen viranomaisen sähköistä järjestelmää. Valmiuksien luominen tiedon välittämiseen viranomaisten välillä ei kuitenkaan ole perusteltua, jos kyse on yksittäisistä kyselyistä vuodessa ottaen huomioon tiedonvälittäjänä toimivalle viranomaiselle aiheutuva hallinnollinen taakka.

Valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei laissa erikseen luetelluilla perusteilla organisaation ole välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Arviomuistiossa on arvioitu tarkemmin tietojärjestelmiä ja niihin liittyvää lainsäädäntöä. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän tulisi perustua yhteiseen tietojärjestelmäpalveluun. Yhteisen palvelun käyttöönottoa vaikeuttaa se, että osa viranomaisista on jo rakentanut tai ovat rakentamassa sähköistä järjestelmää yksittäisten luottolaitosten kanssa. Olemassa olevat ja kehitteillä olevat järjestelmät perustuvat kuitenkin ISO 20022 -standardiin, joka on helposti hyödynnettävissä muissa järjestelmissä.

2.3.2 Virtuaalivaluuttojen tarjoaminen

Virtuaalivaluutalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevaa arvoa, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline. Luonnollinen tai oikeushenkilö voi käyttää virtuaalivaluutaa maksuvälineenä ja sitä voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.

Virtuaalivaluuttaan voi liittyä useita osapuolia. *Käyttäjä* on henkilö, joka käyttää virtuaalivaluutaa tavaroiden tai palveluiden ostamiseen taikka valuutan vaihtamiseen esimerkiksi valuutanvaihtajien kautta. *Myyjällä* tarkoitetaan käyttäjää, joka hyväksyy virtuaalivaluutan tuotteiden ja palveluiden maksuvälineenä. *Valuutanvaihtajalla* tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka vaihtaa virtuaalivaluutaa lailliseksi maksuvälineeksi, varoiksi tai muiksi virtuaalivaluutoiksi. Suurimmat valuutanvaihtajat voivat tarjota myös tietoa virtuaalivaluutan markkina-arvosta ja vakaudesta. *Markkinapaikat* tarjoavat virtuaalivaluuttojen ostajille ja myyjille kohtaamispaikan, jossa virtuaalivaluutaa voidaan vaihtaa. *Alustapalveluntarjoaja* siirtää

virtuaalivaluuttaa teknisesti henkilöltä toiselle. *Virtuaalivaluutan louhijat* ovat henkilöitä, jotka tietokoneidensa avulla louhivat virtuaalivaluuttaa ratkaisemalla algoritmeja.

Virtuaalivaluuttojen käytöllä on mahdollisia taloudellisia hyötyjä erityisesti valtioissa, joissa maksujärjestelmä ei ole kovin pitkälle kehittynyt. Koska virtuaalivaluutoilla ei ole välikäsiä liikkeeseenlaskijan ja asiakkaan välillä, niitä ei säännellä, valuutanvaihdosta ei aiheudu yhtä paljon kuluja kuin perinteisillä maksuvälineillä ja niiden käyttö maksuvälineenä on edullisempaa kuin perinteisten maksuvälineiden. Tilanne saattaa kuitenkin muuttua, jos virtuaalivaluuttoihin kohdistetaan laillisia maksuvälineitä vastaavaa sääntelyä ja valvontaa.

Virtuaalivaluuttojen on nähty tukevan talouskasvua erityisesti IT-sektorilla, koska laitteiden kehitys virtuaalivaluuttojen louhinnan (algoritmien ratkaisemisen) seurauksena on ollut nopeaa. Yhtenä virtuaalivaluuttojen käytön hyötynä voidaan pitää sen mahdollisesti nopeampaa vaihdantaa, koska niiden käyttö ei ole sidottu pankkipäiviin ja luottolaitosten selvitysajoihin. Toisaalta kuluttaja ei saa mitään suojaa virheiden tai väärinkäytösten varalta.

Yksittäisten virtuaalivaluuttojen käyttäjien saamana etuna suhteessa perinteisiin maksuvälineisiin on, että virtuaalivaluuttojen käyttö ei edellytä henkilötietojen antamista samalla tavoin kuin perinteisten maksuvälineiden käyttö, vaan se on anonyymia. Joidenkin mielestä etuna voidaan pitää myös sitä, että virtuaalivaluutat ovat riippumattomia keskuspankeista ja julkisen vallan maksuliikenteen seurannan mahdollisuudesta.

Euroopan pankkiviranomainen on lausunnossaan heinäkuussa 2014 yksilöinyt noin 70 virtuaalivaluuttoihin liittyvää riskiä, joista 29 kappaletta on suuria riskejä. Yleisiä virtuaalivaluuttoihin liittyviä suuria riskejä ovat muun muassa riskit käyttäjille valuutanvaihtajan petoksista, valuutan arvon rajut heilahtelut, valuuttaan kohdistuvat varkaudet, henkilöllisyyden väärinkäytökset ja valuutanvaihtojärjestelmän epäluotettavuus.

Rahoitusjärjestelmän luotettavuuden kannalta virtuaalivaluuttoihin liittyy merkittävä riski siitä, että niitä käytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tai muun rikollisen toiminnan tarkoitusperiin. Käyttäjille aiheutuu merkittäviä riskejä virtuaalivaluutan epäluotettavuudesta maksuvälineenä, mikä saattaa ilmetä esimerkiksi siten, että valuuttaa ei hyväksytä maksuvälineenä, valuuttaa veloitetaan väärin, valuuttaa ei voida muuntaa lailliseksi maksuvälineeksi, valuutanvaihtajan toiminta päättyy tai valuutan arvoa manipuloidaan.

Yksi kuuluisimmista virtuaalivaluutoista on Bitcoin, joka on hajautettu, lailliseen maksuvälineeseen vaihdettava virtuaalivaluutta. Se on myös ensimmäinen kryptovaluutta eli salausalgoritmiikkaan perustuva virtuaalivaluutta, jota salaus suojaa. Kryptovaluutta rakentuu julkisiin ja yksityisiin avaimiin, joilla arvoa siirretään henkilöltä toiselle ja jotka salataan ennen jokaista siirtoa. Kryptovaluuttajärjestelmän turvallisuus, eheys ja saldo perustuvat kaivajien keskinäiseen luottamussuhteeseen.

Bitcoin-yksikkö muodostuu yksilöllisestä numeroiden ja kirjaimien yhdistelmästä. Bitcoinin arvo muodostuu kysynnän ja tarjonnan kautta. Bitcoineja voidaan siirtää sähköisesti käyttäjien välillä, ja ne voidaan vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen tai virtuaalivaluuttaan. Bitcoin on kaikille avoin ja käyttäjät voivat pitää bitcoin-tilejä joko virtuaalivaluutanvaihtajien toimesta tai pilvipalveluna tarjottavassa lompakossa. Maksuliikenne on julkisesti saatavilla käyttäjien rekisterissä yksilöitynä Bitcoin-tilinumeroihin, mutta yksilöllisiä tunnisteita ei voida yhdistää yksittäiseen henkilöön. Bitcoineja on 21 miljoonaa kappaletta ja liikkeeseen laskettavan määrän enimmäistaso arvioidaan saavutettavan vuoteen 2140 mennessä.

Suomessa toimii kansainvälisesti merkittäviä virtuaalivaluutan tarjoajia. Yritysten liiketoimintaan kuuluu esimerkiksi virtuaalivaluuttojen myynti ja välitys, vaihdanta-automaattipalveluiden tarjoaminen ja alustapalveluna toimiminen ostajan ja myyjän välillä.

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2014 vuosikertomuksessa on todettu, että virtuaalivaluuttojen käyttäjän kannalta merkittävimmät riskit liittyvät kurssin vaihteluun sekä siihen, että virtuaalivaluuttojen alustan tarjonnut yhteisö häviää yllättäen markkinoilta. Tällaisia tapauksia on ollut useita ja sijoittajien tappiot ovat olleet merkittäviä. Virtuaalivaluutat mahdollistavat myös rahanpesun, koska valuutan siirrot tapahtuvat anonyymisti sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Rahanpesun selvittelykeskus on huomannut entistä useamman rahanpesuilmoituksen koskevan virtuaalivaluuttoja, etenkin Bitcoinia.

Poliisiammattikorkeakoulu on laatinut tutkimuksen, jossa on selvitetty Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisia riskejä (*Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117/2015, Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015*). Tutkimuksen mukaan virtuaalivaluutan rahanpesuriski liittyy sen anonyymiteettiin ja heikkoihin asiakkaan tunnistamisjärjestelmiin, ylikansallisuuteen ja monimutkaisuuteen. Asiakas- ja liiketoimia koskevia tietoja saatetaan ylläpitää eri paikoissa, jolloin viranomaisten tiedonsaanti ja valvontavastuiden määrittäminen vaikeutuvat. Tutkimuksen mukaan virtuaalivaluuttoihin liittyy kasvava ja erittäin vakava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Joidenkin kansainvälisten arvioiden mukaan neljäsosa Bitcoinin käyttäjistä ja puolet Bitcoin-transaktioista on yhdistetty laittomaan toimintaan. Bitcoinin liittyy vuosittain noin 72 miljardin Yhdysvaltojen dollarin arvosta laitonta toimintaa. Suomessa virtuaalivaluuttojen käyttöön liittyy erityisesti huumausaine- ja petosrikollisuutta. Kansainvälisesti virtuaalivaluuttojen käyttö on yhdistetty huumausainerikollisuuteen, ihmiskauppaan ja laittomaan asekauppaan.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esitys liittyy talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan.

Esityksen tavoitteena on panna täytäntöön viides rahanpesudirektiivi. Lisäksi esityksen tavoitteena on täydentää ja täsmentää erityisesti rahanpesulakia kansallisilla muutoksilla, joiden on katsottu olevan tarpeen neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon jälkeen.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

3.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Arviomuistiossa on esitelty pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kolmea toteuttamisvaihtoehtoa; tiedonhakujärjestelmää, pankki- ja maksutilirekisteriä ja näiden vaihtoehtojen yhdistelmää. Sähköisen tiedonhakujärjestelmän etuna on se, että siitä on yksittäisiä käyttäjäkokeimuksia, se on toisinnettavissa eri ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välillä, ja se tuo selkeitä säästöjä sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten resursseihin.

Pankki- ja maksutilirekisterin etuna on se, että tiedot pankki- ja maksutileistä olisi koottu yhteen järjestelmään ja niitä olisi mahdollista hyödyntää myös muihin lakisääteisiin tarkoituksiin. Sen haasteita on kuitenkin tietomassan suuri määrä, tietoturvallisuuden ylläpito ja tietojen ajantasaisuuden varmistaminen.

Tiedonhakujärjestelmän ja pankki- ja maksutilirekisterin yhdistelmän etuna on, että sen avulla on mahdollista huomioida eri ilmoitusvelvollisryhmien toiminnan erityispiirteet ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit ja vähentää rekisterin riskejä muun muassa siitä syystä, että rekisterin tietomassa on pienempi. Esityksessä on ehdotettu toteuttamisvaihtoehtoksi tiedonhakujärjestelmän ja rekisterin yhdistelmää.

Arviomuistiossa on esitelty tiedonhakujärjestelmän tekniseen toteuttamistapaan liittyviä vaihtoehtoja. Selkeästi varteenotettavin malli on ISO20022-standardiin perustuva järjestelmä, joka on helposti muokattavissa viranomaisen tietotarpeen mukaan. Ongelmallista on kuitenkin se, että viranomaiset ovat jo tehneet erillISRatkaisuja yksittäisten ilmoitusvelvollisten kanssa ja valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniSken palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) velvoitteet yhtenäisistä tietoteknisistä ratkaisuista on ainakin jossain määrin sivuutettu.

Arviomuistiossa ei yksilöity rekisterivaihtoehdossa rekisterinpitäjää. Pankki- ja maksutilitiedot sisältävät salassapidettävää, pankkisalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ja on perusteltua, että rekisteriä ylläpitää viranomainen. Eri viranomaisvaihtoehtoja vertailtaessa on kiinnitetty huomiota siihen, ketkä viranomaiset voivat pyytää rekisteristä tietoja ja millä viranomaisella on laajin tietotarve rekisteriin merkittäviin tietoihin. Rekisterin tietoja voisivat pyytää lakisääteisen tehtävänsä suorittamiseen Verohallinto, Tulli, ulosottovirasto, rahanpesulaissa tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla, rahanpesun selvittelykeskus, poliisi, rajavartiolaitos, Kansaneläkelaitos ja Finanssivalvonta. Suurin tietotarve on todennäköisesti Verohallinnolla, ulosottovirastolla ja Kansaneläkelaitoksella.

Tullin asettamista rekisterinpitäjäksi puoltaa se, että Tulli osallistuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan, se pystyy hyödyntämään jo käytössään olevia rekistereitä rekisterin perustamisessa ja sillä on tarve saada tietoa pankki- ja maksutileistä. Esityksessä ehdotetaan, että Tulli toimisi pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä.

3.2.2 Virtuaalivaluutan tarjoajat

Rahanpesudirektiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot rekisteröivät virtuaalivaluuttojen vaihtopalvelut ja lompakko palvelun tarjoajat. Direktiivissä ei kuitenkaan säädetä rekisteröinnin yleisistä edellytyksistä, valvovasta viranomaisesta tai toiminnan harjoittamisesta ilman rekisteröintiä aiheutuvista seuraamuksista.

Virtuaalivaluutoille voidaan joissakin tapauksessa yksilöidä liikkeeseenlaskija. Tällöin kyseessä on niin sanottu keskitetty järjestelmä. Hajautetussa järjestelmässä, kuten Bitcoinin taustalla olevassa järjestelmässä, liikkeeseenlaskijaa ei pystytä yksilöimään. Kun liikkeeseenlaskija pystytään määrittämään, sille voidaan asettaa myös velvollisuuksia. Direktiivistä poiketen 2. lakiehdotuksessa on päädytty ehdottamaan, että lain soveltamisalan piiriin kuuluvat myös virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Rekisteröintivelvollisuus on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä rinnastettu luvanvaraistamiseen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan direktiivin vaatimusten lisäksi säädettäväksi rekisteröitymisvelvollisuudesta, rekisteröinnin edellytyksistä, rekisteriin merkittävistä tiedoista, rekisteristä poistamisesta sekä seurauksista, jotka aiheutuvat toiminnan harjoittamisesta ilman rekisteröintiä.

Kun kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio on osoittanut virtuaalivaluuttoihin liittyviä kohonneita riskejä ja Euroopan pankkiviranomainen on yhdessä kansallisten valvontaviranomaisten kanssa varoittanut kuluttajia virtuaalivaluutan sijoittamiseen liittyvistä riskeistä, ehdotuksen 2. lakiehdotukseen sisältyy asiakirjojen säilyttämistä, asiakasvarojen säilyttämistä, markkinointia ja asiakkaiden tuntemista koskevat ehdotukset.

Virtuaalivaluutan tarjoajien valvonta on rinnastettavissa muiden rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten valvontaan. Valmistelun kuluessa vaihtoehtoisina viranomaisina on pidetty Finanssi-valvontaa ja aluehallintovirastoa, jotka valvovat rahoitusmarkkinoilla toimivia yrityksiä. Kun virtuaalivaluutan tarjoajien toiminnan merkitys rahoitusmarkkinoilla todennäköisesti kasvaa seuraavan vuosikymmenen aikana ja valvontaan liittyy samankaltaisia piirteitä kuin maksulaitosten valvontaan, esityksessä on päädytty ehdottamaan valvontatehtävän säätämistä Finanssi-valvonnan tehtäväksi.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettävän pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu tiedonhakujärjestelmästä ja rekisteristä. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä.

Luottolaitoksen olisi ylläpidettävä sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää, jonka avulla se voi välittää viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Tiedonhakujärjestelmä voidaan toteuttaa esimerkiksi teknisenä rajapintana. Finanssivalvonnan luvalla luottolaitos voisi olla perustamatta tiedonhakujärjestelmää, jolloin sen olisi toimitettava tiedot pankki- ja maksutilirekisteriin. Viranomaiselle luovutettaisiin tiedot sen lakisääteistä tehtävää varten tilinhaltijasta ja tilin käyttöoikeudenhaltijasta, tosiasiallisesta edunsaajasta, pankki- ja maksutilin yksilöintitietoja, tallelokeron vuokraajasta, pankki- ja maksutiliin liitetystä maksuvälineistä sekä tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita tietoja.

Oikeus tietojensaantiin tiedonhakujärjestelmästä olisi Verohallinnolla, Tullilla, ulosottovirastolla, rahanpesulaissa tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä, rahanpesun selvittelykeskuksella, poliisilla ja rajavartiolaitoksella, Kansaneläkelaitoksella ja Finanssivalvonalla.

Tulli toimisi 1. lakiehdotuksessa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Vaikka Tulli saa tiedot ilmoitusvelvollisilta, jotka ovat myös henkilötietorekisterin ylläpitäjiä, sitä ei olisi pidettävä ainoastaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitettuna tiedon käsittelijänä. Kyse ei olisi vain tiedon välittämisestä vaan myös tiedon kokoamisesta viranomaisille, joilla on lakisääteinen oikeus pyytää tietoa, ja tiedonsaantiperusteen varmistamisesta.

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia tietoja. Tiedot vastaisivat pääosin pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän kautta saatavia tietoja.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tulli vastaisi siitä, että pankki- ja maksutilirekisterissä käsiteltävät henkilötiedot ovat henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia.

Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä henkilöitä koskevia yksittäisiä hallintopäätöksiä. Se voisi hyödyntää rekisteröityä tietoa omiin tehtäviinsä siten kuin siitä erikseen laissa säädetään.

EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta sovellettaisiin muun muassa rekisteröidyn 12—15 artiklassa säädettyihin oikeuksiin sekä rekisterinpitäjän velvoitteisiin. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksesta asetuksen 18 artiklan soveltamiseen. Artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tietojen käsittely rajoitetuksi.

Pankki- ja maksutilirekisterin tiedot olisivat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla salassapidettäviä tietoja. Kohdassa säädetään, että salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys. Ilmoitusvelvollisia koskevia tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevia erillislakien säännöksiä ei ehdoteta muutettavan.

Pankki- ja maksutilirekisteriin sovellettaisiin julkisuuslain 11 §:ää asianosaisen oikeudesta tietojensaantiin, 12 §:ää oikeudesta saada tietoa itseään koskevasta asiakirjasta, 26 §:n 3 momenttia salassa pidettävästä asiakirjasta annettavaa tietoa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannosta tai muuten viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, ja 29 §:ää salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle. Muutoin julkisuuslain tietojen antamista koskevia säännöksiä ei sovellettaisi.

Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaisivat pankki- ja maksutilirekisteriin tallettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettävän virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröitymisvelvollisuudesta. Rekisteriä ylläpitäisi Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan olisi rekisteröitävä hakija, jos sillä on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa, ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu, ja ilmoituksen tekijä on luotettava.

Laissa säädettäisiin myös palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttämisestä, asiakasvarojen säilyttämisestä ja markkinoinnista. Virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat rahanpesulaissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ja niihin sovellettaisiin asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia. Lakia ei sovellettaisi virtuaalivaluuttojen taustalla oleviin teknologisiin ratkaisuihin tai niiden tarjoamiseen rajatussa verkossa.

Finanssivalvonnan olisi poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä, jos virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa, virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi, rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty tai virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu toimintakielto.

Esityksen 3. lakiehdotuksessa rahanpesulaissa tarkoitetuiksi ilmoitusvelvollisiksi lisättäisiin virtuaalivaluutan tarjoajat ja taide-esineiden välittäjät ja myyjät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tehtävistä, jotka ovat poliittisesti vaikutusvaltaisia.

Asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettävän erityisesti sähköisen rahan poikkeuksen ja Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin liittyvän tehostetun asiakkaan tuntemismenettelyn osalta.

Yhteisöjen ja trustien tosiasiallisia edunsaajia koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavan siten, että tosiasialliselle edunsaajalle säädetään velvollisuus toimittaa rekisteröitävät tiedot. Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epäjohtamismukaisuuksia, sen on ilmoitettava asiasta rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheutonta viivytystä. Lisäksi valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimitettava yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheutonta viivytystä ja maksutta toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavalle taholle.

Finanssivalvonnan oikeutta käyttää tehtävissään rahanpesulain nojalla saatua salassapidettävää tietoa rajattaisiin rahanpesulain 7 luvussa. Luvussa säädettäisiin myös asianajajayhdistyksen vuosikertomuksesta. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen tietojenvaihdosta ja siitä kieltäytymisestä toisen ETA-valtion valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa säädettäisiin 9 luvussa.

3.4 Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön

Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa on täsmennetty siten, että se kattaa kiinteistönvälittäjät myös, kun he toimivat välittäjinä kiinteän omaisuuden vuokrauksessa, mutta ainoastaan liiketoimissa, joiden osalta kuukausivuokra on vähintään 10 000 euroa. Rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 18 kohdan mukaan lakia sovelletaan kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettuun kiinteistönvälitysliikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välitysliikkeeseen. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 4 kohdan a alakohtaa on muutettu viittauksella Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäättöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta (EU) 2017/541 ja kohdan c alakohtaa viittauksella neuvoston puitepäättökseen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 2008/841/YOS. Direktiivin kohtien tarkennukset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 6 kohdan b alakohdan johtolauseeseen on lisätty ”kaikkia seuraavia henkilöitä”. Rahanpesulain 1 luvun 6 §:ää sovelletaan jo kaikkiin kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 16 kohdassa on täsmennetty viittausta sähköiseen rahaan. Rahanpesulain 3 luvun 9 §:ssä säädetään sähköiseen rahaan liittyvästä poikkeuksesta asiakkaan tuntemisvelvollisuudessa. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 6 artiklaa, 7 artiklan 9 kohtaa, 31 a artiklaa, 64 a artiklaa ja 65 artiklaa sovelletaan komissioon eivätkä muutokset edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 10 artiklan muutokset tulivat voimaan 5 päivänä kesäkuuta 2018 voimaantulleella lainmuutoksella.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdan a alakohta sisältää viittauksen eIDAS-asetukseen, joka on otettu huomioon rahanpesulain 3 luvun 11 §:ssä. Muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 18 artiklan 1 kohtaa on täsmennetty artiklaviittauksella. Artiklan 2 kohdan vaatimukset vastaavat rahanpesulain 3 luvun 4 §:n 3 momentissa asetettuja edellytyksiä. Muutokset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 19 artiklan johdantokappaletta on täsmennetty viittauksella maksujen suorittamiseen ja liikesuhteen aloittamiseen. Muutokset sisältyvät jo rahanpesulain 3 luvun 12 §:ään eivätkä edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 30 artiklan 1 kohdassa ja 31 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat tehokkaiden, oikeasuhtaisten ja varoittavien toimenpiteiden tai seuraamuksien soveltamisen artiklan rikkomisiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on vireillä kaupparekisterilain uudistus (*Kaupparekisterin kehittäminen, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2017*), jonka yhteydessä arvioidaan myös rekisteririkkomusten laiminlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia. Direktiivin 30 artiklan 1 kohdan täytäntöönpano on perusteltua laatia työ- ja elinkeinoministeriön kokonaisarvion yhteydessä.

Direktiivin 30 artiklan 5, 5 a ja 6 kohdan ja vastaavasti 31 artiklan 4 ja 4 a kohtien velvoitteet on jo pantu täytäntöön rahanpesulaissa. Artiklan 9 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka nojalla pääsy rekisterin tietoihin olisi mahdollista rajata, jos tosiasiallinen omistaja tai edunsaaja altistuisi kohtuuttomalle petoksen, sieppauksen, kiristyksen, häirinnän, väkivallan tai pelottelun riskille. Rajausta voitaisiin tehdä myös, jos tosiasiallinen omistaja tai edunsaaja on alaikäinen tai muuten rajoitetusti oikeustoimikelpoinen. Vastaava jäsenvaltio-optio sisältyy 31 artiklan 7 a kohtaan. Optioita ei ehdoteta hyödynnettävän.

Jäsenvaltioiden keskitetystä rekisteristä säädetään kaupparekisterilaissa (HE 14/2017 vp), ja sillä varmistetaan myös 30 artiklan 10 kohdan ja 31 artiklan 9 kohdan täytäntöönpano.

Direktiivin 32 artiklan 9 kohdan mukaan kunkin rahanpesun selvittelykeskuksen on tehtäviään hoitaessaan voitava pyytää, saada ja käyttää miltä tahansa ilmoitusvelvolliselta peräisin olevia tietoja tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä tarkoitusta varten, vaikka aiempaa ilmoitusta ei tehdä 33 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 34 artiklan 1 kohdan nojalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta 34 artiklan 2 kohdan soveltamista. Rahanpesulain 4 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädetään, että rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisi-mies. Artiklan muutokset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 32 b artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava rahanpesun selvittelykeskuksille ja toimivaltaisille viranomaisille pääsy tietoihin, joiden avulla voidaan tunnistaa mikä tahansa kiinteää omaisuutta omistava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, myös rekistereiden tai sähköisten tietojenhakujärjestelmien kautta, jos tällaisia rekistereitä tai järjestelmiä on saatavilla. Kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain (453/2002) 6 §:ssä säädetään, että maanmittauslaitoksen on järjestettävä jokaiselle mahdollisuus saada Maanmittauslaitoksessa maksutta luettavakseen kiinteistötietojärjestelmässä olevat tiedot ja tehdä niistä muistiinpanoja. Maksua vastaan tietoja luovutetaan otteina, todistuksina ja

muina tulostaina sekä teknisen käyttöyhteyden avulla. Jollei erityisestä syystä muuta johdu, voidaan tiedoista antaa maksua vastaan kopio sähköisessä muodossa. Artikla ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 38 artiklan uuden 1 a kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöt, jotka ovat joutuneet alttiiksi uhkailulle, vihamielisille teoille tai kielteisille tai syrjiville toimille työpaikalla siksi, että he ovat ilmoittaneet rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, voivat tehdä turvallisesti valituksen asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaisilla yksityishenkilöillä on oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tämän kohdan mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta rahanpesun selvittelykeskuksen keräämien tietojen luottamuksellisuutta. Rahanpesulain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa toimenpiteitä niiden työntekijöiden suojelemiseksi, jotka tekevät 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon periaatteista ja hallintoasian käsittelystä viranomaisesta. Muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 39 artiklan 3 kohdan sanamuotoa on täsmennetty siten, että kohdassa tehdään selkeämmin ero samaan konserniin kuuluvien jäsenvaltioiden luotto- ja finanssilaitosten välisten tiedonluovutusten sekä näiden laitosten ja niiden kolmansissa maissa sijaitsevien sivuliikkeiden ja enemmistöomisteisten tytäryritysten välisten tiedonluovutusten välillä. Rahanpesulain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa tehdään jo vastaava ero. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 43 artiklassa säädetään, että direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana. Artiklan muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 45 artiklan 4 kohdan muutos ei edellytä täytäntöönpanoa. Ilmoitusvelvollisille on asetettu rahanpesulain 9 luvun 2 §:ssä velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle, jos muun kuin ETA-valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista. Tietojenvaihto Euroopan valvontaviranomaisten kanssa tapahtuu käytännössä valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen kautta.

Direktiivin 48 artiklan 1 a—4 kohdassa säädetään jäsenvaltion velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaisten yhteystietoja komissiolle, ilmoitusvelvollisten riittävästä valvonnasta, valvontaviranomaisten resursseista ja osaamisesta. Artiklan muutokset eivät edellytä lainsäädännön muutosta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään luotto- ja finanssilaitosten konsernia koskevien toimintaperiaatteiden ja menettelyjen tosiasiallista täytäntöönpanon valvonnasta ja valvontaviranomaisten yhteistyöstä. Finanssivalvonnasta annetussa laissa säädetään Finanssivalvonnan yhteistyöstä muiden viranomaisten kanssa.

Direktiivin 49 artiklassa on lisätty viittaus veroviranomaisiin ja lainkäyttöviranomaisiin yhteistyön tekemisessä. Suomessa kyseiset viranomaiset osallistuvat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan yhteistyöhön eikä artiklan muutos edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 53 artiklan 1 kohtaa on täsmennetty siten, että rahanpesun selvittelykeskusten keskinäisen tiedonvaihdon on katettava kaikentyyppiset rahanpesun esirikokset, vaikka esirikosten tyyppi ei olisi selvillä tietojenvaihdon aikana. Muutos edistää tiedonvaihtoa erityisesti niissä tilanteissa, joissa rahanpesun esirikoksena olevaa tekoa ei ole luokiteltu samalla tavalla kaikissa

jäsenvaltioissa. Säännöksen muutos ei edellytä täytäntöönpanoa. Artikla on pantu täytäntöön rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:llä, joka kattaa jo nykyisellään kaikentyyppiset rahanpesun esirikokset. Lisäksi 53 artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan on tehty tekninen tarkistus, joka ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 54 artiklaan on lisätty uusi 1 a kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahanpesun selvittelykeskukset nimeävät vähintään yhden yhteyshenkilön tai -pisteen, joka vastaa muiden jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskuksilta saatujen tietopyyntöjen vastaanottamisesta. Suomessa tällainen yhteyspiste on jo käytännössä toiminnassa rahanpesun selvittelykeskuksessa eikä säännös edellytä täytäntöönpanoa. Sekä rahanpesun selvittelykeskus että poliisi noudattavat Suomessa käytännössä yhden yhteyspisteen periaatetta, eikä yhteyspisteestä ole tarpeen säätää erikseen laissa.

Direktiivin 55 artikla koskee tiedot luovuttavan rahanpesun selvittelykeskuksen antamaa ennakkosuostumusta tietojen luovuttamiselle edelleen pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, ja sen 2 kohdassa edellytetään, että pyynnön vastaanottanut rahanpesun selvittelykeskus antaa ennakkosuostumuksensa viipymättä ja laajuudeltaan mahdollisimman kattavana. Direktiivin 55 artiklan 2 kohtaa on muutettu 53 artiklan 1 kohtaa vastaavasti lisäämällä siihen vaatimus, että ennakkosuostumus ei saisi riippua siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia asiaan liittyy. Artikla on pantu täytäntöön rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:llä, eikä direktiivin muutos edellytä täytäntöönpanoa. Voimassa oleva 5 §:n 3 momentti ei rajoita tietojen luovuttamista tietyn tyyppisiin esirikoksiin. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki ei myöskään edellytä, että rahanpesun selvittelykeskukselta tietoja pyytävän olisi pystyttävä aina täsmentämään varmuudella, mikä rahanpesun esirikos on kyseessä. Tietopyynnön olisi kuitenkin oltava perusteltu rahanpesun tai sen esirikoksen epäilyllä taikka terrorismin rahoittamisepäilyllä.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin nojalla selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Direktiivin 55 artiklan 2 kohdassa säädetään myös edellytyksistä, joilla pyynnön vastaanottanut rahanpesun selvittelykeskus voi kieltäytyä luovuttamasta tietoja. Kohtaa on täydennetty lisäämällä siihen vaatimus, että tietojen luovuttamista koskevat poikkeukset on täsmennettävä siten, että estetään toimivaltaisille viranomaisille tapahtuvan tietojen luovuttamisen väärinkäyttö sekä siihen kohdistuvat aiheettomat rajoitukset. Kieltäytyminen olisi perusteltava asianmukaisesti. Edellä mainitussa rahanpesun selvittelykeskusta koskevan lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettut kieltäytymisperusteet on jo nykyisellään rajattu siten, että poikkeukset tietojen luovuttamiselle ovat hyvin rajalliset. Käytännössä sovellettavat kieltäytymisperusteet vastaisivat Suomessa niitä, joista säädetään kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 12 §:ssä (*ehdottomat kieltäytymisperusteet*) ja 13 §:ssä (*harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet*). Ehdottomia kieltäytymisperusteita ovat erityisesti valtion turvallisuus ja ihmisoikeusloukkausten

vaara. Harkinnanvaraisiin kieltäytymisperusteisiin kuuluu muun muassa vireillä oleva rikostutkinta. Luovutuksesta kieltäytyminen myös perustellaan aina, eikä artiklan muutos siten edellytä tähtäntöönpanoa.

Direktiivin 57 artiklaa on tarkistettu siten, että sana "verorikosten" on korvattu sanalla "esirikosten". Artiklan uuden sanamuodon mukaan kansallisten lainsäädäntöjen väliset erot esirikosten määritelmässä eivät saa estää rahanpesun selvittelykeskuksia antamasta apua toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle eivätkä rajoittaa tietojen vaihtoa, luovuttamista ja käyttöä 53, 54 ja 55 artiklan nojalla. Artikla täydentää kyseisiä tiedonvaihtoa koskevia artikloja korostamalla sitä, että rahanpesun esirikoksiksi on tietoja vaihdettaessa hyväksyttävä mikä tahansa toisen jäsenvaltion rikoslaisa rangaistavaksi säädetty teko, joka voi tuottaa taloudellista hyötyä. Suomen rikoslaki ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki eivät rajoita rahanpesun esirikoksiksi katsottavia tekoja eikä artiklan muutos siten edellytä tähtäntöönpanoa.

Direktiivin 58 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kun niiden toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat rikkomisia, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia, ne ilmoittavat tästä ajallaan lainvalvontaviranomaisille. Hallintolain 10 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Muutos ei edellytä tähtäntöönpanoa.

Direktiivin 61 artiklaa on täsmennetty viittauksella itsesääntelyelimiin ja suojattuun viestintäkanavaan, jonka kautta tietoja antavien henkilöiden henkilöllisyys on ainoastaan toimivaltaitten viranomaisten ja soveltuvin osin itsesääntelyelinten tiedossa. Lisäksi artiklaan on lisätty edellytyksiä ilmoittajan oikeussuojakeinoista. Rahanpesulain 7 luvun 9 §:ssä säädetään rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi ylläpidettävästä järjestelmästä ja hallintolaissa valituksen tekemisestä. Artiklan muutos ei edellytä tähtäntöönpanoa.

CRD IV direktiivin 56 artiklan 1 kohdan muutos ja Solvenssi II direktiivin 68 artiklan 1 kohdan b alakohdan muutos eivät edellytä tähtäntöönpanoa, koska Finanssivalvonnasta annetun lain 71 § kattaa myös muutoksissa tarkoitetun yhteistyön.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset yrityksiin

Luotto- ja maksulaitokset

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä arvioidaan olevan sekä henkilötyövuosia säästäviä että kustannusvaikutuksia luotto- ja maksulaitoksille sekä virtuaalivaluutan tarjoajille.

Manuaaliset tilitiedustelut vievät henkilötyöresursseja myös luottolaitoksissa. Muutamalla viranomaisella on jo sähköinen järjestelmä tilitiedusteluihin parin luottolaitoksen kanssa. Luottolaitosten kokemukset tällaisen järjestelmän käyttämisestä ovat olleet hyvin myönteisiä, sillä esimerkiksi manuaalityön määrä on vähentynyt tilitiedusteluihin vastaamisessa merkittävästi ja tämä on merkinnyt laitokselle työn tehostumista ja tätä kautta kustannussäästöjä. Lisäksi toimittujen tietojen laatu ja oikeellisuus on parantunut, ja kyselyt ovat kohdistuneet paremmin. Manuaalikyselyjen toteuttaminen vaatii enemmän henkilöresursseja, kestää pidempään ja on virhealttiimpaa.

Kustannusarviota luottolaitoskohtaisesta vaikutuksesta on vaikeaa arvioida. Viimeaikaisissa viranomaisten ja luottolaitosten välisten yhteistyöhankkeiden kustannukset viranomaiselle ovat olleet 275 000—500 000 euron välillä lukuun ottamatta virkatyön kustannuksia. Näin ollen voidaan arvioida, että suuren luottolaitoksen tilitiedustelujen sähköistämisen hinta olisi noin 300 000—1 000 000 euroa. Kustannusarvioissa oletetaan, että tiedonhakujärjestelmässä käytettäisiin hyödyksi Verohallinnon tekemää työtä ISO 20022 -standardin suhteen. Kustannukset voivat toki jäädä pienemmiksi, jos pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä onnistutaan toteuttamaan tehokkaasti. Lisäksi tilitiedusteluihin vastaamisen sähköistämisen seurauksena luottolaitosten säästämien henkilötöyövuosien määrä voi kohota järjestelmäkustannuksia suuremmaksi keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

Pienille luotto- ja maksulaitoksille, sähkörahayhteisöille ja virtuaalivaluuttojen tarjoajille aiheutuvia kustannuksia tulisi arvioida suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta. Direktiivi mahdollistaa erilaisia järjestelmän toteuttamisvaihtoehtoja ja sähköisen rajapinnan edellyttäminen olisi markkinoille tuloneste eikä tukisi markkinoiden innovaatiota tai monipuolistumista. Lisäksi viranomaiset ovat todenneet, että selvästi suurin osa tilitiedusteluista lähetetään suurille luottolaitoksille, koska ne ylläpitävät selvästi suurimman osan maksutileistä. Täten pienille luotto- ja maksulaitoksille kohdistuvien tilitiedustelujen määrä on vähäinen. Jotta direktiivin vaatimukset täytettäisiin myös pienten toimijoiden osalta, ehdotettaisiin ylläpidettävän rekisteriä. Pienten luottolaitosten, maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen sekä virtuaalivaluutan tarjoajien pitäisi toimittaa maksutilitä, sen avaamisesta ja sulkemisesta sekä tilinhaltijasta tietoja rekisteriin. Edellä mainitut aiheuttavat kustannuksia toimijoille, mutta kustannukset ovat huomattavasti pienempiä kuin suoran rajapinnan perustamisesta aiheutuvat kustannukset.

Muut yritykset

Esityksellä on vaikutuksia Suomessa toimiviin yrityksiin. Monet yritykset voivat olla eri viranomaisten valvonnan kohteina. Lisäksi niillä on maksutilejä, joihin voidaan entistä paremmin kohdistaa valvonnassa, esitutkinnassa ja ulosotossa huomiota. Yritykset, jotka päivittäisessä liiketoiminnassaan tarvitsevat luotto- ja maksulaitosten palveluita, saattavat näiden loppuasiakaina päätyä maksamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmäudistukset korkeampina asiakas- ja palvelumaksuina.

Virtuaalivaluuttojen tarjoajat

Virtuaalivaluutan tarjoajien olisi rekisteröidyttävä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Suomessa on kansainvälisestikin merkittäviä virtuaalivaluutan tarjoajia, joita on arviolta kymmenen. Arvio perustuu viranomaisrekistereistä saatavilla oleviin tietoihin. Virtuaalivaluutan tarjoajille ehdotetaan säännöksiä muun muassa asiakasvarojen säilyttämisestä ja asiakkaan tuntemisesta. Osa virtuaalivaluutan tarjoajista saattaa täyttää jo ehdotetut vaatimukset. Kuitenkin uusista vaatimuksista tulee aiheutumaan virtuaalivaluutan tarjoajille kustannuksia. Lisäksi Finanssivalvonnan rekisteriin merkitsemisestä perittäisiin 1 070 euron suuruinen maksu. Mahdollisella sääntelyllä voi olla vaikutusta, että osa virtuaalivaluuttojen tarjoajista saattaa siirtää toimintansa sääntelyn seurauksena EU:n ulkopuolelle, missä vastaavanlaista sääntelyä ei välttämättä ole.

Rahapesulain mukaiset ilmoitusvelvolliset

Rahapesulain soveltamisalaan ehdotetaan laajennusta. Soveltamisalaan lisättäisiin virtuaalivaluuttojen tarjoaja, liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä myyvä tai välittävä tai niitä vapaa-

sataman kautta myyvä, välittävä tai säilyttävä niiltä osin kuin maksusuorituksen koko on vähintään 10 000 euroa joko yhtenä tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina. Sääntelyn noudattamisesta aiheutuu kyseisille toimijoille kustannuksia.

Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momenttiin lisättävä uusi 10 ja 11 kohta, joka sisältää vaatimuksen sisällyttää pankki- tai maksutilitietoja sekä tallelokeroa koskevia tietoja, voi edellyttää uutta tietosisältöä ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmään, jossa asiakkaan tuntemistietoja säilytetään. Siinä tapauksessa muutoksilla olisi tietojärjestelmävaikutuksia. Taloudellisten vaikutusten tarkkaa kokonaismäärää on vaikea arvioida, koska taloudelliset vaikutukset riippuisivat siitä, missä määrin ilmoitusvelvolliset keräävät ehdotettuja asiakkaan tuntemistietoja jo nykyisellään. Ehdotettu 12 kohta, joka koskee luottamuspalvelujen kautta saatuja tietoja, merkitsisi ilmoitusvelvollisille uudenlaista tietosisältöä, jolla olisi tietojärjestelmävaikutuksia.

4.1.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Esityksellä on vaikutuksia kotitalouksiin. Suomessa lähes jokaisella luonnollisella henkilöllä on IBAN-muotoinen maksutili, jonka tietosisältöön viranomaisilla olisi entistä tehokkaampi pääsy. Samoin kuin yritykset, kotitaloudet saattavat päätyä rahoittamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmäuudistuksia korkeampien palvelumaksujen muodossa.

Maaliskuussa 2018 toimeentulotukea myönnettiin 147 000 kotitaloudelle. Toimeentulotukea sai yhteensä 226 000 henkilöä, joka oli noin neljä prosenttia väestöstä. Samaan aikaan eläkeläisten asumistukea sai 204 000 henkilöä. Toimeentulotuen ja eläkeläisen asumistuen saamiseksi sitä hakevan on toimitettava maksutilien tiliotteita Kansaneläkelaitokselle tukipäätöstä varten. Jos Kansaneläkelaitos saisi pääsyn tiliotetietoihin, tämä voisi nopeuttaa Kansaneläkelaitoksen tukipäätösten tekoa. Lisäksi mahdolliset tukien sekaannukset ja väärinkäytökset vähentyisivät.

Lisäksi kotitaloudet toimivat kansantaloudessa veronmaksajina. Verorahoilla katetaan muun muassa valvontaviranomaisten toiminta ja ehdotettu pankki- ja maksutilirekisteri. On myös viranomaisia, joiden toiminta rahoitetaan toimialalta kerättävinä maksuina, joten tilitiedustelujen tehostaminen tarkoittaisi kotitalouksien verorahojen tehokkaampaa käyttöä.

4.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Pankki- ja maksutilijärjestelmän perustamisella on vaikutuksia julkiseen talouteen. Järjestelmän perustamisen takia eri viranomaiset joutuvat luomaan rajapintoja ja uudistamaan tietojärjestelmiään. Valtiolle aiheutuvat taloudelliset kustannukset järjestelmien ja rekisterin perustamisesta olisivat arviolta noin 5–7 miljoonaa euroa. Lisäksi järjestelmien ja rekisterin ylläpidosta aiheutuisi kustannuksia. Tullille esitetään perustettavaksi pankki- ja maksutilirekisteri, josta aiheutuu suurin osa kustannuksista. Kyseessä on alustavat arviot kustannuksista ja osalta viranomaisilta puuttuvat arviot vielä tässä vaiheessa, sillä viranomaiset ovat vasta aloittamassa tietojärjestelmien muutostarpeiden selvittämistä.

Tullille ehdotetaan valtion talousarvion momentille (28.10.02) 3,940 miljoonaa euroa. Esityksessä Tullille ehdotetaan pankki- ja maksutilirekisterin perustamisesta. Rekisterin perustamisesta aiheutuisi tämänhetkisen arvion mukaan 3,94 miljoonan euron kustannukset. Lisäksi rekisterin ylläpidon arvioitaisiin maksavan noin 1,18 miljoonaa euroa vuodessa.

Aluehallintovirastolle ehdotetaan valtion talousarvion momentille (28.40.01) 150 000 euroa. Summa kokonaisuudessaan käytettäisiin pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän vaativiin tietojärjestelmämuutoksiin.

Verohallinnolle ehdotetaan valtion talousarvion momentille (28.10.01) [] euroa.

Poliisille ehdotetaan valtion talousarvion momentille (26.10.01) [] euroa.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan valtion talousarvion momentille (26.20.01) [] euroa.

Valtakunnanvoudinvirastolle ehdotetaan valtion talousarvion momentille (25.20.01) 70 000 euroa. Tästä summasta noin 60 000 euroa menisi viranomaisen tietojärjestelmämuutoksiin. Valtakunnanvoudinvirastolla on jo viiteen luottolaitokseen sähköinen yhteys, mutta järjestelmä päivitettäisiin pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän kanssa sopivaksi. Lisäksi Valtakunnanvoudinvirastolle aiheutuisi 10 000 euron kustannus teknisten rajapintojen luonnista.

Kansaneläkelaitokselle ehdotetaan valtion talousarvion momentille noin miljoona euroa. Kustannukset aiheutuisivat pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän yhteensovittamisesta järjestelmän kanssa ja sisäisten prosessien tehostamisesta.

4.1.4 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä ei suoranaisesti olisi kansantaloudellisia vaikutuksia, mutta se tehostaisi rahoitusalan yritysten ja viranomaisten sisäisiä prosesseja, jotka voivat johtaa henkilöstösäästöihin ja viranomaisten puolella toiminnan tehostamiseen.

Kuten aiemmin on todettu, tiedonhakujärjestelmien perustaminen maksaisi yksittäiselle viranomaiselle ja luottolaitokselle satoja tuhansia euroja, mutta se todennäköisesti loisi säästöjä vapauttamalla henkilöstöresursseja manuaalisesta työstä jopa enemmän kuin alkuperäinen järjestelmäinvestointi on aiheuttanut kustannuksia.

Rekisterin perustaminen aiheuttaisi sekä perustamiskustannuksia että ylläpitokustannuksia valtiolle. Satojen tuhansien eurojen järjestelmämuudistusten vaatiminen pieniltä toimijoilta voisi johtaa markkinoiden yksipuolistumiseen pienten toimijoiden toiminnan muuttuessa kannattamattomaksi. Kuitenkin viidennessä rahanpesudirektiivissä edellytetään, että myös pienten luotto- ja maksulaitosten tietoja maksutileistä toimitetaan järjestelmään. Tämän takia rekisterin perustaminen olisi perusteltua, vaikka se aiheuttaisi valtiolle kustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetulla pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä olisi paljon vaikutuksia viranomaisten toimintaan, etenkin toiminnan tehostamiseen ja henkilöstöresursseihin. Vaikutukset viranomaisiin riippuvat paljon siitä, kuinka paljon ne joutuvat käsittelemään maksutilien tietoja. Kuitenkin järjestelmän perustaminen ja pankki- ja maksutilirekisterin ylläpitäminen aiheuttaisi kustannuksia ja kasvattaa henkilöstön tarvetta. Lisäksi Finanssivalvonnan ja aluehallintoviraston valvottavaksi tulisi uusia toimijoita.

Verohallinto

Arviomuistioon kerättyjen tietojen mukaan Verohallinto saisi arviolta siirrettyä 20 henkilötyövuotta tutkintatyöhön paperien käsittelystä, jos se saisi sähköistettyä täysin tilitiedustelunsa.

Tulli

Tulliin ehdotetaan perustettavaksi pankki- ja maksutilirekisteri, joka aiheuttaa tarpeen Tullille perustaa hankeryhmän luomaan rekisteriä ja lisäksi rekisterin ylläpitoon tarvittaisiin Tullissa uusia henkilöstöresursseja. Tarvittavat henkilötyövuodet tarkentuvat myöhemmin.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta rekisteröisi virtuaalivaluutan tarjoajat. Rekisteriin merkitseminen ja siihen liittyvien tietojen ylläpito ja tarkistaminen aiheuttanevat Finanssivalvonnassa mahdollisesti tarpeen uusille henkilöstöresursseille.

Aluehallintovirasto

Rahanpesulakiin lisättäisiin uusia ilmoitusvelvollisia, joita aluehallintovirasto valvoisi. Tällaisia uusia ilmoitusvelvollisia olisi taide-esineitä välittävät ja myyvät sekä välillisesti veroihin liittyviä palveluita tarjoavat. Uusista valvottavista ei arvioida aiheutuvan aluehallintovirastolle merkittävää työ määrää eikä täten lisääisi resurssitarpeita.

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos käsittelee arviolta 500 000 tiliotetta koskien toimeentulotukipäätöksiä ja 70 000 tiliotetta koskien eläkkeensaajan asumistukea vuodessa, mikä tarkoittaa noin 2 000 tiliotteen läpikäyntiä ja käsittelyä työpäivässä. Kansaneläkelaitokselle tiliotteiden sähköinen saanti tehostaisi viranomaisen toimintaa, mikä voisi johtaa myös nopeampiin tukipäätöksiin.

Poliisi

Poliisihallinnolla on vireillä oma hanke tilitiedostelujen sähköistämisestä. Arviomuistiossa Poliisihallitus on arvioinut, että heidän henkilöstösäästönsä olisivat todennäköisesti vielä suurempia kuin Verohallinnolla poliisin saadessa sähköistettyä tilitiedustelun. Ehdotettujen direktiivin pohjautuvien vaatimusten huomioimisesta järjestelmässä aiheutuisi [] euron kustannukset.

Nykyisin merkittävä määrä tarpeellisia tiedusteluja jää kokonaan tekemättä, koska tiedot eivät ole saatavilla sähköisesti tai vastauksia ei pystytä käytännössä analysoimaan. Toiminnan huomattavan tehostumisella voidaan arvioida olevan enemmän merkitystä kuin säästöillä. Tehokkaalla ja järjestelmällisellä tiedustelu- ja vastausmekanismilla voidaan aikaisempaa kattavammin jäljittää mahdollista rikoshyötyä sekä selvittää rikoksia ja näiden esirikoksia. Direktiivin myötä mahdollisuudet selvittää vastaavia tietoja myös ulkomailta paranevat huomattavasti. Vastaavasti myös Suomeen saapuneen aikaisempaa enemmän tiedusteluja ulkomailta.

Rahanpesun selvittelykeskus

Pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmä. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä olisi myös rahanpesun selvittelykeskuksen työtä tehostavaa vaikutusta. Pidemmällä aikavälillä voidaan arvioida olevan manuaalista työtä vähentävää vaikutusta. Säästöjä syntyisi muiden muassa siitä, että toimintaa voitaisiin kohdentaa aikaisempaa paremmin ja kyselyt voitaisiin toteuttaa sähköisesti. Selvästi suurimman säästön arvioidaan syntyvän vastauksien käsittelyssä, koska määrättyssä teknisessä muodossa annetut vastaukset voitaisiin analysoida tehokkaasti tietotekniikkaa hyödyntäen. Lisäksi kuten poliisilla, rahanpesun selvittelykeskuksella jää joitakin ta-

pauksia tutkimatta, koska vastausten käsitteleminen on sen verran raskasta. Rahanpesun selvittelykeskuksen arvion mukaan käsittelyn nopeutumisesta pyynnön tekemisen vaiheessa seuraisi vuositason säästöjä ainakin 0,5 henkilötyövuotta eli yli 25 000 euroa.

Toisaalta automatisoidun tiedonhaun seurauksena rahanpesun selvittelykeskuksen suorittaman maksu- ja pankkitilitietojen selvittelyn määrä voisi jossain määrin myös lisääntyä. Rahanpesun selvittelykeskus tekee tiedusteluja vuosittain noin 700. Vuosittaisen kyselyjen määrän arvioidaan nousevan useaan tuhanteen kyselyyn järjestelmän toimiessa.

Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta tietojärjestelmiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän kokonaisuutena kohtuullisiksi, ja kustannusvaikutukset jakautuvat eri velvoitteiden täytäntöönpanon osalta siten, että mahdollisesti tarvittavien muutostöiden taloudelliset vaikutukset vaihtelevat kokonaisuutena muutamasta kymmenestä tuhannesta jopa yhteen miljoonaan euroon. Tarvittavat tietojärjestelmien muutostyöt olisi mahdollista suureksi osaksi toteuttaa kohtuullisin kustannuksin. Koska pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä on yleisesti poliisihallinnon käytettävissä, siitä ei aiheutuisi rahanpesun selvittelykeskukselle poliisista itsenäisiä kustannuksia. Tietojen yhteensovittamisesta rahanpesurekisterin kanssa muodostuisi kuitenkin myös tässä tapauksessa kustannuksia, joiden arvioidaan olevan kymmeniä tuhansia euroja.

Esityksen ehdotetuilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muutoksilla olisi vaikutuksia, jotka kohdistuisivat rahanpesurekisteriin. Ehdotetuilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin muutoksilla olisi rahanpesurekisterin tietosisältöä laajentavaa vaikutusta, mutta muutoksilla ei olisi suoranaisia tai välittömiä kustannusvaikutuksia. Ottaen huomioon, että 3 §:n 3 momentin 17 kohdan lisäys sisältää kasvokuvan, joka luokitellaan arkaluonteiseksi henkilötiedoksi, sen käsittelyn tietoturvallisuuteen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tietosuoja-asetus. Ehdotetuilla muutoksilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin pantaisiin myös täytäntöön EU:n uuden tietosuojalainsäädännön edellyttämät muutokset rahanpesun selvittelykeskuksen osalta. Osa muutoksista olisi luonteeltaan teknisiä, mutta kokonaisuutena EU:n tietosuojalainsäädäntö aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia rekisterinpitäjien toimintaan ja tietojärjestelmiin. Rahanpesun selvittelykeskus olisi tietosuojadirektiivissä tarkoitettu rekisterinpitäjä rahanpesurekisterin osalta.

Tietosuojalainsäädännön uudistaminen merkitsee huomattavasti työtaakan kasvua rahanpesun selvittelykeskukselle. Työmäärän lisäystä aiheutuisi mahdollisesti siitä, että tietosuoja sääntelyä koskevan tietoisuuden lisääntymisen ja aiempaa vahvempien valvontaviranomaisten toimivaltuuksien myötä rekisteröidyt henkilöt käyttäisivät aiempaa aktiivisemmin oikeuksiaan. Rahanpesun selvittelykeskus joutuu varautumaan myös mahdollisesti tehostettuun vahingonkorvausvastuun kohdentamiseen. Toisaalta työtaakkaa aiheutuisi jossain määrin velvollisuudesta informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä uudella tavalla sekä rekisteriselosteista ja velvollisuudesta informoida rekisteröityjä tietoturvaloukkauksista. Toisaalta osa velvollisuuksista sisältyy jo voimassa olevaan sääntelyyn, joten kokonaisvaikutusta voidaan tältä osin pitää kohtuullisena.

Huomattavampia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan yksityiskohtaisemmista rekisterinpitoa ja rekisterien valvontaa koskevista vaatimuksista. Rekisterinpitäjällä olisi uuden sääntelyn mukaan myös aiempaa yksityiskohtaisemmat kirjaamisvelvoitteet henkilötietojen käsittelystä. Rekisterinpitäjän olisi laadittava tietosuoja vaikutustenarviointi uusista henkilötietojen käsittelytoimenpiteistä. Uudet säännökset asettavat myös voimassa olevan sääntelyn tavoin velvollisuuden kuulla tietosuojaviranomaista eräissä tilanteissa, mutta myös nämä säännökset ovat aiempaa

yksityiskohtaisemmat. Sen lisäksi, että tietoturvaloukkauksesta olisi informoitava rekisteröityä ja valvontaviranomaista. Näistä velvollisuuksista aiheutuvaa työmäärään kasvua voidaan pitää merkittävänä.

EU:n tietosuojalainsäädännössä huomioidaan aiempaa yksityiskohtaisemmin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden suhde ja keskinäiset velvollisuudet. Rekisterinpitäjän työmäärä kasvaisi henkilötietojen käsittelijöiden sitouttamisesta uusiin vaatimuksiin sopimuksia uusi-malla. Tämän lisäksi rekisterinpitäjän olisi käytettävä resursseja henkilöstön osaamisen kehittä-miseen. Rahanpesun selvittelykeskuksella ei ole toistaiseksi nimettyä tietosuojavastaavaa, jo-ten sille aiheutuisi arviolta yhden henkilötyövuoden resurssilisäystarve tietosuojalainsäädän-töön perustuvasta tehtävästä siinä tapauksessa, että selvittelykeskukselle nimettäisiin oma tie-tosuojavastaava. Tietosuojavastaavan tehtävien hoitamisesta ja yhteydenpidosta Tietosuojaval-tuutettuun aiheutuisi työmäärän lisäystä rahanpesun selvittelykeskukselle. Tietosuojavastaavaa koskeva mahdollinen henkilölisäystarve rahoitettaisiin sisäministeriön hallinnonalan kehyyk-sestä.

Rahanpesurekisterin osalta on arvioitu, että eräät rekisterinpitäjän tehtävät aiheuttaisivat myös jossain määrin vaikutuksia tietojärjestelmän käyttöön ja ylläpitoon. Tietojärjestelmiin liittyvät vaikutukset edellyttäisivät joiltakin osin lisärahoitusta joko hankerahoituksen tai lisätalousar-vion muodossa. Sisäministeriö arvioi erikseen muutostöiden rahoitustavan. Rahanpesurekiste-rin osalta on arvioitu, että eräät rekisterinpitäjän tehtävät aiheuttaisivat myös jossain määrin vaikutuksia tietojärjestelmän käyttöön ja ylläpitoon.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Työn tehostuminen tarkoittaisi myös vähemmän paperitilusteita.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän on tarkoitus nopeuttaa ja tehostaa viranomaisten työtä. Tiedonsaannin helpottuminen tilitiedoista parantaa esimerkiksi poliisin, Verohallinnon, Rajavartiolaitoksen ja Tullin rikosten paljastamis- ja selvitystyötä tarkoittaen tehokkaampaa ri-kostorjuntaa. Tällä hetkellä osa tutkintatapauksista jää selvittämättä manuaalisten tilitiedustelu-jen raskaan ja aikaa vievän luonteen takia. Lisäksi sähköisten tilitiedustelujen faksaaminen ja postissa lähettäminen voi olla altista väärinkäytöksille. Sähköinen suojattu yhteys olisi myös tietoturvan kannalta turvallisempi vaihtoehto.

Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitos saisi tilitietoja sähköisesti ja se tehostaisi toimeentulo-tukipäätösten tekoa, mikä näkyisi tukiasiakkaille yksinkertaistettuna palveluna ja nopeampina tukipäätöksinä. Yhdessä tulorekisterin kanssa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä voisi mahdollisesti auttaa Kansaneläkelaitosta automatisoimaan osan tukipäätösmenettelystä.

Koska kyseessä on niin kutsutun pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja, on tärkeää, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä on tietoturallinen ja tietosuojalainsäädännön mu-kainen. Luotto- ja maksulaitosten on jo tälläkin hetkellä annettava syyttäjä- ja esitutkintaviran-omaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada tietoja, pankkisalaisuuden piiriin kuuluvista asioista. Tällä hetkellä esityksessä maini-tuista viranomaisista Kansaneläkelaitos on ainoa, jolla ei ole suoranaisesti lainmukaista oikeutta saada luotto- tai maksulaitokselta pankkisalaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, mutta esimerkiksi

toimeentulotuen asiakkaan täytyy itse toimittaa Kansaneläkelaitokselle nämä tiedot. Esitutkin-taviranomaiset eivät voi kertoa tai antaa tietoa tilinhaltijalle, jos hän on tutkinnan alla, koska se voi vaikeuttaa esitutkintaa.

Virtuaalivaluuttojen tarjoajat

Virtuaalivaluuttojen tarjoajien tullessa lainsäädännön piiriin lisää tämä avoimuutta ja luotetta-vuutta toimijoita kohtaan. Lisäksi virtuaalivaluuttojen tarjoajien asiakkaan tuntemisvelvoite ja rekisteröitymisvelvoite voi olla omiaan vähentämään virtuaalivaluuttojen käyttöä rikollisessa toiminnassa. Kuitenkin virtuaalivaluutat liikkuvat kansainvälisesti rajojen yli ja niitä tarjotaan maailmanlaajuisesti, minkä takia kansalliseen tai EU:n sääntelyn piiriin tuleminen voi siirtää virtuaalivaluutan tarjoajat toimimaan valtioissa, joissa vastaavanlaisia lainsäädännön vaatimuk-sia ei ole.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä on laadittu arviomuistio (VM008:00/2017), joka on ollut erillisellä lausuntokierroksella. Lau-suntopalautteesta on laadittu lausuntoyhteenvedo.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

[...]

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 31/2018 vp). Esityksen 5. lakiehdotus sisältää viittauksen ehdotettuun lakiin henkilötietojen kä-sittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpa-noa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsää-dännöksi (HE 14/2018 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi lakia rahanpesun ja terrorismin ra-hoittamisen estämisestä.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 38/2018 vp), jossa ehdotetaan muu-tettavaksi lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Lait tulivat voimaan 5 päi-vänä kesäkuuta 2018. Niistä aiheutuvat muutokset otetaan huomioon esityksen jatkovalmiste-lussa.

Esityksellä on yhteys hallituksen esitykseen eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojaa-asetusta täy-dentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp).

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

1 §. *Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.* Pykälän 1 momentissa kuvattaisiin, että laki koskee pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Järjestelmä muodostuu 2 §:ssä tarkoitettusta pankki- ja maksutilien tiedonhakupankkijärjestelmästä ja pankki- ja maksutilien rekisteristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain tarkoituksesta, joka on edistää tämän lain 3 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. Toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaannin oikeusperustasta säädetään erillislaeissa. Tällä lailla ei ole tarkoitus muuttaa toimivaltaisten viranomaisten tietojensaannin oikeusperustaa vaan luoda sähköinen kanava tiedon saamiseen luottolaitokselta, maksulaitokselta, sähkörahayhteisöltä ja virtuaalivaluutan tarjoajalta.

2 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin pankki- ja maksutilien rekisteri. Rekisteriin kerättäisiin 6 §:ssä tarkoitettut tiedot maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaiden pankki- ja maksutileistä.

Pankki- ja maksutilien tiedonhakupankkijärjestelmä olisi 2 kohdan mukaan järjestelmä, jonka avulla toimivaltaiset viranomaiset ja luottolaitokset vaihtavat tietoa luottolaitosten ylläpitämistä pankki- ja maksutileistä sekä tallelokeroista. Tietosisällöstä säädettäisiin 4 §:ssä.

Toimivaltaisella viranomaisella tarkoitettaisiin 3 kohdan mukaan 3 §:ssä tarkoitettua viranomaista.

Pykälän 4 kohdassa määriteltäisiin maksulaitos viittauksella maksulaitoslain 5 §:ään, jossa maksulaitoksella tarkoitetaan osakeyhtiötä, osuuskuntaa, kommandiittiyhtiötä, avointa yhtiötä, eurooppayhtiölaissa (742/2004) tarkoitettua eurooppayhtiötä tai eurooppaosuuskuntalaissa (906/2006) tarkoitettua eurooppaosuuskuntaa, jolla on tämän lain mukainen lupa tarjota maksupalvelua.

Myös sähkörahayhteisön määritelmässä viitattaisiin maksulaitoslakiin. Sähkörahayhteisöllä tarkoitettaisiin 5 kohdan mukaan maksulaitosta, jonka tämän lain mukaiseen toimilupaan sisältyy lupa laskea liikkeeseen sähköistä rahaa.

Luottolaitoksen määritelmässä 6 kohdassa viitattaisiin luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun yritykseen. Luottolaitos on yritys, jolla on luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun mukainen toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki tai luottoyhteisö.

Virtuaalivaluutan tarjoaja määriteltäisiin 7 kohdassa viittauksella 2. lakiehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettuun henkilöön.

Pankkitilillä tarkoitettaisiin 8 kohdassa luottolaitoksen ylläpitämiä maksutilejä. Maksutilillä viitattaisiin 9 kohdassa maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettuun maksutiliin.

3 §. *Oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä.* Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisista viranomaisista, joilla olisi oikeus saada tietoa pankki- ja maksutilien valvonta-

järjestelmästä. Tiedonsaantia ei estäisi eri laeissa säädetty salassapitosäännökset tai muut tiedonsaantia koskevat rajoitukset, jos tiedot ovat välttämättömiä tai tarpeen käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jos ne muuten ovat välttämättömiä tai tarpeen tässä pykälässä mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyyden ja tarpeellisuuden edellytyksistä on säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskevissa erillislaeissa, joita on käsitelty arviomuistiossa ja yleisperusteluissa.

Pykälän 1 kohdan mukaan Verohallinnolla olisi oikeus saada tiedot Verohallinnosta annetun lain 2 §:n 1 momentissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Mainitussa 1 momentissa säädetään, että Verohallinnon tehtävänä on verotuksen toimittaminen, verovalvonta, verojen ja maksujen kanto, perintä ja tilitys sekä veronsaajien oikeudenvallvonta sen mukaan kuin erikseen säädetään.

Pykälän 2 kohta koskisi Tullin oikeutta saada tietoja tullilain 2 §:n 7 kohdassa tarkoitetun tullitoimenpiteen suorittamiseksi. Tullitoimenpiteellä tarkoitetaan kaikkia Tullin tehtäviin kuuluvia virkatoimia tullirikosten esitutkintaa ja rajatarkastusta lukuun ottamatta. Lisäksi Tullilla olisi oikeus saada tiedot Tullin suorittamaan verotukseen, verovalvontaan ja verojen perintään, ja Tullin suorittamaan esitutkintaan.

Ulosottoviraston toimivaltuuksista säädetään ulosottokaareissa. Lain 2 luvussa on tarkemmin säädetty ulosottoperusteista ja 4 luvussa ulosmittauksesta. Ulosottovirastolla olisi oikeus saada 3 kohdan nojalla tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ulosoton täytäntöönpanon suorittamiseen.

Rahanpesulain 7 luvussa säädetään toimivaltaisista viranomaisista, joita ovat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Patentti- ja rekisterihallitus ja aluehallintovirasto. Lisäksi asianajajayhdistys valvoo rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Nämä toimivaltaiset viranomaiset ja asianajajayhdistys voisivat saada tietoja 4 kohdan mukaan järjestelmästä rahanpesulaissa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen. Lisäksi 5 kohdan nojalla rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus saada tietoja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä tutkintaan saattamiseen.

Poliisin ja rajavartiolaitoksen oikeudesta tiedonsaantiin säädetäisiin 6 kohdassa. Kohdan nojalla tietoja voisi saada esitutkintaan, rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen.

Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädettyistä eläkkeistä ja etuuksista on säädetty useissa erillislaeissa. Näissä etuuspäätöksissä hakijan tulotiedoilla on merkitystä päätöstä annettaessa esimerkiksi laissa toimeentulotuesta ja laissa yleisestä asumistuesta. Kansaneläkelaitokselle säädetäisiin 7 kohdassa oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä. Asiakas tietää tukea hakiessaan, että hakemukseen vaadittavat asiakirjat, mukaan lukien tiliotteet, pitää toimittaa viranomaiselle päätöksentekoa varten. Kansaneläkelaitoksen olisi ilmoitettava asiakkaalleen, jos se on hakenut asiakkaan pankki- ja maksutilien tietoja päätöksentekoa varten. Tästä säädetäisiin 2 momentissa.

Finanssivalvonnan tehtävistä säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa, lukuisissa erityislaeissa ja EU-asetuksissa. Pykälän 8 kohdan mukaan Finanssivalvonta voisi hyödyntää Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n mukaisissa tehtävien suorittamiseen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Finanssivalvonnalla olisi oikeus saada tietoja myös 4 kohdan mukaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen.

4 §. Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luottolaitoksille velvollisuus ylläpitää sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää. Tiedonhakujärjestelmän avulla sen tulee välittää 2 momentissa tarkoitettuja tietoja asiakkaidensa pankki- ja maksutileistä toimivaltaiselle viranomaiselle. Tiedot olisi välitettävä viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä. Edellytys tiedon luovuttamisesta viipymättä tarkoittaisi sitä, että tiedot pystytään luovuttamaan teknisen yhteyden kautta heti, kun tietopyyntö on tullut ja tiedot on sähköisesti kerätty. Jos tietoja ei toimitettaisi viipymättä, se voisi merkitä tietojen muuttumista esimerkiksi esitutinnan näkökulmasta merkityksettömiksi. Tietojärjestelmän kautta toimivaltainen viranomainen yksilöisi oikeusperustan, jonka nojalla se pyytää tietoa ja järjestelmään tulisi jäädä myös lokitieto tiedon pyytäneestä virkamiehestä. Yleisperusteluissa ja arviomuistiossa on kuvattu eri salassapitosäännöksiä, jotka voisivat rajoittaa tiedon luovutusta ilman momentissa tarkoitettua rajausta.

Luottolaitoksen velvollisuudesta ylläpitää sähköistä tiedonhakujärjestelmää olisi mahdollista poiketa, jos se on perusteltua luottolaitoksen koko ja toiminnan laajuus huomioon ottaen. Jos kyseessä on kooltaan esimerkiksi pieneen maksulaitokseen rinnastettava luottolaitos, se saisi valita tiedon toimittamisen tiedonhakujärjestelmän tai rekisterin kautta. Sen sijaan esimerkiksi ryhmätason kategoriset poikkeukset eivät olisi mahdollisia. Finanssivalvonta arvioi, voidaanko sähköisen tiedonhakujärjestelmän ylläpitovelvollisuudesta poiketa. Jos poikkeus myönnetään, luottolaitoksen olisi toimitettava tämän pykälän 2 momentin sijaan 6 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka tietojärjestelmän kautta luovutetaan. Momentin johtolauseessa viitattaisiin toimivaltaisen viranomaisen lakisääteiseen tehtävään, jonka nojalla sillä on jo voimassa olevan lain nojalla oikeus saada tietoja pankki- ja maksutileistä. Momentin 1 kohdan mukaan järjestelmän kautta olisi annettava tilinhaltijan ja tilin käyttöoikeudenhaltijan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen.

Momentin 2 kohdassa viitattaisiin rahanpesulaissa tarkoitettuun yhteisön tosiasialliseen edunsaajaan, ulkomaisen trustin tosiasialliseen edunsaajaan ja yhdistyksen, säätiön, asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasialliseen edunsaajaan. Näiden edunsaajien osalta tiedonhakujärjestelmästä voidaan luovuttaa nimeä, syntymäaika ja henkilötunnusta koskevat tiedot. Kohdassa tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja olisi aina luonnollinen henkilö.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että järjestelmän kautta voitaisiin luovuttaa pankki- ja maksutilin IBAN-numero, tilin avaamis- ja sulkemispäivä, tilin saldo ja tilitapahtumatietoja. IBAN-numerolla tarkoitetaan kansainvälistä tilinumeroa (*International Bank Account Number*). Luovutettavat tilitapahtumatiedot voivat vaihdella yksittäisistä tapahtumatiedoista laajoihin useiden kuukausien tai vuosien tilitapahtumatietoihin toimivaltaisen viranomaisen yksilöimästä tietopyynnöstä riippuen.

Jos luottolaitos tarjoaa tallelokeropalveluita, sen on annettava järjestelmän kautta 4 kohdan mukaan tallelokeron vuokraajan nimeä, syntymäaika ja henkilötunnusta tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimeä, rekisterinumeroa, rekisteröimispäivää ja rekisteriviranomaista koskevat tiedot sekä tallelokeron yksilöintitiedot.

Pykälän 5 kohta olisi kansallinen poikkeus. Järjestelmän kautta luovutettaisiin tiedot pankki- ja maksutiliin liitetystä maksuvälineistä, niiden numerosta ja voimassaoloajasta. Pelkän tilitapahtuman perusteella ei välttämättä päästä eri maksukorteilla tehtyjen maksujen jäljille.

Myös momentin 6 kohta olisi kansallinen poikkeus. Kohdan nojalla luovutettaisiin luottolaitoksella olevat tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta.

Momentin 7 kohdassa säädettäisiin, että tilinhaltijan tai tilin käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita tietoja voitaisiin luovuttaa tiedonhakujärjestelmän kautta. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi sijoitusvarallisuuteen liittyvät tiedot. Kohta perustuisi direktiivin 32 a artiklan 4 kohtaan, jossa säädetyn jäsenvaltio-option mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää muiden olennaisten tietojen saamista keskitettyjen mekanismien kautta.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että toimivaltainen viranomainen yksilöi säännöksen, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen olisi toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta.

5 §. Pankki- ja maksutilirekisteri. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin pankki- ja maksutilirekisteriä ylläpitäväksi viranomaiseksi Tulli. Vaihtoehtoja rekisterinpitäjäksi on arvioitu yleisperusteluissa. Tullin tehtävänä olisi rekisterin ylläpidon lisäksi välittää rekisteriin tallennettua tietoa toimivaltaisille viranomaisille. Tulli ei sen sijaan luovuttaisi tietoja 3 momentissa tarkoitetuille yhteisöille, jotka toimittavat tietoja rekisteröitäväksi. Rekisteri on tarkoitettu ainoastaan viranomaiskäyttöön.

Pykälän 2 momentti koskee pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoitusta, joka on vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaisivat 3 momentin mukaan pankki- ja maksutilirekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheutonta viivytystä. Tullin tehtävänä ei olisi tarkistaa rekisteröityjen tietojen oikeellisuutta. Ainoastaan maksulaitoksilla, sähkörahayhteisöillä ja virtuaalivaluutan tarjoajilla on mahdollisuus huolehtia tietojen virheettömyysvaatimuksen toteutumisesta.

6 §. Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot. Pykälän 1 momentissa velvoitettaisiin maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat antamaan Tullille rekisterin ylläpitäjänä 2 momentissa tarkoitettut tiedot salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä. Salassapidettävien tietojen luovuttamisen tulee olla välttämätöntä tai tarpeen käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jos ne muuten ovat välttämättömiä tai tarpeen tässä pykälässä mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyys ja tarpeellisuus edellytyksistä on säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskevissa erillislaeissa, joita on käsitelty arviomuistiossa ja yleisperusteluissa.

Tullin olisi tulkittava rekisterinpitäjänä toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä ja olisi yhteistyössä näiden kanssa varmistettava, että toimivaltaisella viranomaisella on lakisääteinen oikeus saada tiedot 3 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rekisterin tietosisällöstä. Se vastaisi tiedonhakujärjestelmän kautta toimitettavia tietoja, joista säädettäisiin 4 §:n 2 momentissa ja joita on käsitelty mainitun säännöksen perusteluiden yhteydessä tarkemmin. Momentin 4 ja 6 kohta tulisivat sovellettavaksi silloin, jos luottolaitos on saanut Finanssivalvonnalta luvan toimittaa tiedot rekisteriin tiedonhakujärjestelmän perustamisen sijaan. Momentin 7 kohdassa tarkoitettuja asiakkuuteen liittyviä muita tietoja ovat esimerkiksi virtuaalivaluutan vaihdannan osapuolten tiedot.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin, että rekisteröitävät tiedot annetaan sähköisesti. Tullin olisi annettava tarkemmat määräykset pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavista tiedoista.

Tullille annettaisiin lisäksi valtuus antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa sähköisesti. Tulli vastaisi rekisterinpitäjänä muun muassa talletettavien yksittäisten tietojen tarkemmasta määrittelystä, tietojen vastaanottamisesta, tallettamisesta ja säilyttämisestä, tietojen poistamisesta rekisteristä, teknisestä käyttöyhteydestä tietojen luovutusta varten, samoin kuin rekisterien tietojen käytettävyydestä.

7 §. Tietojen antaminen pankki- ja maksutilirekisteristä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Tullin oikeudesta välittää ja luovuttaa pankki- ja maksutilirekisterin tietoja toimivaltaisille viranomaisille.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin EU:n yleisen tietosuojasetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, jossa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä. Tiedot voitaisiin luovuttaa kyseisen artiklan estämättä. Alakohta koskee tilannetta, jossa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden. Tällöin käsittelyä olisi alakohdan mukaan rajoitettava ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden. Mahdollinen rajoitus voisi estää tiedon hyödyntämisen toimivaltaisten viranomaisten toiminnassa ja se voisi estää yleisen edun kannalta tärkeiden viranomaistoimien suorittamisen tai rekisteröityä koskevien taloudellisesti merkittävien päätösten, kuten Kansaneläkelaitoksen myöntämän etuuden, tekemisen.

Rajoituksen on katsottava olevan perusteltua 23 artiklan 1 kohdan a ja c—e alakohdassa tarkoitetun tavoitteen takaamiseksi. Näitä ovat a alakohdan mukaan kansallinen turvallisuus, c alakohdan mukaan yleinen turvallisuus ja d alakohdan mukaan rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy. Kohdan e alakohdan mukaan rajoitusperuste voi liittyä muuhun unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvään tärkeään tavoitteeseen, erityisesti unionille tai jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahaan, talousarvioon ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva.

Tulli saisi luovuttaa 3 momentin nojalla toimivaltaiselle viranomaiselle ja maksulaitokselle, sähkörahayhteisölle tai virtuaalivaluutan tarjoajalle asianomaiseen toimivaltaiseen viranomaiseen, maksulaitokseen, sähkörahayhteisöön tai virtuaalivaluutan tarjoajaan liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seurantaan ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulli voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

8 §. Tietojen maksuttomuus. Tullilla olisi 1 momentin nojalla oikeus saada pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot maksutta.

Kun Tulli luovuttaa tietoja pankki- ja maksutilirekisteristä, siitä ei 2 momentin mukaan peritä maksuja.

9 §. Tietojen poistaminen. Pankki- ja maksutilirekisteriin talletetut tiedot olisi poistettava kymmenen vuoden kuluttua tiedon tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta. Kymmenen vuoden tallennusaika vastaa kirjanpitolain 2 luvun 10 §:n 1 momentissa säädettyä tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, kirjanpidon, tililuettelon sekä luettelon kirjanpidoista ja aineistoista säilytysaikaa.

10 §. Voimaantulo. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lain 4 §:ää sovellettaisiin 1 päivänä tammikuuta 2020 ja tällöin luottolaitosten olisi oltava tekniset valmiudet luovuttaa toimivaltaisille viranomaisille tietoja järjestelmän kautta.

Myös 5 §:ää sovellettaisiin 1 päivänä tammikuuta 2020. Maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien olisi toimitettava rekisteriin 6 §:ssä tarkoitetut tiedot 1 päivänä tammikuuta 2020.

1.2 Laki virtuaalivaluutan tarjoajista

1 §. Soveltamisala. Lakia sovellettaisiin virtuaalivaluutan tarjoamiseen. Virtuaalivaluutan tarjoajalla tarkoitetaan 2 §:n mukaan virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaa, virtuaalivaluutan vaihtopalvelua ja sen markkinapaikkaa sekä lompakkopalvelun tarjoajaa. Virtuaalivaluutta määriteltäisiin digitaalisessa muodossa olevaksi arvoksi, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen tai taannut ja joka ei ole laillinen maksuväline, jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä ja joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.

2 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määriteltäisiin direktiivin 3 artiklan 18 kohdassa tarkoitettu virtuaalivaluutta. Virtuaalivaluutta on aina digitaalisessa muodossa. Sillä voi olla liikkeeseenlaskija tai se voi perustua hajautettuun järjestelmään, kuten Bitcoinin taustalla olevaan lohkoketjuteknologiaan. Virtuaalivaluutta ei voisi olla keskuspankin tai muun viranomaisen liikkeeseenlaskema.

Virtuaalivaluutta ei momentin 1 kohdan *a alakohdan* mukaan voi olla laillinen maksuväline. Laillisella maksuvälineellä tarkoitetaan maksuvälinettä, joka velkojan on vastaanotettava, jos maksuvälineestä ei ole velkojan ja velallisen välillä sovittu. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 128 artiklan mukaan EKP:lla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Ainoastaan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Virtuaalivaluutta on luonteeltaan hyödyke.

Virtuaalivaluutalta edellytettäisiin momentin 1 kohdan *b alakohdan* mukaan sen käytettävyyttä maksuvälineenä. Osapuolet voivat sopia virtuaalivaluutan hyväksymisestä maksuvälineenä, vaikka se ei ole laillinen maksuväline.

Momentin 1 kohdan *c alakohdan* mukaan virtuaalivaluuttaan tulee liittyä sen siirtäminen, vaihtaminen ja tallentaminen sähköisesti. Virtuaalivaluutta on digitaalisessa muodossa oleva hyödyke eli käytännössä yksilöity koodi, jota voidaan siirtää, vaihtaa ja tallentaa.

Momentin 2 kohdassa määriteltäisiin virtuaalivaluutan tarjoaja, joka voi olla virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskija, virtuaalivaluutan vaihtopalvelu ja sen markkinapaikka sekä lompakkopalvelun tarjoaja. Virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijana pidettäisiin 3 kohdan mukaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee virtuaalivaluutan liikkeelle. Lain soveltaminen virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaan poikkeaisi direktiivin mukaisesta soveltamisalasta. Virtuaalivaluuttaan liittyvien riskien vuoksi on kuitenkin perusteltua, että laki koskee virtuaalivaluutan vaihtopalveluiden lisäksi sen liikkeeseenlaskijaa. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät keskuspankkien ja muiden viranomaisten liikkeeseenlaskemat virtuaalivaluutat.

Virtuaalivaluutan vaihtopalvelu määriteltäisiin 4 kohdassa, jonka mukaan sillä tarkoitetaan virtuaalivaluutta liike- tai ammattitoimintana toiseksi valuutaksi vaihtavaa. Vaatimus liike- tai

ammattitoiminnasta jättäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle tilanteet, joissa henkilöt yksittäisissä tapauksissa suostuisivat vaihtamaan virtuaalivaluutta toiseen valuuttaan. Toinen valuutta voi olla virtuaalivaluutta tai laillinen maksuväline.

Lompakkopalvelun tarjoaja määriteltäisiin momentin 5 *kohdassa* henkilöksi, joka tarjoaa yksityisten kryptoavainten säilytystä virtuaalivaluutan säilyttämisessä ja vaihtamisessa. Lompakkopalvelun tarjoaja voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Virtuaalivaluuttojen käyttö voi perustua yksityisten ja julkisten avainten käyttöön. Yksityisillä kryptoavaimilla tarkoitetaan digitaalista suojausta, joka on ainoastaan lompakon haltijan tiedossa. Sen lisäksi lompakko on suojattu julkisella avaimella, jota käytetään käyttäjän varmennukseen ja jota voidaan välittää julkisesti.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, ettei virtuaalivaluuttana pidetä maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa. Sähköisellä rahalla tarkoitetaan raha-arvoa, joka on tallennettu sähköisesti tai magneettisesti sähköisen rahan liikkeeseenlaskijalle suoritettua rahamäärää vastaan maksutapahtumien tekemistä varten ja jonka yksi tai useampi henkilö on sitoutunut hyväksymään maksuksi.

3 §. Valvonta. Virtuaalivaluutan tarjoajat toimivat rahoitusjärjestelmän rajapinnassa ja virtuaalivaluutat muodostavat riskejä rahoitusjärjestelmälle ja sijoittajille. Tästä syystä lain valvontaviranomaiseksi säädettäisiin Finanssivalvonta, jonka tehtäviin kuuluu Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n nojalla muun muassa rekisteröidä finanssimarkkinoilla toimivia ja vahvistaa niiden toimintaa koskevia sääntöjä sekä valvoa, että finanssimarkkinoilla toimivat noudattavat niihin sovellettavia finanssimarkkinoita koskevia säännöksiä, niiden nojalla annettuja määräyksiä, toimilupansa ehtoja ja toimintaansa koskevia sääntöjä.

4 §. Virtuaalivaluutan tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin, että virtuaalivaluuttojen tarjonta edellyttää tämän lain mukaista rekisteröitymistä.

Pykälän 2 *momentin 1 kohdassa* rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle elinkeinonharjoittajat, jotka tarjoavat virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita rajatussa verkossa. Rajatulla verkolla tarkoitettaisiin yleisöltä suljettua palvelua, jonka käyttäminen edellyttää palveluun rekisteröitymistä. Lisäksi virtuaalivaluutan tulee olla käytävissä vain rajatun verkon sisällä eikä sitä voida vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen. Esimerkiksi internetissä tai älypuhelimissa tarjolla olevissa peleissä tarkoitettut pelivaluutat ja pelien tarjoajat jäisivät lain soveltamisalan ja rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle.

Momentin 2 *kohdassa* rajattaisiin lain ulkopuolelle elinkeinonharjoittaja, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita satunnaisesti muun toimilupaa, rekisteröintiä tai ennakkollista hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä. Arvioitaessa palvelun satunnaisuutta olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että se ei ole henkilön pääasiallista toimintaa vaan oheistoimintaa sekä toiminnan vähäisyyteen absoluuttisina lukuina ja liiketoimien perusteella. Esimerkiksi luottolaitokset tai maksulaitokset, jotka tarjoaisivat virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita, jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle.

5 §. Rekisteri virtuaalivaluutan tarjoajista ja rekisteri-ilmoitus. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin Finanssivalvonnan velvollisuudesta pitää rekisteriä virtuaalivaluutan tarjoajista.

Pykälän 2 *momentti* koskisi rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ja rekisteri-ilmoitukseen sisällytettäviä tietoja. Momentin 1 *kohdan* mukaan yksityisen elinkeinonharjoittajan olisi ilmoitettava täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden

toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan. Jos virtuaalivaluutan tarjoaja on oikeushenkilö, sen olisi ilmoitettava toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan.

Momentin 2 kohdassa edellyttäisiin, että rekisteri-ilmoitukseen olisi liitettävä selvitys 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden luotettavuus tulee arvioitavaksi, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö. Selvitys koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä, muuta ylimpään johtoon kuuluvaa ja sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään kymmenesosa osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Pykälän 2 momentin nojalla ilmoituksen tekijän olisi toimitettava Finanssivalvonnalle myös muut tarpeelliset tiedot. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi tiedot luotettavuuden arvioimiseksi.

6 §. Rekisteröinnin edellytykset. Finanssivalvonnan olisi pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla rekisteröitävä ilmoituksen tekijä virtuaalivaluutan tarjoajaksi, jos hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa. Elinkeinotoiminnan harjoittamista on saatettu rajoittaa esimerkiksi tuomioistuimen päätöksellä.

Momentin 2 kohdassa edellyttäisiin, että ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa. Jos ilmoituksen tekijä on luonnollinen henkilö, hänen on oltava täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuutensa saa olla rajoitettu.

Ilmoituksen tekijän tulisi olla momentin 3 kohdan mukaan luotettava. Luotettavuuden arvioinnista säädetään 7 §:ssä.

7 §. Luotettavuus. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu luotettavuus. Ilmoituksen tekijää ei olisi pidettävä luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton tarjoamaan virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluja, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai toimimaan sen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muussa ylimmässä johdossa, taikka jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan mainitunlaisessa tehtävässä. Tällainen lainvoimainen tuomio voi olla esimerkiksi veropetos tai rahanpesurikos. Ilmeistä sopimattomuutta voi osoittaa esimerkiksi ilmoituksen tekijälle määrätty liiketoimintakielto tai lainvoimaa vailla oleva tuomio rahanpesurikoksesta.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin henkilöistä, joita kaikkia luotettavuusvaatimus koskee, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö.

8 §. Rekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin tiedoista, jotka rekisteriin merkitään. Momentin 1 kohdan mukaan rekisteriin merkitään yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika. Lisäksi rekisteriin merkitään toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan.

Momentin 2 kohdan mukaan rekisteriin merkittäisiin oikeushenkilön osalta sen toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että rekisteriin merkitään niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty. Esimerkiksi ulkomaisen henkilön osalta rekisteriin merkittäisiin syntymäaika, jos hänellä ei ole suomalaista henkilötunnusta.

Rekisteriin merkittäisiin myös rekisteröinnin päivämäärä (4 kohta). Jos ilmoituksen tekijälle on määrätty julkisia varoituksia tai sellaisia kieltoja, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko, ne merkittäisiin 5 kohdan mukaan rekisteriin.

Kun virtuaalivaluutan tarjoaja esimerkiksi lopettaa liiketoiminnan, rekisteriin merkitään 6 kohdan mukaisesti rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Pykälän 2 momentin mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on viipymättä ilmoitettava Finanssivalvonnalle rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista. Lisäksi tarjoajan on ilmoitettava Finanssivalvonnalle siitä, että se ei ole tarjonnut tällaisia palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai että se on lopettanut toimintansa.

9 §. Tietojen saatavilla pitäminen. Finanssivalvonta saisi luovuttaa pykälän 1 momentin nojalla rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Finanssivalvonta saisi kuitenkin luovuttaa tämän lain nojalla tiedon henkilötunnuksesta vain, jos tieto annetaan tulosteena tai teknisenä tallenteena ja jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn tietosuojalain 26 §:n tai muun lain nojalla. Mainittu säännös vastaa henkilötietolain (523/1999) 13 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka Finanssivalvonnan olisi kuitenkin pidettävä yleisesti saatavilla sähköisen tietoverkon avulla. Tiedot vastaavat niitä tietoja, joita myös muista finanssimarkkinoilla toimivista rekisteröitävistä on saatavilla Finanssivalvonnan internetsivuilta.

10 §. Palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen. Pykälän mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä asiakirjat ja tiedot virtuaalivaluuttoihin liittyvistä palveluista viiden vuoden ajan siitä, kun asiakassuhde on päättynyt, jollei muualla laissa säädetä pidemmästä säilytysajasta. Palvelua koskevan erimielisyyden synnyttyä asiakirjat ja tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

Säännös täydentää esimerkiksi rahanpesulaissa säädettyä tietojen säilyttämisvelvollisuutta. Säännöksen tarkoituksena on turvata Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeuksien toteutuminen virtuaalivaluutan tarjoajien valvonnassa.

11 §. Asiakasvarojen säilyttäminen. Virtuaalivaluutan tarjoajille ei säädettäisi erikseen vaatimuksia omien varojen vähimmäistasosta, jolla voitaisiin turvata asiakasvarojen suojaamista-voite. Tästä syystä laissa säädettävä velvollisuus asiakasvarojen suojaamiseen koskisi kaikkia virtuaalivaluutan tarjoajia.

Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että virtuaalivaluutan tarjoajan on suojattava palvelunkäyttäjiltä tai toiselta palveluntarjoajalta virtuaalivaluuttojen vaihtamiseksi vastaanotetut varat. Merkitystä ei ole sillä, onko palvelun käyttäjä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Pykälän 2 *momentin* mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä 1 momentissa tarkoitettut varat niin, ettei ole vaaraa niiden sekoittumisesta toisen palvelun käyttäjän, palveluntarjoajan tai sen omiin varoihin. Virtuaalivaluutan tarjoajan on talletettava varat tilille keskuspankkiin, talletuspankkiin tai muussa valtiossa toimiluvan saaneeseen talletusten vastaanottamiseen oikeutettuun luottolaitokseen taikka vähäriskisiin ja helposti rahaksi muutettaviin arvopapereihin tai muihin sijoituskohteisiin, jos varoja ei ole siirretty varojen vastaanottamista seuraavana työpäivänä. Kun virtuaalivaluutan tarjoaja vastaanottaa virtuaalivaluuttoja, ne on vastaavasti säilytettävä luotettavalla tavalla erillään muiden asiakkaiden varoista esimerkiksi erillisessä virtuaalisessa lompakossa. Finanssivalvonta antaa määräykset siitä, milloin arvopaperia tai muuta sijoituskohdetta voidaan pitää vähäriskisenä ja helposti rahaksi muutettavana.

Virtuaalivaluutan tarjoajan olisi ilmoitettava 3 *momentin* nojalla Finanssivalvonnalle merkittävistä muutoksista asiakasvarojen suojaamisessa.

12 §. Markkinointi. Virtuaalivaluutan tarjoajalla olisi 1 *momentin* mukaan velvollisuus antaa markkinoinnissaan asiakkaalle markkinoitavasta palvelusta kaikki ne tiedot, joilla saattaa olla merkitystä asiakkaan tehdessä palvelua koskevia ratkaisuja. Säännös koskisi erityisesti mainontaa, joka on osa kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun markkinoinnin käsitettä. Merkityksellisiä tietoja olisivat esimerkiksi palvelun käyttämisestä aiheutuvat kustannukset, palveluun liittyvät riskit, palvelun kokonaishinta ja sopimussuhteen kesto.

Pykälän 2 *momentissa* kiellettäisiin totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antaminen sekä asiakkaan kannalta sopimattoman tai hyvän tavan vastainen menettely. Kuluttajansuojalain 2 luvussa säädetään kuluttajan kannalta hyvän tavan vastaisesta markkinoinnista ja sopimattomista menettelyistä markkinoinnissa ja asiakassuhteessa. Hyvän tavan vastaista menettelyä voidaan arvioida vastaavalla tavalla kuin elinkeinoharjoittajien välisissä suhteissa sovellettavaa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia (1061/1978).

Markkinointia olisi pykälän 3 *momentin* mukaan pidettävä aina sopimattomana, jos se ei sisällä asiakkaan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja.

13 §. Asiakkaiden tunteminen. Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin virtuaalivaluutan tarjoajan velvollisuudesta tuntea asiakkaansa. Asiakkaan tunteminen tarkoittaa asiakasta koskevien tietojen hankkimista, asiakassuhteen seurantaa ja velvollisuutta ottaa selvää muutoksista. Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Tunnistaminen voidaan tehdä virallisista henkilöasiakirjoista tai käyttämällä etätunnistamista. Asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan tuntemisesta ja tunnistamisesta säädetään tarkemmin rahanpesulaissa, johon viitattaisiin 3 *momentissa*.

Virtuaalivaluutan tarjoajalla olisi oltava 2 *momentin* mukaan riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä. Riskienhallinnan tulisi kattaa esimerkiksi omaisuusriski, toiminnallinen riski ja henkilöriski.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, että Finanssivalvonta voisi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta. Finanssivalvonta on antanut vastaavien valtuuksien nojalla standardin 2.4. Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.

14 §. Oikeus saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä. Pykälässä säädettäisiin Finanssivalvonnan oikeudesta saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä. Jotta Finanssivalvonta voisi arvioida virtuaalivaluutan tarjoajan luotettavuutta, sillä on oltava oikeus saada tätä varten tarpeelliset tiedot sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitetusta sakkorekisteristä. Rikosrekisteritiedot virtuaalivaluutan tarjoajan luotettavuuden selvittämiseksi Finanssivalvonnalle voidaan luovuttaa rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n nojalla.

15 §. Virtuaalivaluutan tarjoaminen ilman rekisteröintiä. Pykälän 1 momentin mukaan Finanssivalvonnan olisi kieltävä virtuaalivaluuttaan liittyvien palvelujen tarjoaminen, jota harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Yleensä kiello kohdistetaan palveluntarjoajana toimivaan yhteisöön tai elinkeinonharjoittajaan. Henkilöön kohdistettu kiello voi olla perusteltu esimerkiksi silloin, kun on ilmeistä, että kyseinen yhteisö ei tule noudattamaan kielloa eikä kykene suoriutumaan kiellopäättökseen liitettävästä uhkasakosta tai on syytä epäillä, että kielloa kierretään jatkamalla toimintaa toisessa yritysksessä.

Finanssivalvonnalla on Finanssivalvonnasta annetun lain 33 a §:n mukaan toimivalta asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakko. Mainitusta pykälästä poiketen 2 momentissa säädettäisiin, että Finanssivalvonnalla on velvollisuus asettaa uhkasakko 1 momentissa tarkoitetun kiellon tehosteeksi, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Finanssivalvonnasta annetun lain 10 §:n mukaan uhkasakon tuomitsee maksettavaksi Finanssivalvonnan johtokunta. Lisäksi siltä osin kuin mainitusta laista ei muuta seuraa, sovelletaan uhkasakkolain (1113/1990) säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun julkiseen varoitukseen.

16 §. Rekisteristä poistaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin virtuaalivaluutan tarjoaja olisi poistettava rekisteristä. Finanssivalvonnan olisi poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä momentin 1 kohdan mukaan, jos virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa.

Momentin 2 kohdan nojalla poisto olisi tehtävä myös, jos virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi. Annettujen virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen on tullut olla laadultaan sellaisia, että ilmoituksen tekijää ei olisi hyväksytty rekisteriin siinä tapauksessa, että Finanssivalvonnalla olisi kyseisten tietojen sijaan ollut käytössään oikeasisältöiset tiedot.

Jos 6 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty, virtuaalivaluutan tarjoaja on poistettava rekisteristä momentin 3 kohdan mukaan.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin, että jos virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimintakiello, virtuaalivaluutan tarjoaja olisi poistettava rekisteristä.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin Finanssivalvonnalle oikeus antaa määräyksiä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen asiakkaiden etujen turvaamiseksi ennen kuin virtuaalivaluutan tarjoaja lopettaa toimintansa.

17 §. Virtuaalivaluutan tarjoajaa koskevat muut seuraamukset. Pykälän 1 momentin mukaan Finanssivalvonta voisi kieltää virtuaalivaluutan tarjoajaa jatkamasta toimintaansa tarkemmin

pykälässä yksilöidyissä tilanteissa. Finanssivalvonta voisi asettaa 2 *momentin* nojalla kiellon tehosteeksi uhkasakon.

Pykälän 3 *momentissa* viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus.

18 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

19 §. Siirtymäsäännös. Pykälän mukaan sen, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain mukaan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saa jatkaa toimintaansa Suomessa ilman rekisteröintiä [] päivään [] kuuta 20 .

1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1 luku Yleiset säännökset

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 *momentin* soveltamisalaa muutettaisiin rahanpesudirektiivin muutoksen johdosta. *Momentin 1 kohdan c alakohtaa* muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin toimilupavaltavasta vastaavan ulkomaiseen yhteisöön, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä. Velvoite keskitetyn yhteyshenkilön nimeämiseksi on 3 luvun 14 §:ssä säädetty ulkomaiselle yhteisölle. On tarkoituksenmukaista, että muutkin tämän lain velvoitteet koskisivat nimenomaan ulkomaista yhteisöä, jolle kotivaltion viranomaisen on myöntänyt luvan tarjota palveluja rajan yli Suomeen sivuliikettä perustamatta. Toisen ETA-valtion maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen Suomessa toimivat edustajat ovat usein muita elinkeinonharjoittajia kuin finanssipalvelujen tarjoajia, ja edustajat toimivat ulkomaisen päämiehensä nimissä ja lukuun hyödyntäen päämiehensä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan prosesseja ja menettelyjä. Edustajilta ei edellytetä Suomessa omaa finanssipalvelujen tarjoamiseen liittyvää toimilupaa tai rekisteröintiä. Ulkomaisen yhteisön kotivaltion valvoja ilmoittaa Finanssivalvonnalle, että yhteisö tarjoaa palveluja Suomessa valitsemiensa edustajien välityksellä.

Momentin 22 kohtaan lisättäisiin direktiivin mukaisesti veroneuvojen lisäksi muihin henkilöihin, jotka tarjoavat pääasiallisena ammattitoimintanaan suoraan tai välillisesti verotukseen liittyvää tukea tai neuvontaa. Välillisellä tarjoamisella tarkoitettaisiin tässä henkilön etuyhteyteen kuuluvien tahojen kautta toteutettua toimintaa. Etuyhteys voi syntyä esimerkiksi perheenjäsenyyden tai muun läheisen henkilökohtaisen suhteen tai johto-, omistus-, jäsenyys-, rahoitus- tai oikeussuhteeseen kautta. Tarjottu tuki voi olla aineellista apua tai muuta tukea. Muutoksella täytäntöönpantaisiin direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a alakohdan muutos.

Momentin 24 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 25—27 kohta. *Momentin 25 kohdassa* viitattaisiin 2. lakiehdotuksessa tarkoitettuun virtuaalivaluutan tarjoajaan. Muutos vastaisi direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan g ja h alakohtaa.

Uudessa 26 kohdassa täytäntöönpantaisiin direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan i alakohta. Soveltamisalaan kuuluisivat taide-esineiden myyjät ja välittäjät, jos liiketoimien ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien arvo on vähintään 10 000 euroa. Säännös kattaisi taidegalleriat, huutokaupakamarit ja muut liike- ja ammattitoimintana taide-esineitä myyvät ja välittävät.

Momentin 27 kohdassa soveltamisala laajennettaisiin vapaasatamien kautta tapahtuvaan taidesineiden kauppaan, välitykseen ja säilytykseen, jos liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien arvo on vähintään 10 000 euroa. Vapaasatamalla tarkoitetaan Suomen ja EU:n tullialueen ulkopuolista aluetta.

4 §. Määritelmät. Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset poliittisesti vaikutusvaltaisista tehtävistä. Direktiivin 20 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava ja pidettävä ajan tasalla luetteloa tehtävistä, joita pidetään merkittävinä julkisina tehtävinä. Lisäksi jäsenvaltioiden on pyydettävä niihin hyväksyttyjä kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja pitämään yllä kyseisen järjestön merkittävistä julkisista tehtävistä. Jäsenvaltioiden on toimitettava luettelot komissiolle.

Luettelon ylläpitäminen lain tasolla ei ole sen yksityiskohtaisuuden ja päivitystarpeen vuoksi perusteltua. Asetus kattaisi sekä kansallisesti merkittävät julkiset tehtävät että kansainvälisten järjestöjen merkittävät julkiset tehtävät. Kun julkiset tehtävät määritettäisiin asetuksessa, ne olisivat myös ilmoitusvelvollisten käytettävissä.

2 luku **Riskiarvio**

1 §. Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että kansallinen riskiarvio on toimitettava Euroopan komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville. Muutos vastaa direktiivin 7 artiklan 5 kohtaa.

Pykälän 2 momentin 4 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälän 5 kohdalla täytäntöönpantaisiin direktiivin 7 artiklan 4 kohta, jonka mukaan riskiarvion tarkoituksena on kuvata rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan rakenteita ja yleisiä toimenpiteitä sekä resursseja. Resurssien kuvaus kattaisi muun muassa valvontaviranomaiset, rahanpesun selvittelykeskuksen, Verohallinnon ja syyttäjät. Resursseja olisi arvioitava henkilömäärillä mitattuna ja taloudellisin mittarein. Riskiarviossa arvio tehtäisiin viranomaisittain ja kansallisella tasolla.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Pykälään lisättäisiin *uusi 4 momentti*, jonka mukaan sisäministeriön olisi varmistettava, että riskiarvion tueksi laaditaan tilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden arvioimiseksi ja niistä olisi julkistettava vuosittain yhteenveto. Tällaisia tilastotietoja ovat direktiivin 44 artiklan a kohdan mukaan tiedot, joilla mitataan direktiivin soveltamisalaan kuuluvien eri alojen kokoa ja merkitystä, mukaan luettuina yhteisöjen ja henkilöiden määrä kullakin alalla ja kunkin alan taloudellinen merkitys.

Artiklan b kohdassa viitataan tietoihin, joilla mitataan rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallisen torjuntajärjestelmän puitteissa tehtyjä ilmoituksia ja tutkimuksia sekä pidettyjä oikeuskäsittelyjä, mukaan luettuina rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttäviä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten lukumäärä ja kyseisten ilmoitusten seurantatoimet sekä vuotuiset tiedot tutkittujen tapausten, syyteeseen asetettujen henkilöiden ja rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevasta rikoksista tuomittujen henkilöiden lukumäärästä, esirikosten tyypeistä, jos tietoja on saatavilla, ja jäädytettujen, takavarikoitujen tai menetetyksi tuomittujen varojen euromääräisestä arvosta. Rahanpesun selvittelykeskus ja oikeusrekisterikeskus ylläpitävät kohdassa tarkoitettuja tilastoja.

Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi ylläpitää artiklan d kohdassa tarkoitettuja tilastoja rajat ylittävien tietopyyntöjen lukumäärästä, jotka rahanpesun selvittelykeskus on esittänyt tai vastaanottanut, joihin se on kieltäytynyt vastaamasta tai joihin se on vastannut osittain tai kokonaan, jaoteltuina vastapuolena olevan maan mukaan.

Artiklan e kohdassa tarkoitettua tilastoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyvästä valvonnasta vastaaville toimivaltaisille viranomaisille osoitetuista henkilöresursseista sekä rahanpesun selvittelykeskukselle osoitetuista henkilöresursseista ei ole ylläpidetty.

Kukin toimivaltainen viranomainen pystyy ylläpitämään artiklan f kohdassa tarkoitettua tilastoa toimitiloissa ja niiden ulkopuolella toteutettavien valvontatoimien lukumäärästä, valvontatoimien perusteella havaittujen rikkomisten lukumäärästä ja valvontaviranomaisten soveltamista seuraamuksista tai hallinnollisista toimenpiteistä.

3 luku Asiakkaan tunteminen

1 §. Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi. Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että ilmoitusvelvollisen tulisi noudattaa tämän luvun säännöksiä asiakkaan tuntemisesta paitsi riskiarvion perusteella myös silloin, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kyseisen kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla. Muutos vastaa direktiivin 14 artiklan 5 kohtaa.

2 §. Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen. Pykälän 4 momentin nojalla ilmoitusvelvollisen olisi jatkossa varmistuttava ennen uuden asiakassuhteen aloittamista yhteisön tai ulkomaisen express trustin kanssa, että sen tosiasiallinen edunsaaja on merkitty 6 luvussa tarkoitettuun rekisteriin. Merkintä voidaan todentaa rekisteriotteella tai muulla tavoin, esimerkiksi käyttämällä rekisterin sähköistä asiointipalvelua. Muutoksella täytäntöönpantaisiin direktiivin 14 artiklan 1 kohtaan tehty lisäys.

3 §. Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen. Pykälän 2 momentin 6 kohta ehdotetaan muutettavan. Jos tosiasiallista henkilöä ei ole pystytty tunnistamaan, asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista olisi säilytettävä oikeushenkilön hallituksen tai vastuunalaisen yhtiömiehen, toimitusjohtajan tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön nimi, syntymäaika ja henkilötunnus. Muutos vastaisi direktiivin 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan muutosta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin kolme uutta kohtaa, joilla täydennettäisiin säilytettäviä asiakkaan tuntemistietoja. Ehdotetulla 10 kohdalla asiakkaan tuntemistietoihin lisättäisiin pankki- tai maksutilin numero, tilin omistajan tai käyttöoikeuden haltijan nimi ja tilin avaamis- ja sulke-mispäivä sekä muut tiliin liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan, 11 kohdalla lisättäisiin tallelokeron vuokraajan nimi ja muut tallelokeron vuokraan liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan sekä vuokra-ajan pituus, ja 12 kohdalla lisättäisiin eIDAS-asetuksessa säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmien ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnistamisen tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saadut tiedot. Näiden tietojen olisi oltava saatavilla myös 1. lakiehdotuksessa tarkoitettun pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän välityksellä. On mahdollista, että osa uusien kohtien edellyttämistä tiedoista tulee jo katetuksi 1—9 kohdalla. Momentin 1—5 ja 7 kohtiin ei ehdoteta muutosta. Momentin 8 ja 9 kohtiin tehtäisiin lakitekninen muutos.

Muutoksilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 40 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan muutokset sekä uuden 32 a artiklan 3 kohta. Artiklan 1 kohdan a alakohta edellyttää, että asiakkaan tuntemistiedoiksi luokitellaan myös sähköisen tunnistautumisen kautta saadut tunnistetiedot. Kohdan b alakohta edellyttää, että direktiivissä säädetty asiakkaan tuntemistietojen säilytysaika koskee

myös pankki- ja maksutilijärjestelmän avulla saatuja asiakkaan tuntemistietoja. Direktiivin muutokset eivät edellyttäisi muutosta pykälän 1 momenttiin, jossa säädetty säilytysaika vastaa direktiivin edellytyksiä.

Pykälään lisättäisiin *uusi 6 momentti*. Lain 6 luvun 1 §:ssä säädetään luvun soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja. Lain soveltamisen yhteydessä on havaittu, ettei edellä mainittuihin rekistereihin ole aina merkitty koko hallitusta vaan esimerkiksi yhdistysten osalta vain hallituksen puheenjohtaja. Tämän pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan asiakkaan tuntemistiedoista on säilytettävä oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet. Tämä on johtanut käytännössä siihen, etteivät ilmoitusvelvolliset ole aina voineet nojautua ainoastaan rekisteriin merkittyihin tietoihin vaan asiakkaana olevien yhteisöjen on tullut toimittaa rekisteriä laajemmat tiedot.

Momentissa sallittaisiin, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitse pyytää aina oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen kaikkien jäsenten täydellisiä nimiä, syntymäaikoja ja kansalaisuuksia, vaan ilmoitusvelvollinen voisi nojautua rekisteriin merkittyihin tietoihin. Poikkeusta voitaisiin soveltaa kuitenkin ainoastaan, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen riskiarvio huomioon ottaen.

4 §. Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että ilmoitusvelvollisen velvollisuus hankkia tietoja koskisi asiakkaan lisäksi tämän tosiasiallista edunsaajaa.

7 §. Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta. Pykälän 4 momentin luetelmaviittausta korjattaisiin vastaamaan direktiivin 27 artiklan 2 kohdan muutosta, jolloin se kattaisi myös etätunnistautumisen.

9 §. Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdasta euromääräinen enimmäisraja laskettaisiin voimassa olevan lain 250 ja 500 eurosta 150 euroon direktiivin 12 artiklan 1 kohdan muutosta ja 2 kohdan poistoa vastavasti.

Käteisen lunastusmahdollisuus sähköisestä tietovälineestä laskettaisiin 1 momentin 6 kohdassa voimassa olevasta 100 eurosta 50 euroon. Jos kyse on etäapahtumasta, asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta voidaan poiketa, kun maksettu summa on enintään 50 euroa tapahtumalla. Maksupalveludirektiivin 4 artiklan 6 kohdassa etäapahtuma määritellään maksutapahtumaksi, joka käynnistetään internetin kautta tai laitteella, jota voidaan käyttää etäviestintään. Muutos vastaisi direktiivin 12 artiklan 2 kohdan muutosta.

Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*. Luotto- tai rahoituslaitos voi hyväksyä Euroopan talousalueen ulkopuolisesta valtiosta anonyymillä sähköisellä tietovälineellä suoritettavan maksun, jos sähköiseen tietovälineeseen sovelletaan 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Momentti vastaisi direktiivin 12 artiklan uutta 3 kohtaa.

13 §. Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus. Pykälän 1 momenttiin ja 3 momentin johtolauseeseen lisättäisiin viittaus poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön lisäksi tosiasialliseen omistajaan ja edunsaajaan. Muutos vastaa neljännen rahanpesudirektiivin 20 artiklaa.

13 a §. *Euroopan talousalueen ulkopuoliseen valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälä on uusi ja sillä täytetään pantaisiin direktiivin 18 a artikla. Pykälän 1 momentissa säädetäisiin ilmoitusvelvollisille asetettavista tehostetuista asiakkaan tuntemismenettelyistä, kun liiketoimessa on mukana komission yksilöimiä korkean riskin maita. Momentissa asetettavat edellytykset vastaavat direktiivin 18 a artiklan 1 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa yksilöitäisiin muut toimenpiteet, joita ilmoitusvelvollisten on sovellettava riskien vähentämiseksi. Toimenpiteitä voidaan suorittaa samanaikaisesti ja ne vastaavat direktiivin 18 a artiklan 2 kohtaa.

Valvontaviranomaisten valtuuksista asettaa lisäedellytyksiä 1 ja 2 momentissa ehdotettujen toimenpiteiden lisäksi säädetäisiin pykälän 3 momentissa. Viranomaiset voisivat asettaa yhden tai useampia edellytyksiä. Edellytykset vastaisivat direktiivin 18 a artiklan 3 kohtaa.

Pykälän 4 momentissa täytetään pantaisiin direktiivin 18 a artiklan 4 kohta. Valvontaviranomaisten olisi otettava tapauskohtaisesti huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan alan kansainvälisten järjestöjen, kuten Financial Action Task Forcen ja Moneyvalin, ja normeja hyväksyvien tahojen arvioinnit tai raportit yksittäisiin kolmansien maihin liittyvistä riskeistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston laatimat raportit.

14 §. *Keskitetty yhteyshenkilö.* Pykälän 1 momentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että keskitetyn yhteyshenkilön perustaminen olisi jatkossa mahdollista, muttei pakollista.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa täsmennettäisiin Euroopan pankkiviranomaisen komissiolle antaman teknisen standardin (*Joint draft regulatory technical standards on the criteria for determining the circumstances in which the appointment of a central contact point pursuant to Article 45(9) of Directive (EU) 2015/849 is appropriate and the functions of the central contact point*, JC 2017 08, 26/6/2017) 6 artiklan tarkoittamalla tavalla Finanssivalvonnan ja rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksia. Standardiluonnos on laadittu neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 10 kohdan nojalla.

Momentissa säädetäisiin edellytyksistä, joita Finanssivalvonta ja rahanpesun selvittelykeskus voisivat keskitetylle yhteyshenkilölle asettaa. Keskitetty yhteyshenkilö voisi raportoida maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön puolesta tietoja epäilyttävistä liiketoimista ja näiden toiminnasta rahanpesun selvittelykeskukselle. Lisäksi keskitetty yhteyshenkilö voisi arvioida maksutoimeksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi, jos se on perusteltua ottaen huomioon maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön koko ja liiketoimien luonne. Standardin 6 artiklan 2 kohdan mukaan isäntävaltiot voivat edellyttää keskitettyjä yhteyshenkilöitä suorittamaan yhden tai useamman 2 momentissa tarkoitetun toimen, jos se on perusteltua kyseisten ilmoitusvelvollisten toimintaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kokonaisriskeihin nähden. Keskitetystä yhteyshenkilöstä säädetään rahanpesulain lisäksi ulkomaisen maksulaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain (298/2010) 4 a §:ssä.

Keskitetyn yhteyshenkilön nimeämisessä on lisäksi noudatettava rahanpesudirektiivin 45 artiklan nojalla annettuja komission asetusta teknisestä sääntelystandardista. Tästä säädetäisiin uudessa 3 momentissa.

6 luku **Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot**

1 §. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin tosiasialliselle edunsaajalle velvollisuus toimittaa yhteisölle tarpeelliset tiedot rekisteritietojen asianmukaisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi. Muutoksella pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 1 kohdan uusi alakohta.

3 §. *Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja.* Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus toimittaa kaupparekisteriin tiedot trustin tosiasiallisesta edunsaajasta. Omaisuudenhoitajan olisi annettava tiedot oma-aloitteisesti myös ilmoitusvelvolliselle tämän suorittaessa asiakkaan tuntemiseen liittyviä 3 luvun mukaisia toimia.

Jos tiedot on jo rekisteröity toisessa ETA-valtiossa, tietoja ei tarvitse *2 momentin* mukaan rekisteröidä uudelleen Suomessa. Rekisteröinnistä olisi esitettävä rekisteröintiote tai muu tosite rekisteröinnistä.

Tiedot olisi rekisteröitävä *3 momentin* mukaisesti kaupparekisteriin, jos rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ulkomainen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely on perustettu tai sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella ja omaisuudenhoitaja ryhtyy liiketoimiin tai ostaa kiinteistöjä ulkomaisen trustin nimiin.

Muutoksilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 31 artiklan 3 a kohta.

5 §. *Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuudesta, kun se havaitsee tässä luvussa tarkoitetun yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epäjohtamukaisuuksia. Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi tehtävä ilmoitus rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheutonta viivytystä.

Jos rekisterin ylläpitäjä saa *1 momentissa* tarkoitetun ilmoituksen ja havaitsee rekisterimerkinän olevan virheellinen, merkintä olisi *2 momentin* mukaan korjattava ilman aiheutonta viivytystä. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 4 kohta ja 31 artiklan 5 kohta.

6 §. *Tietojen toimittaminen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle valvonnasta vastaavalle taholle.* Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen velvollisuudesta toimittaa yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheutonta viivytystä ja maksutta ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavalle taholle. Tällainen muu taho voi olla esimerkiksi itsesääntelyelin, jolle on jäsenvaltion lainsäädännössä säädetty rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnan valvontatehtävä. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 7 kohta ja 31 artiklan 7 kohta.

7 luku **Valvonta**

1 §. *Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle.* Pykälään lisättäisiin uusi *5 momentti*. Rahanpesudirektiivin muutoksen 57 a artiklassa säädetään direktiivin nojalla saatujen tietojen salassapidosta toimivaltaisissa viranomaisissa ja tietojen luovutuksesta muille viranomaisille, jotka ovat salassapitovelvollisuuden piirissä. Artiklan 1 ja 2 kohdassa säädettyt

vaatimukset vastaavat jo hallintolain, Finanssivalvonnasta annetun lain ja julkisuuslain edellytyksiä tietojen salassapidosta.

Pykälässä täytäntöönpantaisiin 57 a artiklan 3 kohta, jossa säädetään, milloin luotto- ja rahoituslaitosten valvontaviranomaiset voivat käyttää luottamuksellisia tietoja. Artiklan luettelo on tyhjentävä. Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voisivat hyödyntää tämän lain nojalla saamaansa luotto- ja rahoituslaitosta koskevaa salassapidettävää tietoa vain luotto- ja rahoituslaitoksen valvonnassa, oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä, jossa haetaan muutosta tai oikaisua Finanssivalvonnan tai aluehallintoviraston tekemään päätökseen, ja luotto- ja rahoituslaitosta koskevan lainsäädännön nojalla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Valvontatehtävällä tulee olla liittymä joko rahanpesudirektiivin muutokseen tai rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaan, vakavaraisuusvalvontaan ja luotto- ja rahoituslaitosten valvontaan koskevien säädösten mukaisiin tehtäviin. Oikeudenkäynnillä viitataan rahanpesudirektiivin muutoksen, vakavaraisuusvalvonnan ja luotto- ja rahoituslaitosten valvontaa koskevien EU:n oikeuden erityissäännösten nojalla vireillä olevaan oikeudenkäyntiin.

1 a §. Asianajajayhdistyksen vuosikertomus. Asianajajayhdistys vastaa tämän lain 7 luvun mukaisesti 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten valvonnasta. Asianajajayhdistys ei ole laissa tarkoitettu toimivaltainen valvontaviranomainen vaan itsesääntelyelin, jolle on säädetty laissa valvontatehtävä. Direktiivin 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että sen nimeämät itsesääntelyelimet julkaisevat vuosikertomuksen, joka sisältää artikkelissa tarkemmin luetellut tiedot. *Uusi 1 a §* vastaisi direktiivin 34 artikkelissa säädettyjä edellytyksiä.

9 luku Erinäiset säännökset

3 §. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen yhteistyö ja tietojenvaihto. Pykälään ehdotetaan lisättävän *uusi 3—5 momentti*. Pykälän 3 momentissa asetettaisiin valvontaviranomaisille ja asianajajayhdistykselle yhteistyövelvoite ETA-valtion valvontaviranomaisten kanssa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suoritettaessa. Yhteistyötä on tehtävä myös muiden tahojen kanssa, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan valvontatehtävistä. Tällaisia ovat direktiivissä tarkoitettujen muiden jäsenvaltioiden nimeämät itsesääntelyelimet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täyttyessä valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voivat kieltäytyä yhteistyöstä. Momentin *1 kohdan* edellytys olisi kansallinen edellytys. Kohdan mukaan yhteistyöstä olisi mahdollista kieltäytyä, jos yhteistyö vaarantaisi Suomen itsemääräämisoikeuden, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen.

Momentin *2—4 kohdassa* poikkeuksen muodostaisi tilanne, jossa yhteistyöpyyntö koskee henkilöä, jota koskeva yhteistyöpyynnössä tarkoitettua asiaa koskeva oikeudenkäynti tai hallinnollinen menettely on vireillä Suomessa. Lisäksi Suomessa annettu lainvoimainen päätös, joka koskee yhteistyöpyynnön kohteena olevaa henkilöä ja tekoa olisi peruste kieltäytyä yhteistyöstä. Myös silloin, jos pyynnön noudattaminen vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti valvontaviranomaisen omaan tutkintaan tai täytäntöönpanon valvontaan, yhteistyötä ei tarvitse tehdä. Kohdat vastaisivat osin direktiivin 50 a artiklan b ja c kohdan edellytyksiä, jolloin yhteistyöstä voidaan kieltäytyä.

Artiklan a kohdassa säädetään, että yhteistyöstä ei voi kieltäytyä sillä perusteella, että pyyntö koskee myös verokysymyksiä. Tässä laissa tarkoitettujen toimivaltainen viranomaiset ja asianajajayhdistys voivat siirtää verotusta koskevat yhteistyöpyynnöt tarvittavilta osin Verohallinnolle hallintolain mukaisesti. Artiklan d kohdassa kieltäytymisoikeutta rajoitetaan siten, että pyynnön

vastapuolena olevan viranomaisen luonne tai asema on eri kuin pyynnön vastaanottavan viranomaisen. Viranomaisen luonne tai asema ei lähtökohtaisesti vaikuta tietojenvaihtoon tai avunantoon. Kansainvälisistä säännöksistä ja kahden välisistä sopimuksista kuitenkin saattaa aiheutua rajoituksia tiedon edelleen luovuttamiselle ilman tiedon luovuttaneen viranomaisen suostumusta.

Pykälän 5 *momentin* mukaisesti toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ilmoitettava kieltäytymisestä ja sen perusteesta pyynnön tehneelle viranomaiselle. Asianajajayhdistys voi kieltäytyä tiedon luovuttamisesta esimerkiksi silloin, kun kyseessä on asianajosalaisuuden piiriin koskevasta tiedosta.

1.4 Laki Finanssivalvonnasta

5 §. *Muut finanssimarkkinoilla toimivat.* Pykälän 33 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 34 kohta, jonka mukaan tämän esityksen 2. lakiehdotuksessa tarkoitetut virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat muita finanssimarkkinoilla toimivia. Myös muut henkilöt, jotka ovat velvollisia rekisteröitymään Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin, on luokiteltu muiksi finanssimarkkinoilla toimiviksi. Tällaisia ovat esimerkiksi asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetussa laissa (852/2016) tarkoitettu suomalainen luotonvälittäjä ja ulkomaisen luotonvälittäjän Suomessa toimiva sivuliike ja maksulaitoslain 7 §:ssä tarkoitettu maksupalvelun tarjoaja, 7 a §:ssä tarkoitettua sähköisen rahan liikkeeseenlaskija ja 7 b §:ssä tarkoitettu tilitietopalvelun tarjoaja.

1.5 Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta

1 §. *Maksuvelvollinen.* Pykälän 23 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 24 kohta, jonka mukaan tämän esityksen 2. lakiehdotuksessa tarkoitetut virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat velvollisia suorittamaan Finanssivalvonnan valvontamaksun.

6 §. *Muun maksuvelvollisen perusmaksu.* Pykälän 1 *momentin* taulukkoon lisättäisiin uusi virtuaalivaluutan tarjoajien perusmaksuluokka. Maksu olisi 1070 euroa ja se vastaisi muilta rekisteröitäviltä oikeushenkilöiltä, kuten maksulaitoslain 7 §:ssä tarkoitettulta maksupalvelun tarjoajalta, perittävää maksua.

1.6 Kaupparekisterilaki

Lailla kumottaisiin 9 §:n 7 momenttiin lailla 447/2017 tehty muutos. Vastaava 7 momentti säädettäisiin 7. lakiehdotuksessa.

1.7 Kaupparekisterilaki

9 §. Muutettavana olevaan pykälään on lailla 447/2017 lisätty uusi 7 *momentti*, joka tulee voimaan 1.7.2019. Momentti kumottaisiin 5. lakiehdotuksessa ja se säädettäisiin saman sisältöisenä tässä ehdotuksessa.

Pykälään lisättäisiin uusi 8 *momentti*, jossa säädettäisiin asunto-osaakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosaakeyhtiön kaupparekisteriin merkittävistä tiedoista. Asunto-osaakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosaakeyhtiön perusilmoituksessa olisi ilmoitettava, sisältääkö yhtiön yhtiöjärjestys lunastuslausekkeen tai muun vaihdannanrajoituslausekkeen tai vaaditaanko yhtiöjärjestyksen muuttamiseen yhtiön velkojen suostumus. Tieto lunastuslausekkeen tai vaihdannanrajoituslausekkeen merkitsemisestä on tarpeen, jotta tietoja voidaan välittää Patentti- ja rekisterihallituksesta Maanmittauslaitokselle. Tieto velkojen suostumuksen tarpeellisuudesta olisi uusi, ja se

liittyy asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 17 luvun 7 §:ään, jonka mukaan yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiön tai osakkeenomistajan velkojilla on osakepääomaa alennettaessa velkojiensuojamenettelyssä oikeus vastustaa yhtiöjärjestyksen määräyksen muuttamista tai määräyksestä poikkeamista. Muutoksen johdosta mahdollinen yhtiöjärjestysmääräys saataisiin näkymään yhtiön kaupparekisteriotteella.

21 §. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, ettei säännöksessä enää viitattaisi maksun suorittamisajankohtaan. Muutoksen tarkoituksena on mahdollistaa kaupparekisteri-ilmoitusten maksaminen jälkikäteen laskulla. Nykyisin kaupparekisteri-ilmoituksen rekisteröinti edellyttää, että käsittelymaksu on suoritettu. Muutos liittyy sähköisen asioinnin osuuden kasvuun ja käsittelyaikojen lyhenemiseen, jolloin maksun suorittamisesta aiheutuu tarpeetonta viivästystä asian käsittelyssä. Samalla muutoksella parannetaan asunto-osakeyhtiöiden osalta isännöitsijöiden mahdollisuuksia asioida kaupparekisterissä sähköisesti.

1.8 Laki yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

10 §. Perustamisilmoitus. Pykälän 3 momentissa säädetään nykyisin ilmoituksista, jotka tehdään sähköisesti. Momentin sanamuotoa muutettaisiin niin, että ilmoitukset tehdään sähköistä järjestelmää käyttäen, mikä olisi täsmällisempi muotoilu kuin sähköisesti. Säännöksen sisältö vastaisi voimassaolevaa lakia. Momentin muotoilua muutettaisiin samalla lisäämällä siihen alakohtia.

Momentin 1 kohta vastaisi sisällöltään voimassaolevaa lakia, mutta samalla sitä tarkistettaisiin pykäläviittauksen osalta. Sivuliike on rahanpesulain 6 luvun 2 §:n mukaan velvollinen tuntemaan tosiasialliset edunsaajansa, mutta kaupparekisterilaissa ei säädetä sivuliikkeen edunsaajien rekisteröinnistä. Tästä syystä lain viittaus kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 4 kohtaan on tarpeeton, ja ehdotetaan poistettavaksi. Momentin 2 kohta vastaisi sisällöltään voimassaolevaa lakia.

Momentin 3 kohta olisi sisällöltään uusi. Jatkossa asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistö-osakeyhtiön perustamisilmoitus tehtäisiin aina sähköistä järjestelmää käyttäen. Muutos on tarpeen, koska yhtiön yhtiöjärjestykseen sisältyviä tietoja tarvitaan sähköisessä asuntorekisterissä, jäljempänä *ASREK*, hallintakohteiden muodostamiseen, jolloin tiedot pitäisi voida toimittaa Maanmittauslaitokselle sähköisessä muodossa. Lisäksi jäljempänä 5 momentissa ehdotetaan, että perustamisen yhteydessä ilmoitetaan tietoja suoraan Maanmittauslaitokselle. Tällaisen menettelyn käyttöönotto ei olisi kohtuullisin kustannuksin toteutettavissa, jos asiointia paperimuodossa jatkettaisiin.

Pykälän 5 momentti olisi uusi. Yritys- ja yhteisötietolain mukaisia kantarekistereitä ylläpitäviä viranomaisia ovat Patentti- ja rekisterihallitus ja Verohallinto. Pykälän 5 momentissa säädettäisiin poikkeuksellisesti tietojen ilmoittamisesta Maanmittauslaitoksen ylläpitämään rekisteriin. Yhtiön perustajaosakkaana olevan henkilön henkilötiedot ilmoitettaisiin asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisilmoituksella suoraan Maanmittauslaitokselle. Ilmoitettavat tiedot koskevat perustamissopimuksen mukaisia osakastietoja. Tiedoissa tapahtuvia muutoksia ei olisi mahdollista ilmoittaa Patentti- ja rekisterihallitukselle vaan osakkeenomistajien muuttuessa uuden osakkaan tiedot ilmoitettaisiin suoraan Maanmittauslaitokselle. Tietoja ei merkittäisi Patentti- ja rekisterihallituksen tai Verohallinnon ylläpitämiin rekistereihin, vaan ne pelkästään välitettäisiin edelleen. Tiedoista ei siksi syntyisi henkilörekisteriä Patentti- ja rekisterihallituksessa tai Verohallinnossa. Henkilötietojen eteenpäin välittäminen olisi kuitenkin henkilötietojen käsittelyä, mistä seuraa, että tietosuojaa koskevia säännöksiä sovelletaan tietojen ilmoittamisessa. Muilta osin Maanmittauslaitoksen oikeudesta saada tietoja Patentti- ja re-

kisterihallituksen rekistereistä säädettäisiin [huoneistotietojärjestelmästä] annetussa laissa. Esimerkiksi yhtiöjärjestyksen mukaiset tiedot välitetään Maanmittauslaitokselle ilman eri ilmoitusta.

11 §. Muutos- ja lopettamisilmoitus. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin sen osalta, mitä muutosisilmoituksia tehdään sähköistä järjestelmää käyttäen. Samalla momentin muotoilua muutettaisiin lisäämällä siihen alakohtia. Momentin 1 ja 2 kohdat koskevat rahanpesulain mukaisia ilmoituksia kaupparekisteriin. Ehdotetut säännökset vastaavat sisällöltään voimassaolevaa lakia, mutta niihin sisältyvää viittaussäännöstä kaupparekisterilakiin täsmennettäisiin vastaavasti kuin edellä 10 §:n 3 momentissa.

Momentin 3 kohta olisi sisällöltään uusi ja se koskisi osakeluettelonsa ylläpidon ASREK:iin siirtäneiden yhtiöiden tekemiä kaupparekisteri-ilmoituksia. Asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön yhtiöjärjestyksen muutokset ilmoitettaisiin sähköistä järjestelmää käyttäen kaupparekisteriin. Yhtiöjärjestyksestä muutettaessa ensimmäisen kerran, koko yhtiöjärjestys ilmoitettaisiin rekisteriin, minkä jälkeen se olisi samassa muodossa kuin uusien, 1 päivänä tammikuuta 2019 jälkeen perustettujen yhtiöiden yhtiöjärjestykset. Kaupparekisteriin ilmoitettavista yhtiöjärjestysmuutoksista voi useissa tilanteissa seurata se, että ASREK:ssa perustetun hallintakohteen tietoja on tarvetta päivittää Maanmittauslaitoksessa. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi osakeanti, josta säädetään asunto-osakeyhtiölain 13 luvussa ja osakkeiden rekisteröinnistä luvun 13 §:ssä. Uusien osakkeiden rekisteröinti johtaa käytännössä aina yhtiöjärjestyksen muutokseen, jolloin yhtiöjärjestyksen mukainen tieto uusista osakesarjoista välitettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksesta Maanmittauslaitokselle. Muita tilanteista, joissa yhtiöjärjestyksen muutoksesta seuraa rekisterin päivitystarvetta Maanmittauslaitoksessa, ovat huoneistojen jakaminen tai yhdistäminen, yhtiöiden sulautuminen tai jakautuminen sekä yritysmuodon muutokset. Näissä tapauksissa Patentti- ja rekisterihallitus huolehtisi yhtiöjärjestyksen rekisteröinnistä, minkä jälkeen osakeryhmissä tapahtuneet muutokset välittyvät Patentti- ja rekisterihallituksesta Maanmittauslaitokselle. Patentti- ja rekisterihallitukseen ei kuitenkaan ilmoiteta osakkaiden tietoja, vaan yhtiön olisi ilmoitettava tieto yhtiön uusista tai muuttuneista osakkaista suoraan Maanmittauslaitokselle.

Momentin 4 kohta olisi sisällöltään uusi ja koskisi ennen lakiehdotuksen voimaantuloa perustettujen asunto-osakeyhtiöiden ja keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden vapaaehtoisesti tekemiä ilmoituksia, joilla yhtiöiden rekisteröity yhtiöjärjestys voidaan muuttaa sähköiseen muotoon. Ilmoituksen perusteella koko yhtiöjärjestys tallennettaisiin rekisteriin tekstimuodossa, jolloin sitä voidaan hyödyntää. Yhtiöjärjestyksestä muutetaan rakenteiseen muotoon yhtiön toiminimi, kotipaikka, toimiala ja huoneistoselitelä. Huoneistoselitelän tiedot eritellään niin, että tiedot osakenumeroista, huoneistotunnuksesta ja pinta-alasta pystytään erottelemaan. Muilta osin yhtiöjärjestys tallennetaan tekstimuodossa. Muutoksen jälkeen myöhemmät yhtiöjärjestyksen muutokset voidaan toteuttaa Patentti- ja rekisterihallituksen sähköisessä asiointipalvelussa sujuvasti, kun voimassaolevaa yhtiöjärjestyksestä voidaan käyttää myöhempien muutosisilmoituksen pohjana. Yhtiöjärjestyksen ilmoittaminen voitaisiin tehdä edellyttäen, ettei yhtiöjärjestyksen sisältöä muuteta. Yhtiöjärjestyksen ilmoittamisesta voisi päättää yhtiön hallitus ilman yhtiökokousta, koska yhtiöjärjestyksen sisältöön ei tehdä muutoksia. Varsinaisen kaupparekisteri-ilmoituksen voisi tehdä ilmoituksen tekemiseen oikeutettu henkilö, esimerkiksi hallituksen jäsen tai isännöitsijä. Patentti- ja rekisterihallitus ei tarkastaisi ilmoituksen sisältöä, vaan ilmoituksen rekisteröinti perustuisi ilmoituksen tekijän vakuutukseen siitä, että ilmoitus vastaa sisällöltään voimassa olevaa yhtiöjärjestyksestä. Jos yhtiöjärjestykseen halutaan tehdä samalla kertaa muutoksia, uusi menettely ei olisi käytettävissä, vaan yhtiön olisi tehtävä yhtiöjärjestyksen muutosisilmoitus.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen, joka nykyisin sisältyy osana pykälän 2 momenttiin. Sen mukaan muilta osin ilmoituksen toimittamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimittamisesta.

19 §. Rangaistussäännökset. Pykälä sisältää rangaistussäännöksen, jossa on selvyiden vuoksi täsmennetty, ettei sitä sovelleta sähköistä järjestelmää käyttäen tehtäviin ilmoituksiin tilanteessa, jossa ilmoituksen tekijällä ei ole ollut tosiasiasa mahdollisuutta ilmoituksen tekemiseen. Tällä viitataan erityisesti sähköisten palvelujen kattavuuteen ja saatavuuteen. Pääsääntöisesti suomalaisilla henkilöillä on varsin kattavasti käytössään sähköisessä asiointissa tarvittavia välineitä tunnista tuua viranomaispalvelussa. Tämä voidaan tehdä verkkopankkitunnuksin, sähköisellä henkilökortilla tai mobiilivarmenteen avulla. Poikkeus tulisi sovellettavaksi esimerkiksi silloin, kun henkilöllä ei ole edellä mainittuja tunnistamisessa tarvittavia välineitä, eikä hän syystä tai toisesta pysty myöskään sellaisia hankkimaan. Lisäksi säännös on tarpeen ulkomailla asuvien ulkomaisten henkilöiden kannalta, sillä heidän mahdollisuutensa saada edellä mainittuun tunnistamiseen tarvittavia välineitä on rajoitettu, vaikka toisaalta lain mukainen ilmoitusvelvollisuus voi koskea myös heitä.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin laajentamalla viittaus lain 10 §:n 1 momenttiin kattamaan viitatu n pykälän kokonaisuudessaan. Tämä ei muuta oikeustilaa, sillä ilmoitusvelvollisuudesta säädetään 10 §:n 1 momentissa, ja pykälän muut säännökset täydentävät ilmoitusvelvollisuuden sisältöä. Viittauksen laajentamisella täsmennettäisiin, että rangaistavuuteen vaikuttavat myös pykälässä jäljempänä säädetty edellytykset, kuten 2 momentissa säädetty perusilmoituksen tietosisältö ja 3 momentissa säädetty vaatimukset sähköisen järjestelmän käyttämisestä. Säännöksessä viitattuihin lain 10 ja 11 §:iin edellä esitettyjen muutosten johdosta rangaistussäännöksen soveltamisala laajenisi samalla kattamaan myös uudet, vain sähköistä järjestelmää käyttäen tehtävät asunto-osa keyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosa keyhtiön kaupparekisteri-ilmoitukset.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin erillinen viittaus rahanpesulakiin. Rahanpesulakiin viitataan käytännössä jo edellä 10 §:n 3 momentissa ja 11 §:n 2 momentissa, joten viittaus ei ole tarpeen. Muutos liittyy myös siihen, että edellä lisätään sähköistä järjestelmää käyttäen tehtäviksi ilmoituksiksi eräitä asunto-osa keyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosa keyhtiön kaupparekisteri-ilmoituksia, jolloin asioiden luetteleminen rangaistussäännöksessä ei enää ole tarkoituksenmukaista. Samalla momentissa säädetty poikkeus rangaistussäännöksen soveltamisessa laajenisi kattamaan asunto-osa keyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosa keyhtiön edellä säädetty, sähköistä järjestelmää käyttäen tehty t ilmoitukset.

1.9 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

3 §. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri. Pykälän 3 momentin 1 kohtaa täydennettäisiin siten, että siihen lisätään viittaus ilmoituksen tekijän työnantajaan. Työnantajan osalta saisi tallettaa tarvittavat yksilöintitiedot. Lisäksi momentin 15 kohtaa täydennettäisiin siten, että siinä huomioitaisiin pankkitilitietojen lisäksi myös maksutilitiedot ja tallelokero n tiedot sekä mahdolliset muiden yritysten kuin maksu- ja luottolaitosten asiakkuudet ja asiakastilitiedot.

Asiakkuudella tarkoitetaan yksittäistä palvelua laajempaa kokonaisuutta, johon voi kuulua monta erilaista tiliä tai muuta palvelua, kuten tallelokeroa. Rahanpesun selvittelykeskuksen on tarpeen selvittää epäilyttävään liiketoimeen liittyvän henkilön palveluita yksittäisen tilin tietoja laajemmin.

Tilivaihtoehtoina voivat olla esimerkiksi talletustili, säilytystili, arvo-osuustili tai arvopaperitili. Kohdalla huomioitaisiin myös rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanoon liittyvä tarve

tallettaa rahanpesurekisteriin tietoja virtuaalivaluuttapalveluiden käytöstä. Lisäksi asiakkuuteen liittyvät erilaiset tilien käyttömahdollisuudet, eli henkilö voi olla joko tilin omistaja tai esimerkiksi käyttöoikeuden haltija. Laajimmallaan asiakkuus tarkoittaisi, että joidenkin yksittäisten liiketoimien osalta tilin käyttäjällä voi olla erillinen valtuus tilisiirtojen tekemiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi *uusi 17 kohta*, joka mahdollistaisi kasvokuvan tallettamisen rahanpesurekisteriin. EU:n tietosuojadirektiivin biometristen tietojen määritelmän ja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan 10 artiklan mukaisesti henkilön kasvokuva luokitellaan arkaluonteiseksi henkilötiedoksi. Direktiivin 10 artiklan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tietojen, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettujen biometristen tietojen tai terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevien tietojen käsittely sallitaan vain direktiivissä sallituin edellytyksin. Käsittelyn olisi oltava ehdottoman välttämätöntä, minkä lisäksi edellytetään, että rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suojatoimet on toteutettu. Lisäedellytyksenä on, että käsittely sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä; käsittely suoritetaan rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi; tai käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi. Lisäksi direktiivin 29 artiklan 1 kohta edellyttää, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä, ottaen huomioon uusimman tekniikan ja toteuttamiskustannusten, käsittelyn luonteen, laajuuden, asiayhteyden ja tarkoitusten sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvan todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevan riskin, toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistaakseen riskiä vastaavan turvallisuustason varsinkin 10 artiklassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmien osalta.

Kasvokuvan käsittely rahanpesurekisterissä edellyttäisi direktiivin vaatimusten täyttämiseksi nimenomaista lain säännöstä. Sen saisi tallettaa rahanpesurekisteriin ja luovuttaa toiselle viranomaiselle ainoastaan, jos se on epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tai muun asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Kasvokuvan käsittely edellyttäisi lisäksi erityisten rekisteröityä koskevien asianmukaisten suojatoimien toteuttamista. Tällaisina suojatoimina voidaan pitää erityisesti henkilötietojen säilyttämistä koskevia säännöksiä, rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja siihen liittyvää oikeusturvaa koskevia säännöksiä, joista säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Rekisteröidyn tarkastusoikeutta on rajoitettu rahanpesurekisterin osalta. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota rekisterinpidon yhteydessä kasvokuvien käsittelyn osalta arkaluonteisiin henkilötietoihin liittyviä riskejä vastaavaan tietoturvallisuuden tasoon. Tietoturvallisuutta koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 31 §:ssä.

Pykälän 6 *momenttiin* lisättäisiin informatiivinen viittaus yleissäädökseen, jota sovellettaisiin rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen, ottaen huomioon, että rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämisen rekisterin tarkoitus on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen. Pykälän 8 *momenttiin* lisättäisiin informatiivinen viittaus tietosuojavaltuutetun tietojensaantioikeuteen, joka täydentäisi momentin erityissäännöstä. Täsmennykset olisivat tarpeen sen tarkentamiseksi, kumpaa kahdesta yleisesti sovellettavasta henkilötietojen käsittelyä koskevasta laista sovellettaisiin rekisteröidyn oikeuksien ja tietosuojavaltuutetun toimivaltuuksien käyttämiseen. Pykälän 9 *momenttiin* tehtäisiin lakitekkinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan henkilötietolain sijaan tietosuoja-asetukseen ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin.

5 §. Tietojen vaihtaminen. Pykälän 3 momenttia tarkistettaisiin siten, että luovutettavien tietojen osalta viitattaisiin rahanpesurekisteriä koskevaan pykälään. Tällä varmistettaisiin rahanpesudirektiivin 52—55 artiklan mukainen tavoite varmistaa, että rahanpesun selvittelykeskus voi vaihtaa tietoja ulkomaisten rahanpesun selvittelykeskusten kanssa mahdollisimman kattavasti.

1.10 Rahankeräyslaki

25 §. Rahankeräystili. Rahankeräyslaki ehdotetaan muutettavan kokonaisuudessaan sisäministeriössä valmistelussa olevassa hallituksen esityksessä (SM029:00/2016). Uuteen 25 §:ään lisättäisiin 3 momentti, jonka mukaan rahankeräyksen järjestäjän olisi vaihdettava rahankeräyksen osana rahankeräystä vastaanottamansa virtuaalivaluutta lailliseksi maksuvälineeksi rahankeräystilille ennen vuosi-ilmoituksen, lopputilityksen, pienkeräystilityksen tai vaalikeräystilityksen tekemistä. Virtuaalivaluutan vaihtaminen tapahtuisi virtuaalivaluutan vaihtopalvelun välityksellä. Virtuaalivaluutan vaihtopalvelu on määritelty 1. ja 2. lakiehdotuksessa. Virtuaalivaluutan vaihtaminen lailliseksi maksuvälineeksi olisi välttämätöntä, jotta viranomainen pystyisi tosiasiallisesti valvomaan rahankeräyksen järjestäjän keräämää virtuaalivaluutan määrää ja tarkistamaan, että kerätty virtuaalivaluutta käytetään ilmoitettuun keräystarkoitukseen. Virtuaalivaluutan vaihtaminen lailliseksi maksuvälineeksi olisi tarpeen myös sen vuoksi, että viranomainen saisi luotettavan tiedon virtuaalivaluutan arvosta tilityshetkellä. Virtuaalivaluuttoja on tällä hetkellä olemassa useita satoja, niillä on kaikilla oma arvonsa ja se voi vaihdella hyvinkin voimakkaasti lyhyen ajan sisällä. Virtuaalivaluutan arvon laskemisella eri valuuttojen osalta esimerkiksi perustuen rahankeräyksen järjestäjän antamaan ilmoitukseen voisi olla kohtuuttoman työllistävä vaikutus viranomaiselle.

29 §. Tietojensaantioikeus. Sisäministeriön valmisteleman rahankeräyslain 29 §:n 1 momentissa säädettäisiin Poliisihallituksen ja poliisilaitoksen oikeudesta saada rahankeräyksen järjestämiseen välittömästi liittyviä tietoja ja rahankeräysten järjestämisen valvonnassa välttämättömiä tietoja.

Momentin 3 kohdan mukaan tietoja voitaisiin pyytää 1. lakiehdotuksessa tarkoitettulta virtuaalivaluutan vaihtopalvelulta salassapitovelvollisuuden estämättä. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly vastaavaa tiedonsaantioikeutta. Virtuaalivaluutan tarjoajalla tarkoitettaisiin lain mukaan muun muassa virtuaalivaluutan vaihtopalvelua. Virtuaalivaluutan vaihtopalvelulla olisi ehdotetun lain mukaan rekisteröitymisvelvollisuus Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Esityksen 1. lakiehdotuksessa luotaisiin uusi sähköinen kanava muun muassa tiedon saamiseen virtuaalivaluutan tarjoajalta. Ehdotetun lain mukaiseen valvontajärjestelmään kerättäisiin laissa tarkemmin määriteltyjä tietoja maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaiden tileistä. Ehdotetun lain perusteluissa todetaan, että virtuaalivaluutan vaihtopalvelun tulisi luovuttaa rekisteriin esimerkiksi virtuaalivaluutan vaihdannan osapuolten tiedot.

Viranomaisella olisi rahankeräyksen järjestämisen valvonnassa välttämättömien tietojen saamiseksi oikeus saada Finanssivalvonnan pitämään rekisteröidyiltä virtuaalivaluutan vaihtopalveluilta tieto ensinnäkin sitä, onko rahankeräyksen järjestäjä ylipäänsä käyttänyt kyseisen virtuaalivaluutan vaihtopalvelua. Virtuaalivaluutan vaihtopalvelu voisi luovuttaa viranomaiselle rahankeräyksen järjestäjän käyttämän pankkitilin numeron, jonne rahankeräyksen järjestäjän omistama virtuaalivaluutaa olisi vaihtopalvelun kautta siirretty. Perusteita viranomaisen tarpeelle pyytää virtuaalivaluutan vaihtopalvelulta tietoja rahankeräyksen järjestäjän asioimisesta virtuaalivaluutan vaihtopalvelun kanssa on käyty tarkemmin läpi ehdotetun 25 §:n 3 momentin perusteluissa.

2 Voimaantulo

Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä ja julkaistava direktiivin täytäntöön panemiseksi annetut säännökset viimeistään XX päivänä kuuta 20 ja sovellettava niitä samasta päivästä alkaen. Lait ovat tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019 lukuun ottamatta 1. lakiehdotusta, jonka 4 ja 5 §:ää sovellettaisiin 1 päivästä heinäkuuta 2020. Virtuaalivaluutan tarjoajat, jotka harjoittavat 2. lakiehdotuksessa tarkoitettua rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saivat jatkaa toimintaansa ilman rekisteröintiä [pvm].

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

3.1 Yksityisyyden suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu perustuslain 10 §:ssä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut pankkisalaisuuden suhdetta yksityiselämän suojaan. Valiokunta on katsonut, että pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kosketa yksityiselämän ydinaluetta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tietojenantovelvollisuuden edellytyksiin, asian tai tietojen merkityksellisuuteen ja asiakkaalle etukäteen annettaviin tietoihin (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, s. 4, PeVL 7/2000 vp, s. 4).

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytys aikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 25/2010 vp, s. 2, PeVL 27/2006 vp, s. 2 ja PeVL 14/2002 vp, s. 2). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Yksityiselämää ja henkilötietojen suojaa koskevan perustuslain säännöksen kannalta lähtökohtana on se, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan (PeVL 4/2014 vp, s. 2).

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisena muun muassa siksi, että henkilörekisterin pitäjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkeytyvistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen voi jäädä merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoituspääteen toteutuminen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa säädetään (PeVL 4/2014 vp, s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle henkilötietojen käsittelyssä sekä säännöt, jotka koskevat henkilötietojen vapaata liikkuvuutta (ks. PeVL 49/2017 vp s. 2—3, PeVL 31/2017 vp, s. 3, PeVL 42/2016 vp, s. 7—8). Valiokunnan mukaan merkityksellistä on, että EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvataan jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan (PeVL 31/2017 vp, s. 3). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa tarkoitettu henkilötietojen suoja ja että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (ks. esim. PeVL 21/2017 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei sen valtiosääntöisiin tehtäviin kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 49/2017 vp s. 3, PeVL 31/2017 vp, s. 4). Valiokunta on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy yksityiselämän suojan piiriin. Tämä oikeus tulee turvata tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 49/2017 vp, s. 3, PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp).

EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa jätetään eräissä asioissa jäsenvaltioille direktiivinomaista kansallista liikkumavaraa. Jäsenvaltioiden on sovitettava yhteen EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukainen henkilötietojen suoja eräiden muiden oikeuksien ja intressien, kuten sananvapauden ja julkisuusperiaatteen, kanssa (ks. HE 9/2018 vp, s. 4—5). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan PeVL 14/2018 vp, että valtiosääntöisessä arviossa painopiste on henkilötietojen suojan ja käsittelyä määrittävien säännösten sisällöllisessä arvioinnissa. Kansallisen liikkumavaran käyttöön kohdistuvassa valtiosääntöisessä arvioinnissa ovat merkityksellisiä esimerkiksi paitsi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan asettamat sisällölliset vaatimukset myös muiden informaatioon liittyvien perusoikeuksien suojan suhde yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Valtiosääntöisiä kysymyksiä liittyy myös esimerkiksi kansallista sääntelyä edellyttäviin oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeisiin.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten esimerkiksi yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on

kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 8, PeVL 54/2014 vp, s. 2, PeVL 10/2014 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan PeVL 14/2018 vp tietosuojalakiehdotuksen (HE 9/2018 vp) 28 §:ään, säädetään julkisuusperiaatteen huomioon ottamisesta. Ehdotuksen mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään. Säännös vastaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn voimassaolevan henkilötietolain 8 §:n 4 momenttia (PeVL 25/1998 vp). Henkilötietolain esitöissä katsottiin, että säännöksessä viitatussa laissa on säädetty yksityisyyden suojan kannalta tarpeellisista henkilötietojen luovuttamisen rajoituksista (HE 96/1998 vp, s. 41). Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyyn viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (PeVL 43/1998 vp) ei ehdoteta nyt muutoksia. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkaminen ei aiheuta välitöntä tarvetta mainitun lain muuttamiseen.

Rahanpesudirektiivin 43 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana. Direktiivin 32 a artiklan 1 kohdassa säädetään jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen tiliin tai tallelokeroon.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi rahanpesudirektiivin 32 a artiklan täytäntöönpanemiseksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja rekisteristä. Tiedonhakujärjestelmä mahdollistaa henkilötietojen ja pankkisalaisuuden piiriin kuuluvien varallisuustietojen luovuttamisen sähköisesti luottolaitoksilta laissa määriteltäville viranomaisille näiden lakisäätteistä tehtävää varten. Tietoja ei varastoida järjestelmään vaan ne luovutetaan rekisterinpitäjänä toimivalta luottolaitokselta viranomaiselle suoraan. Viranomaisen on esitettävä lainsäädännön peruste, jonka nojalla sillä on oikeus tiedot saada. Luottolaitos vastaa rekisterinpitäjänä luovutettavien tietojen oikeellisuudesta.

Tulli toimisi 1. lakiehdotuksen mukaan pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä. Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia tietoja. Tiedot vastaisivat pääosin pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän kautta luottolaitoksilta saatavia tietoja.

Rekisteriin kerättävät tiedot eivät ole EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja. Tiedot liittyvät kuitenkin yksittäisten henkilöiden varallisuuteen ja ne olisivat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla salassapidettäviä tietoja. Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä henkilöitä koskevia yksittäisiä hallintopäätöksiä. Se voisi hyödyntää rekisteröityä tietoa omiin tehtäviinsä siten kuin siitä erikseen laissa säädetään. Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaisivat pankki- ja maksutilirekisteriin tallettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta.

3.2 Elinkeinonharjoittamisen vapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeino-

vapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista (ks. esim. PeVL 48/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2).

Luvanvaraisuudesta on valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan, missä määrin tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (ks. mm. PeVL 48/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, PeVL 69/2014 vp, s. 2, PeVL 65/2014 vp, s. 2/II ja PeVL 22/2014 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamisen mahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 46/2016 vp, PeVL 13/2014 vp, s. 3).

Esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan virtuaalivaluutan tarjoaminen olisi rekisteröintiä edellyttävää elinkeinotoiminnan harjoittamista. Ehdotetun kaltainen rekisteröitymisvelvollisuus on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä rinnastettu luvanvaraisuuteen (PeVL 15/2008 vp, PeVL 45/2001 vp ja PeVL 24/2000 vp).

Virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröintivelvollisuus perustuu rahanpesudirektiiviin. Rekisteröintivelvollisuutta pidetään tarpeellisenä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjumiseksi. Direktiivissä ei kuitenkaan ole säädetty rekisteröinnin edellytyksistä. Esityksen 2. lakiehdotus sisältää täsmälliset ja tarkkarajaiset rekisteröinnin edellytykset. Rekisteröintiin ei liittyisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vaan jokainen rekisteri-ilmoituksen tekijä on merkittävä rekisteriin, jos laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Jos Finanssivalvonta katsoo, ettei rekisteröinnin edellytykset täyty, sen tekemään päätökseen voi hakea muutosta Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisesti.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 16 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rekisteristä poistamisen edellytyksistä. Rekisteristä poistaminen on sidottu vakaviin ja olennaisiin rikkomuksiin ja laiminlyönteihin sekä siihen, että rekisteriin merkitylle mahdollisesti annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

3.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan Tulli toimisi pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä, joka välittää ja tallentaa tietoja ja voi hyödyntää tallennettuja tietoja myös muussa lakisääteisessä toiminnassaan. Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä yksittäisiä rekisteröityjä koskevia hallintopäätöksiä.

Rekisterin toiminta perustuu pitkälle automatisoituun tietojen vastaanottamiseen, tallettamiseen ja välittämiseen viranomaisille näiden lakisääteisten tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan mahdollisuus hakea muutosta viranomaisen päätökseen voi joissakin tilanteissa olla tarpeen pitää avoimena viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi samoin kuin soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi, vaikka käsillä ei olisikaan yksilön oikeutta tai velvollisuutta koskeva asia (ks. PeVL 32/2012 vp, PeVL 10/2009 vp, PeVL 13/2005 vp, PeVL 55/2002 vp). Rekisteröidyn oikeusturva toteutuu siten, että virheellisen tiedon korjaa pankki- ja maksutilirekisteriin tiedon toimittanut elinkeinonharjoittaja. Rekisteröity voi myös tehdä tietosuoja-asetuksen 77 artiklan nojalla valituksen valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta.

3.4 Määräyksenantovaltuus

Perustuslain 80 §:n mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 6 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Tullin velvollisuudesta antaa tarkempia määräyksiä pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavista tiedoista ja Tullin oikeudesta antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa sähköisesti. Määräyksenantovaltuus liittyy teknisiin edellytyksiin eikä niistä ole tarkoituksenmukaista säätää lailla tai asetuksella.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Finanssivalvonta voi antaa määräyksiä asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja riskienhallinnasta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt useassa yhteydessä mahdollisena tämän tyyppisen määräyksenantovalvon osoittamista Finanssivalvonnalle tai sen edeltäjille (esimerkiksi PeVL 28/2008vp, PeVL 17/2004 vp ja PeVL 67/2002 vp). Finanssivalvonnalle on säädetty vastaavia valtuuksia esimerkiksi sijoitusrahastolaissa ja laissa luottolaitostoiminnasta.

Ehdotetut määräyksenantovaltuudet ovat soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja eivätkä ne ole perustuslain kannalta ongelmallisia.

3.5 Valvontamaksu

Virtuaalivaluutan tarjoajille ehdotetaan 5. lakiehdotuksessa valvontamaksuvelvollisuutta. Maksu olisi valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan vero ja sitä on arvioitava perustuslain 81 §:n 1 momentin kannalta (muun muassa PeVL 41/2004 vp, PeVL 67/2002 vp, PeVL 28/2008 vp). Sen mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Ehdotus vastaa voimassa olevassa Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetussa laissa säädettyjä maksuja.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Tässä laissa säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja -rekisteristä.

Tämän lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *pankki- ja maksutilien rekisterillä* rekisteriä, johon kerätään maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen sekä virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaiden pankki- ja maksutilien tiedot;
- 2) *pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmällä* järjestelmää, jonka avulla luottolaitostoinnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitetut luottolaitokset luovuttavat tietoa luottolaitosten ylläpitämistä pankki- ja maksutileistä sekä tallelokeroista toimivaltaisille viranomaisille;
- 3) *toimivaltaisilla viranomaisilla* tämän lain 3 §:ssä tarkoitettua viranomaista;
- 4) *maksulaitoksella* maksulaitoslain (297/2010) 5 §:ssä tarkoitettua maksulaitosta ja lain 7 §:n nojalla maksupalveluita tarjoavaa;
- 5) *sähkörahayhteisöllä* maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettua sähkörahayhteisöä;
- 6) *luottolaitoksella* luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua yritystä;
- 7) *virtuaalivaluutan tarjoajalla* virtuaalivaluuttojen tarjoajista annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä;
- 8) *pankkitilillä* luottolaitoksen ylläpitämiä maksutilejä;
- 9) *maksutilillä* maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettua maksutiliä.

3 §

Oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Seuraavilla toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tietoa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä:

- 1) Verohallinnolla Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n 1 momentissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi;

2) Tullilla tullilain (304/2016) 2 §:n 7 kohdassa tarkoitetun tullitoimenpiteen suorittamiseksi, Tullin suorittamaan verotukseen, verovalvontaan ja verojen perintään, ja Tullin suorittamaan esitutkintaan;

3) ulosottovirastolla ulosottokaassa (705/2007) tarkoitetun täytäntöönpanon suorittamiseen;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitettuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä laissa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen;

5) rahanpesun selvittelykeskuksella rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen sekä tutkintaan saattamiseen;

6) poliisilla ja rajavartiolaitoksella esitutkintaan, rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen;

7) Kansaneläkelaitoksella kaikkien sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden ja etuuksien toimeenpanoa varten;

8) Finanssivalvonnalla Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 3 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen.

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen päätösten yhteydessä Kansaneläkelaitoksen olisi ilmoitettava päätöksen kohteelle pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän hyödyntämisestä päätöksenteossa.

4 §

Pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmä

Luottolaitoksen on ylläpidettävä sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää, jonka avulla se voi välittää viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä 2 momentissa tarkoitettuja tietoja asiakkaistaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos se on luottolaitoksen koko ja toiminnan laajuus huomioon ottaen perusteltua, luottolaitos voi sähköisen pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän sijaan ilmoittaa pankki- ja maksutilejä koskevat 6 §:n 2 momentissa tarkoitettut tiedot 5 §:ssä tarkoitettuun pankki- ja maksutilirekisteriin, jos Finanssivalvonta myöntää luvan.

Tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle sen lakisääteisen tehtävän suorittamiseksi seuraavat tiedot:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5-7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero, tilin avaamis- ja sulkemispäivä, tilin saldo ja tilitahtumatietoja;

4) tallelokeron vuokraajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto;

5) pankki- ja maksutiliin liitetyt maksuvälineet, niiden numero ja voimassaoloaika;

6) tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta;

7) edellä 1 kohdassa tarkoitetun tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita tietoja.

Toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen on toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta.

5 §

Pankki- ja maksutilirekisteri

Tulli on pankki- ja maksutilirekisterin rekisteriviranomainen, joka ylläpitää rekisteriä ja vastaa rekisteriin tallennetun tiedon välittämisestä toimivaltaisille viranomaisille.

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena on vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaavat pankki- ja maksutilirekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheutonta viivytystä.

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä annettava Tullille 2 momentissa tarkoitettut tiedot.

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5-7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero, tilin avaamis- ja sulkemispäivä ja tilin saldo;

4) tallelokeron vuokraajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto;

5) pankki- ja maksutiliin liitetyt maksuvälineet, niiden numero ja voimassaoloaika;

6) tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta;

7) edellä 1 kohdassa tarkoitettujen tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut tiedot on annettava sähköisesti. Tulli antaa tarkempia määräyksiä 2 momentin nojalla tallennettavista tiedoista. Tulli voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa sähköisesti.

7 §

Tietojen antaminen pankki- ja maksutilirekisteristä

Tullilla on oikeus välittää ja luovuttaa pankki- ja maksutilirekisterin tietoja toimivaltaisille viranomaisille.

Tiedot voidaan luovuttaa sen estämättä, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä.

Tulli saa luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle ja maksulaitokselle, sähkörahayhteisölle tai virtuaalivaluutan tarjoajalle asianomaiseen toimivaltaiseen viranomaiseen, maksulaitokseen,

sähkörahayhteisöön tai virtuaalivaluutan tarjoajaan liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seurantaan ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulli voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

8 §

Tietojen maksuttomuus

Tullilla on oikeus saada pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot maksutta. Tietojen luovutuksesta pankki- ja maksutilirekisteristä ei peritä maksuja.

9 §

Tietojen poistaminen

Pankki- ja maksutilirekisteriin talletetut tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua tiedon tallettamisvuotta seuraavan vuoden alusta.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
Tämän lain 4 ja 5 §:ää sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2020.

2.

Laki

virtuaalivaluutan tarjoajista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tämä laki koskee virtuaalivaluuttoihin liittyvien palveluiden tarjoamista.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *virtuaalivaluutalla* digitaalisessa muodossa olevaa arvoa:
 - a) jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline;
 - b) jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä; ja
 - c) joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti;
- 2) *virtuaalivaluutan tarjoajalla* virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaa, virtuaalivaluutan vaihtopalvelua ja sen markkinapaikkaa sekä lompakkopalvelun tarjoajaa;
- 3) *virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee virtuaalivaluutan liikkeelle;
- 4) *virtuaalivaluutan vaihtopalvelulla* virtuaalivaluutta liike- tai ammattitoimintana toiseksi valuutaksi vaihtavaa;
- 5) *lompakkopalvelun* tarjoajalla henkilöä, joka tarjoaa yksityisten kryptoavainten säilytystä virtuaalivaluutan säilyttämisessä ja vaihtamisessa.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna virtuaalivaluuttana ei pidetä maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 6 a kohdassa tarkoitettua sähköistä rahaa.

3 §

Valvonta

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoo Finanssivalvonta niin kuin Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008) ja tässä laissa säädetään.

4 §

Virtuaalivaluutan tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus

Elinkeinonharjoittaja saa tarjota virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita vain, jos se on rekisteröity tämän lain mukaisesti virtuaalivaluutan tarjoajaksi.

Rekisteröitymisvelvollisuutta koskevia 5—9 §:n säännöksiä ei sovelleta:

- 1) elinkeinonharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita rajatussa verkossa;

2) elinkeinonharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita satunnaisesti muun toimilupaa, rekisteröintiä tai ennakkollista hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä.

5 §

Rekisteri virtuaalivaluutan tarjoajista ja rekisteri-ilmoitus

Finanssivalvonta pitää rekisteriä virtuaalivaluutan tarjoajista.

Sen, joka aikoo tarjota virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita, on tehtävä ilmoitus Finanssivalvonnalle rekisteriin merkitsemistä varten. Rekisteri-ilmoitukseen on sisällytettävä:

- 1) 8 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot;
- 2) selvitys 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden luotettavuus tulee arvioitavaksi, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö.

Ilmoituksen tekijän on Finanssivalvonnan pyynnöstä toimitettava muutkin tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröinnin edellytysten täyttymisen arvioimiseksi.

6 §

Rekisteröinnin edellytykset

Finanssivalvonnan on rekisteröitävä ilmoituksen tekijä virtuaalivaluutan tarjoajaksi, jos:

- 1) hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa;
- 2) ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajoitettu;
- 3) ilmoituksen tekijä on luotettava.

7 §

Luotettavuus

Ilmoituksen tekijää ei pidetä 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytetyllä tavalla luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton tarjoamaan virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluja, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai toimimaan sen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muussa ylimmässä johdossa, taikka jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan mainitunlaisessa tehtävässä.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä, muuta ylimpään johtoon kuuluvaa ja sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään kymmenesosa osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

8 §

Rekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen

Rekisteriin merkitään:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan;

3) niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty;

4) rekisteröinnin päivämäärä;

5) ilmoituksen tekijälle määrätty julkiset varoitukset sekä sellaiset kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko;

6) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on viipymättä ilmoitettava Finanssivalvonnalle rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista. Lisäksi sen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle siitä, että se ei ole tarjonnut tällaisia palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai että se on lopettanut toimintansa.

9 §

Tietojen saatavilla pitäminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, Finanssivalvonta saa luovuttaa rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Finanssivalvonta saa kuitenkin luovuttaa tiedon henkilötunnuksesta tämän lain nojalla vain, jos tieto annetaan tulosteena tai teknisenä tallenteena ja jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn tietosuojalain (/) 26 §:n tai muun lain nojalla.

Seuraavat rekisteriin merkityt tiedot Finanssivalvonnan on kuitenkin pidettävä yleisesti saatavilla sähköisen tietoverkon avulla:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan nimi sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan;

3) toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa nimi, hallituksen jäsenten ja varajäsenten nimet, hallitukseen rinnastettavan toimitusjohtajan ja varajäsenten nimet sekä vastuunalaiset yhtiömiehet;

4) rekisteröinnin päivämäärä;

5) ilmoituksen tekijälle määrätty julkiset varoitukset sekä sellaiset kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko.

10 §

Palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen

Jollei muualla laissa säädetä pidemmästä säilytysajasta, virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä asiakirjat ja tiedot virtuaalivaluuttoihin liittyvistä palveluista viiden vuoden ajan siitä, kun asiakassuhde on päättynyt. Palvelua koskevan erimielisyyden synnyttämä asiakirjat ja tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

11 §

Asiakasvarojen säilyttäminen

Virtuaalivaluutan tarjoajan on tässä pykälässä säädetyllä tavalla suojattava palvelunkäyttäjiltä tai toiselta palveluntarjoajalta virtuaalivaluuttojen vaihtamiseksi vastaanotetut varat.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä 1 momentissa tarkoitetut varat niin, ettei ole vaaraa niiden sekoittumisesta toisen palvelun käyttäjän, palveluntarjoajan tai sen omiin varoihin. Virtuaalivaluutan tarjoajan on talletettava varat tilille keskuspankkiin, talletuspankkiin tai muussa valtiossa toimiluvan saaneeseen talletusten vastaanottamiseen oikeutettuun luottolaitokseen taikka vähäriskisiin ja helposti rahaksi muutettaviin arvopapereihin tai muihin sijoituskohteisiin, jos varoja ei ole siirretty varojen vastaanottamista seuraavana työpäivänä. Finanssivalvonta antaa määräykset siitä, milloin arvopaperia tai muuta sijoituskohdetta voidaan pitää vähäriskisenä ja helposti rahaksi muutettavana.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on ilmoitettava etukäteen Finanssivalvonnalle merkittävistä muutoksista toimita, joihin se on ryhtynyt tämän pykälän noudattamiseksi.

12 §

Markkinointi

Virtuaalivaluutan tarjoajan on markkinoinnissaan annettava asiakkaalle markkinoitavasta palvelusta kaikki ne tiedot, joilla saattaa olla merkitystä asiakkaan tehdessä palvelua koskevia ratkaisuja.

Virtuaalivaluutan tarjoaja ei saa markkinoinnissaan antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja eikä käyttää muutoinkaan asiakkaan kannalta sopimatonta tai hyvän tavan vastaista menettelyä. Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa.

Markkinointia, joka ei sisällä asiakkaan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana.

13 §

Asiakkaiden tunteminen

Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnettava asiakkaansa. Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Virtuaalivaluutan tarjoajalla on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (444/2017) säädetään.

Finanssivalvonta voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettua riskienhallinnasta.

14 §

Oikeus saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä

Finanssivalvonnalla on oikeus saada sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettu sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain 7 §:ssä tarkoitetun henkilön luotettavuuden selvittämiseksi. Oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilaissa (770/1993).

15 §

Virtuaalivaluutan tarjoaminen ilman rekisteröintiä

Finanssivalvonnan on kiellettävä virtuaalivaluuttaan liittyvien palvelujen tarjoaminen, jota harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa.

16 §

Rekisteristä poistaminen

Finanssivalvonnan on poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä, jos:

- 1) virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa;
- 2) virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi;
- 3) 6 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa säädetty rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty;
- 4) virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimintakielto.

Finanssivalvonta voi rekisteristä poistamisen yhteydessä antaa asiakkaiden etujen turvaamiseksi määräyksiä niistä toimenpiteistä, joihin virtuaalivaluutan tarjoajan on ryhdyttävä toiminnan lopettamiseksi.

17 §

Virtuaalivaluutan tarjoajaa koskevat muut seuraamukset

Jos virtuaalivaluutan tarjoaja olennaisesti laiminlyö noudattaa, mitä sen velvollisuudeksi 8 §:n 2 momentissa tai 10—13 §:ssä säädetään, eikä laiminlyöntiä ole korjattu Finanssivalvonnan asettamassa kohtuullisessa ajassa, Finanssivalvonta voi kieltää virtuaalivaluutan tarjoajaa jatkamasta toimintaansa, kunnes laiminlyönti on korjattu.

Finanssivalvonta voi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon.

Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

19 §

Siirtymäsäännös

Se, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain mukaan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saa jatkaa toimintaansa Suomessa ilman rekisteröintiä [1 päivään _____ kuuta 20 ____].

3.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan c alakohta, 22 kohta ja 24 kohta, 2 luvun 1 §, 3 luvun 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 4 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 7 §:n 4 momentti, 9 §, 13 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale ja 14 § sekä 6 luvun 1 §:n 1 momentti ja 3 §, ja *lisätään* 1 luvun 2 §:n 1 momenttiin uusi 25—27 kohta, 4 §:ään uusi 2 momentti, 3 luvun 3 §:ään uusi 6 momentti ja uusi 13 a §, 6 lukuun uusi 6 §, 7 luvun 1 §:ään uusi 5 momentti ja uusi 1 a § sekä 9 luvun 3 §:ään uusi 3—5 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun:

c) a alakohdassa tarkoitettua toimilupavalvottavaa vastaavan ulkomaiseen yhteisöön, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä;

22) pääasiallisena liike- tai ammattitoimintana suoraan tai välillisesti veroneuvontapalveluita tai verotukseen liittyvää tukea tarjoavaan;

24) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa;

25) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettuun virtuaalivaluutan tarjoajaan;

26) liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa;

27) liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä vapaasataman kautta myyvään tai välittävään taikka säilyttävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa.

4 §

Määritelmät

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä.

2 luku

Riskiarvio

1 §

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti ja se on toimitettava Euroopan komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;
- 4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi;
- 5) kuvata rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan rakenteita ja yleisiä toimenpiteitä sekä resursseja.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

Sisäministeriön on varmistettava, että riskiarvion tueksi laaditaan tilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden arvioimiseksi ja niistä on julkistettava vuosittain yhteenveto.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kyseisen kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun. Jos uusi asiakassuhde perustetaan 6 luvussa tarkoitetun henkilön kanssa, ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että henkilö on merkitty mainitussa luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 2) edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;
- 4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;
- 5) oikeushenkilön toimiala;
- 6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus, tai jos tosiasiallista edunsaajaa ei ole pystytty tunnistamaan, edellä tarkoitetut tiedot 1 luvun 5 §:n 4 momentissa mainituista henkilöistä;
- 7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;
- 8) tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot;
- 9) 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden ja 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot;
- 10) pankki- tai maksutilin numero, tilin omistajan tai käyttöoikeuden haltijan nimi ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä sekä muut tiliin liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan;
- 11) tallelokeron vuokraajan nimi ja muut tallelokeron vuokraan liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan sekä vuokra-ajan pituus;
- 12) asetuksessa (EU) N:o 910/2014 säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmien ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saadut tiedot.

Jos 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin on rekisteröity vain osa oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenistä oikeushenkilöä koskevan muun lainsäädännön mukaisesti, asiakkaan tuntemistiedoista voidaan säilyttää 2 momentin 4 kohdan nojalla vain kyseisiä henkilöitä koskevat tiedot, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen riskiarvion perusteella.

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän tosiasiallisista edunsaajista, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa kolmannelta osapuolelta 3 §:n 2 momentin 1—7 kohdassa tarkoitetut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin alhaiseksi, ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta, 3 §:ssä asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä sekä 4 §:n 1 momentissa asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta edellyttäen, että seuraavat riskienhallinnan edellytykset täyttyvät:

- 1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuukausittain enintään 150 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;
- 2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 150 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;
- 3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;
- 4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonymillä sähköisellä rahalla;
- 5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;
- 6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 50 euroa, tai jos kyseessä on etämaksutapahtuma, maksettu summa on enintään 50 euroa tapahtumalta.

Luotto- tai rahoituslaitos saa hyväksyä Euroopan talousalueen ulkopuolisesta valtiosta anonymillä sähköisellä tietovälineellä suoritettavan maksun, jos sähköiseen tietovälineeseen sovelletaan edellä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menetelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

13 a §

Euroopan talousalueen ulkopuoliseen valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen tekee liiketoimia tai suorittaa maksuja, jotka liittyvät Euroopan talousalueen ulkopuolisiin, Euroopan komission yksilöimiin korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtioihin, ilmoitusvelvollisen on noudatettava seuraavia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä:

- 1) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaasta ja tosiasiallisesta edunsaajasta;
- 2) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja perustettavan liikesuhteen tarkoituksesta;
- 3) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan varojen ja varallisuuden alkuperästä;
- 4) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja liiketoimien syistä;
- 5) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon hyväksyntä asiakassuhteen aloittamiselle ja jatkamiselle;
- 6) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta lisäämällä tarkastusten määrää lukumääräisesti ja ajoituksellisesti sekä valitsemalla liiketoimia, joita on selvitettävä laajemmin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ilmoitusvelvollisen on sovellettava riskiperusteisen arvion mukaisesti tarvittaessa seuraavia menettelyjä:

- 1) ilmoitusvelvollisen on sovellettava muita tarpeellisia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä;
- 2) ilmoitusvelvollisen on käytettävä tarvittavia liiketoimien raportointimenetelmiä;
- 3) ilmoitusvelvollisen on rajoitettava asiakassuhteita ja liiketoimia asiakkaiden kanssa, jotka ovat 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin valtioista.

Jos se on välttämätöntä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin valtioista, valvontaviranomainen voi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

- 1) kieltää tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisen Suomeen;
- 2) kieltää ilmoitusvelvollisen sivuliikkeen tai edustuston perustamisen kyseiseen valtioon, tai edellyttää lisää valvontatoimia tai ulkoista tarkastusta tytäryhtiössä tai sivuliikkeessä;
- 3) ottaa muutoin tehtävissään huomioon kyseisen valtion puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa;
- 4) edellyttää luotto- ja rahoituslaitoksien arvioivan ja muuttavan tai tarvittaessa päättävän kirjeenvaihtajapankkisuhteen valtioon sijoittautuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, taikka edellyttää ulkoisen tarkastuksen lisäämistä luotto- tai rahoituslaitokseen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvassa tytäryrityksessä tai sivuliikkeessä, joka sijaitsee korkean riskin valtiossa.

Ryhtyessään 3 momentissa tarkoitettuihin toimiin valvontaviranomaisen tulee ottaa huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan kansainväliset arviot ja raportit 1 momentissa tarkoitettuihin kolmansiin maihin liittyvistä riskeistä.

14 §

Keskitetty yhteyshenkilö

Maksulaitoslaissa tarkoitettu maksulaitos ja sähkörahayhteisö, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeeseenlaskua Suomeen toisen ETA-valtion alueelta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, voi nimetä keskitetyn yhteyshenkilön. Keskitetty yhteyshenkilö vastaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

- 1) tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta;
- 2) asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta Finanssivalvonnalle.

Finanssivalvonta voi edellyttää, että keskitetty yhteyshenkilö ilmoittaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön puolesta 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle tai käy läpi maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön maksutoimeksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi edellyttää, että keskitetty yhteyshenkilö toimittaa sille tarpeelliset tiedot maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön toiminnasta.

Tämän lisäksi Euroopan komission asetuksella annetussa teknisessä standardissa on säännöksiä keskitetyn yhteyshenkilön nimeämisestä.

6 luku

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

1 §

Tässä luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja. Tosiasiallisen edunsaajan on toimitettava tässä luvussa tarkoitetulle yhteisölle tarpeelliset tiedot rekisteritietojen asianmukaisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi.

3 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on hankittava 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista ja on toimitettava ne kaupparekisteriin. Omaisuudenhoitajan on annettava tiedot ilmoitusvelvolliselle 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettusta asiakassuhteen taikka 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettun liiketoimen yhteydessä.

Jos 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettut tiedot on jo rekisteröity toiseen ETA-valtioon ja omaisuudenhoitaja esittää tosittien rekisterimerkinnästä, tietoja ei rekisteröidä uudelleen kaupparekisteriin.

Jos rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ulkomainen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely on perustettu tai sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella ja omaisuudenhoitaja ryhtyy liiketoimiin tai ostaa kiinteistöjä ulkomaisen trustin nimiin, 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot rekisteröidään kaupparekisteriin.

5 §

Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee tässä luvussa tarkoitetun yhteisön tai ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epäjohtomukaisuuksia, sen on ilmoitettava asiasta rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä.

Rekisterin ylläpitäjän on päivitettävä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitetut tiedot ilman aiheetonta viivytystä.

6 §

Tietojen toimittaminen toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle valvonnasta vastaavalle taholle

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimitettava yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavalle taholle.

7 luku

Valvonta

1 §

Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle

Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voivat käyttää tehtävissään tämän lain nojalla vastaanotettua salassa pidettävää tietoa, joka koskee luotto- tai rahoituslaitosta, vain:

- 1) luotto- ja rahoituslaitoksen valvonnassa;
- 2) oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä, jossa haetaan muutosta tai oikaisua Finanssivalvonnan tai aluehallintoviraston tekemään päätökseen;
- 3) luotto- ja rahoituslaitosta koskevan lainsäädännön nojalla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä.

1 a §

Asianajajayhdistyksen vuosikertomus

Asianajajayhdistyksen on laadittava vuosikertomus, jossa kerrotaan asianajajayhdistyksen:

- 1) tämän lain 8 luvun nojalla määräämät seuraamukset;
- 2) tämän luvun 9 §:n nojalla vastaanottamien ilmoitusten lukumäärä;
- 3) valvottavan suorittamat seuraavat toimet niiden lukumäärä mukaan luettuna:
 - a) asiakkaan tuntemismenettely;
 - b) epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen;
 - c) asiakastietojen säilyttäminen;
 - d) sisäiset tarkastukset.

9 luku

Erinäiset säännökset

3 §

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen yhteistyö ja tietojenvaihto

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimittava yhteistyössä sellaisten toisten ETA-valtioiden valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa, jotka hoitavat tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan valvontatehtäviä.

Valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voi kieltäytyä valvontayhteistyöstä toisen ETA-valtioiden valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa vain, jos:

- 1) yhteistyö vaarantaisi Suomen itsemääräämisoikeuden, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen;
- 2) yhteistyöpyyntö koskee henkilöä, jota koskeva yhteistyöpyynnössä tarkoitettua asiaa koskeva oikeudenkäynti tai hallinnollinen menettely on vireillä Suomessa;
- 3) Suomessa on annettu lainvoimainen päätös, joka koskee yhteistyöpyynnön kohteena olevaa henkilöä ja tekoa; taikka
- 4) pyynnön noudattaminen vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti sen omaan tutkintaan tai täytäntöönpanon valvontaan.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on ilmoitettava kieltäytymisestä ja sen perusteista pyynnön esittäneelle viranomaiselle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 5 §:n 33 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1071/2017,

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 752/2012, 902/2012, 254/2013, 170/2014, 198/2015, 520/2016, 737/2016, 855/2016, 1442/2016, 228/2017, 575/2017, 893/2017, 1071/2017 ja 241/2018, uusi 34 kohta seuraavasti:

5 §

Muut finanssimarkkinoilla toimivat

Muulla finanssimarkkinoilla toimivalla tarkoitetaan tässä laissa:

33) muuta henkilöä kuin 4 §:ssä tarkoitettua valvottavaa tai edellä 32 kohdassa tarkoitettua rekisteröitynyttä vertailuarvon hallinnoijaa, joka on velvollinen noudattamaan viitearvoasetusta;

34) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoajaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) 1 §:n 1 momentin 23 kohta ja 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin 23 kohta laissa 1076/2017 ja 6 §:n 1 momentti laissa 242/2018, sekä

lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 758/2012, 255/2013, 171/2014, 738/2016, 856/2016, 1443/2016, 359/2017, 576/2017, 984/2017, 1076/2017 ja 242/2018, uusi 24 kohta seuraavasti:

1 §

Maksuvelvollinen

Finanssivalvonnan valvontamaksun on velvollinen suorittamaan:

23) Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija;

24) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoaja.

6 §

Muun maksuvelvollisen perusmaksu

Muun kuin 4 §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisen perusmaksun määrä euroina sekä maksun suorittamiseen velvolliset määräytyvät seuraavasti:

Maksuvelvollinen	Perusmaksu euroina
virtuaalivaluutan tarjoaja	1070

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

kaupparekisterilain 9 §:n 7 momentin kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan kaupparekisterilain 9 §:n 7 momentti, sellaisena kuin se on laissa (447/2017).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

7.

Laki

kaupparekisterilain 9 ja 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaupparekisterilain (129/1979) 21 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 245/2001, ja
lisätään 9 §:ään uusi 7 ja 8 momentti seuraavasti:

9 §

Mitä 1 momentin 15 kohdassa säädetään, ei sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuun asunto-osakeyhtiöön tai keskinäiseen kiinteistöosakeyhtiöön.

Asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perusilmoituksessa on lisäksi ilmoitettava, sisältääkö yhtiön yhtiöjärjestys lunastuslausekkeen tai muun vaihdannanrajoituslausekkeen tai onko yhtiön tai osakkeenomistajan velkojilla asunto-osakeyhtiölain 17 luvun 7 §:n mukainen oikeus vastustaa yhtiöjärjestyksen määräyksen muuttamista.

21 §

Ilmoituksesta on suoritettava säädetty maksu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Tämän lain 9 §:n 7 momenttia sovelletaan 1 päivästä heinäkuuta 2019.

8.

Laki

yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä annetun lain (244/2001) 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti sekä 19 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 3 momentti, 11 §:n 2 momentti ja 19 §:n 2 momentti laissa 464/2017, sekä
lisätään 10 §:ään uusi 5 momentti ja 11 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

10 §

Perustamisilmoitus

Sen estämättä, mitä 1 momentissa ja 2 momentin 3 kohdassa säädetään, seuraavat tiedot ilmoitetaan kaupparekisteriin sähköistä järjestelmää käyttäen:

- 1) tieto kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 5—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön tosiasiallisista edunsaajista, lukuun ottamatta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuja asunto-osakeyhtiöitä ja keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä;
- 2) tieto ulkomaisen trustin tosiasiallisista edunsaajista;
- 3) tiedot asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisesta.

Sen lisäksi mitä edellä säädetään, asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisilmoituksessa ilmoitetaan Maanmittauslaitokselle rekisteriin merkittäväksi yhtiön osakkeenomistajan henkilötiedot.

11 §

Muutos- ja lopettamisilmoitus

Seuraavat tiedot ilmoitetaan kaupparekisteriin sähköistä järjestelmää käyttäen:

- 1) tieto kaupparekisterilain 3 §:n 1 momentin 1 ja 5—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön tosiasiallisista edunsaajista, lukuun ottamatta asunto-osakeyhtiölaissa tarkoitettuja asunto-osakeyhtiöitä ja keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä;
- 2) tieto ulkomaisen trustin tosiasiallisista edunsaajista;
- 3) tiedot asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön yhtiöjärjestyksestä, kun yhtiö on merkitty maanmittauslaitoksen ylläpitämään rekisteriin;
- 4) asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön yhtiöjärjestys, joka ilmoitetaan sen sisältöä muuttamatta sähköisessä muodossa rekisteriin.

Muilta osin ilmoituksen toimittamisessa noudatetaan, mitä 10 §:n 1 momentissa säädetään perustamisilmoituksen toimittamisesta.

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö 10 tai 11 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen antamisen tai jättää ilmoittamatta 12 §:ssä tarkoitetun keskeytetyn toiminnan jatkamisesta, on tuomittava, jollei teko ole vähäinen tai teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *yritys- ja yhteisötietoilmoituksen laiminlyönnistä* sakkoon.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan 10 §:n 3 momentissa ja 11 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ilmoittamiseen vain, jos rekisteri-ilmoituksen tekemisestä vastuullisella henkilöllä on ollut tosiasiaa mahdollisuus sähköisen ilmoituksen tekemiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.**Laki****rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 3 §:n 3, 6, 8 ja 9 momentti sekä 5 §:n 3 momentti seuraavasti:

3 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tarpeelliset tiedot:

- 1) ilmoituksen tehneen henkilön nimet ja työnantajan yksilöintitiedot sekä sen henkilön nimet, jota ilmoitus koskee;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisääty;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;

- 15) pankki- ja maksutilitiedot ja tallelokeron tiedot sekä asiakkuudet ja asiakastilitiedot;
16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot;
17) kasvokuva, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.
-

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden. Rekisteröidyn oikeuksista säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 4 luvussa.

Jäljempänä 5 §:n 4 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava Tietosuojavaltuutetun nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta. Tietosuojavaltuutetun tietojensaantioikeudesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 47 §:ssä.

Poliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003).

5 §

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheutonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

rahankeräyslain 25 ja 29 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:
lisätään rahankeräyslain (/) 25 §:ään uusi 3 momentti ja 29 §:n 1 momenttiin uusi 3 kohta seuraavasti:

25 §

Rahankeräystili

Jos rahankeräyksen järjestäjä on vastaanottanut virtuaalivaluutaa osana rahankeräystä, rahankeräyksen järjestäjän on vaihdettava vastaanotettu virtuaalivaluutta virtuaalivaluutan vaihtopalvelun välityksellä rahankeräystilille ennen vuosi-ilmoituksen, lopputilityksen, pienkeräystilityksen tai vaalikeräystilityksen tekemistä.

29 §

Tietojensaantioikeus

Poliisihallituksella ja poliisilaitoksella on oikeus saada rahankeräyksen järjestämiseen välittömästi liittyviä tietoja ja rahankeräysten järjestämisen valvonnassa välttämättömiä tietoja:

3) pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetussa laissa (/) tarkoitetulta virtuaalivaluutan vaihtopalvelulta salassapitovelvollisuuden estämättä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä päivänä kuuta 20

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

LIITE 1 täytäntöönpanotaulukko

- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), jäljempänä *RESL*
- kaupparekisterilaki (129/1979), yhdistyslaki (503/1989) ja säätiölaki (487/2015), jäljempänä *rekisterilait*

Direktiivin 2015/849 muutos		
Direktiivin artikla	Kansallinen säännös	Huomioita
2 (1) (3) (a)	RESL 1:2 22 kohta	
2 (1) (3) (d)		ei muutosta nykytilaan
2 (1) (3) (g)-(h)	laki virtuaalivaluutan tarjoajista, 2 §:n 2 kohta	
2 (1) (3) (i)-(j)	RESL 1:2 22-27 kohta	
3 (4) (a)		ei muutosta nykytilaan, RESL:ssa viittaus rikoslakiin
3 (4) (c)		ei täytäntöönpano tarvetta
3 (6) (b)		ei muutosta nykytilaan
3 (16)		ei muutosta nykytilaan
3 (18)-(18 a)	laki virtuaalivaluutan tarjoajista, 2 §:n 4 ja 5 kohta	
6 (2) (b)-(c), 6 (3)		koskee komissiota, ei muutosta nykytilaan
7 (4)-(5)	RESL 2:1	
7 (9) (2), (4)		koskee komissiota, ei muutosta nykytilaan
10 (1)		ei muutosta nykytilaan, HE 38/2018 vp
12 (1)-(3)	RESL 3:9	
13 (1) (a)		ei muutostarvetta (RESL 3:11)
13 (1) (b)	RESL 3:3	
14 (1)	RESL 3:2	
14 (5)	RESL 3:1	
18 (1)-(2)		ei muutostarvetta (RESL 3:4-3)
18 a	RESL 3:13 a	

19 johdantokappale		ei muutostarvetta (RESL 3:12)
20 a	RESL 1:4	
27 (2)	RESL 3:7	
30 (1)	RESL 6 luvun 1 §	Sanktiot kaupparekisterilain muutoksen yhteydessä
30 (4)	RESL 6 luvun 5 §	
30 (5)	rekisterilait	ei muutosta nykytilaan
30 (5 a)	rekisterilait	ei muutosta nykytilaan
30 (6)	rekisterilait	ei muutosta nykytilaan
30 (7)	RESL 6 luvun 6 §	
30 (9)	-	jäsenvaltio-optio, jota ei ehdoteta käytettävän
30 (10)	RESL 6 luku, kaupparekisterilaki	HE 77/2016 vp, ei ehdoteta muutosta tässä yhteydessä
31 (1)	RESL 1 luku, 6 luku	ei muutosta nykytilaan, sanktiot KRL:n muutoksen yhteydessä
31 (2)	RESL 6 luku 3 §	
31 (3)	RESL 6 luku 3 §	
31 (4)	rekisterilait	ei muutosta nykytilaan
31 (4a)	rekisterilait	ei muutosta nykytilaan
31 (5)	RESL 6 luku 5 §	
31 (7)	RESL 6 luku 5 §	
31 (7a)	-	jäsenvaltio-optio, jota ei ehdoteta käytettävän
31 (9)	RESL 6 luku, kaupparekisterilaki	HE 14/2016 vp, ei ehdoteta muutosta tässä yhteydessä
31 (10)	-	Ei erillistä täytäntöönpanoa, Suomessa ei ole tällaisia.
31 a		Ei erillistä täytäntöönpanoa, koskee komissiota
32		Ei muutostarvetta (RESL 4:1, laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 4 §)

32 a	Laki pankki- ja maksuti- lien valvontajärjestel- mästä	
32 b		Ei muutostarvetta (laki kiinteistötietojärjestel- mästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta (453/2002))
34	RESL 7:1 a	
38		Ei muutostarvetta (RESL 9:1.2), hallintolaki (434/2003)
38 (1 a)		Ei muutostarvetta
39 (3)		Ei muutostarvetta (RESL 4:4)
40 (1)	RESL 3:3	
43		Ei muutostarvetta
44	RESL 2:1	
45 (4)		Ei muutostarvetta (osin RESL 9:2)
47 (1)	Laki virtuaalivaluutan tarjoajista	
48 (1a)-(4)		Jäsenvaltion ilmoitus, ei muutostarvetta
48 (5)		Ei muutostarvetta, laki Fi- nanssivalvonnasta 71 § vi- ranomaisyhteistyön osalta
49		Ei muutostarvetta
50 a	RESL 7:3	
53 (1)-(2)		Ei muutostarvetta
54 (1a)		Ei muutostarvetta
55 (2)		Ei muutostarvetta
57		Ei muutostarvetta
57 a	RESL 7:1	Ei muutoin muutostarvetta (hallintolaki, laki Finans- sivalvonnasta 71 §, 52 §, 54 §)
57 b		Ei muutostarvetta (jäsen- valtio-optio)
58 (2)		Ei muutostarvetta

61 (1)		Ei muutostarvetta (RESL 7:8-9 §, hallintolaki)
64 a		Ei muutostarvetta (komitologiamenettely)
65		Ei muutostarvetta, koskee komissiota
67		Ei muutostarvetta (Voimaantulosäännökset)
Liite		Ei muutostarvetta
Direktiivin 2013/36/EU muutos		
56 (1)		Ei muutostarvetta (laki Finanssivalvonnasta 71 §)
Direktiivin 2009/138/EY muutos		
68 (1) (b)		Ei muutostarvetta (laki Finanssivalvonnasta 71 §)

LIITE 2 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Kriteeri	Sähköinen rajapinta	Rekisteri
Tiedon antava taho:		
- luottolaitos	X	(X)
- maksulaitos	-	X
- sähkörahayhteisö	-	X
- virtuaalivaluutan tarjoaja	-	X
Tietosisältö:		
- tiedot tilinhaltijasta ja tilin käyttöoikeudenhaltijasta	X	X
- tiedot tosiasiallisesta edunsaajasta	X	X
- IBAN-tilinumero	X	X
- tilin avaamis- ja sulkemispäivä	X	X
- tilin saldo	X	X
- tilitapahtumatiedot	X	-
- tiedot tallelokeron vuokraajasta	X	(X)
- pankki- ja maksutiliin liitetyt maksuvälineet, niiden numero ja voimassaoloaika	X	X
- tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta	X	X
- muita tietoja	X	X